

TITVLORVM

ALIQVOT

IVRIS,

VIDELICET,

De uerborum & rerum significatione,
ex Pandectis.

De regulis Iuris, *tum ex Pandectis, tum*
ex Decretalibus & Sexto.

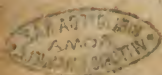
De gradibus Affinitatis, *ex Pandectis.*

Ad Hæc

Rubricæ omnes Cæsarei &
Pontificij Iuris.

V E N E T I I S,

Apud Salamandram 1 5 6 4.

3

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Titulus XVI. Libri I.

Pandectarum per ordinem Alphabeti.

VLPIANVS libro VIII. ad edictum.
Lex CXCIX.

SENTENTIAM accipere debemus eum, qui non est in eo loco, in quo petitur. Non enim trans mare absentem desideramus: sed si forte extra continentia urbis sit, abest. ceterum usque ad continentiam non abesse uidetur, si non latitet. Abesse non uidetur, qui ab hostibus captus est: sed qui à latronibus detinetur.

PAVLVS libro XXIIII.
Lex XXXIIII.

ACTIONIS uerbo etiam persequutio continetur.

VLPIANVS libro VII.
Lex CXXXIX.

AEDIFICIA Roma fieri etiam ea uidentur, quae in continentibus Romae aedificijs sunt. Perfecisse aedificium is uidetur, qui ita consummauit, ut iam in usu esse possit.

a 2 Idem

MA IDEM libro ad edictum.

Lex XXVII.

AGER est locus, qui sine ulla est. Stipendium à stipe appellatum est, quod per stipes, id est, modica ara colligatur. Idem hoc etiam tributum appellari Pomponius ait. Et sanè appellatur à contributione tributum: vel ex eo, quod militibus tribuatur.

PAVLVS libro XLI.

Lex XXVIII.

ALIENATIONIS, verbum etiam usucapionem continet. Vix est enim, ut non uideatur alienare, qui patitur usucapi. Eum quoque alienare dicimus, qui non utendo amisit seruitutem. Qui occasione adquirendi non utitur, non intelligitur alienare: veluti qui hereditatē omittit, aut optionem intra certum tempus datam non amplectitur. Oratio quæ neque coniunctionem, neque disjunctionem habet, ex mente pronunciantis, vel disiuncta vel coniuncta accipitur.

VLPIANVS libro LXXVII. ad edictum.

Lex LXVII.

ALIENATVM nō propriè dicitur, quod adhuc in dominio uenditoris manet: uenditum tamen rectè dicitur. Donationis uerbo simpliciter loquēdo omnem donationē cōprehēdisse uidetur, siue mortis causa, siue non mortis causa fuerit.

IDEM libro LXXIX ad edictum.

Lex LXXIX.

ALIVD est capere, aliud accipere. Capere, cum effectu accipitur: accipere etiam si quis nō sic accipit, ut habeat. Ideoque non uidetur quis capere, quod est restitutus, sic & peruenisse propriè illud dicitur, quod est remansurum. Hæc uerba, his rebus rectè præstari, hoc significant, ne quod

ne quod periculum, uel damnum ex ea re stipulator sentiret.

IDEM libro III. ad legem Iul. Papiam.

Lex CXXXI.

ALIVD est fraus, aliud pœna. Fraus enim sine pœna esse potest. Pœna sine fraude esse non potest. Pœna est* noxia uindicta: fraus & ipsa noxia* dicitur, & quasi pœna quædam præparatio. Inter mulctam autem & pœnam, multum interest: quum pœna generale nomē sit, & omnium delictorum coercitio: mulcta specialis peccati, cuius animaduersio hodie pecuniaria est. Pœna autem non tantum pecuniaria, uerum & corporis & exstimationis irrogari solet. Et mulcta quidem ex arbitrio eius uenit, qui mulctam dicit: pœna non irrogatur, nisi quæ quaq; lege, uel quo alio iure specialiter huic delicto imposita est: quinimò mulcta ibi dicitur, ubi specialiter pœna non est imposita. Item mulctam is dicere potest, cui adiudicatio data est. Magistratus enim solos, & præfides provinciarum posse mulctam dicere, mandatis permissum est pœnam autem unusquisque irrogare potest, cui huius criminis, siue delicti executio competit.

*noxę
*noxæ.

IDEM libro XI.

Lex CLXXIIII.

ALIVD est promittere furem non esse, aliud* noxave furto* noxiæque solutum. Qui enim dicit furem non esse, de hominis proposito loquitur: qui furto* noxiæque solutum, nemini esse furti obligatum promittit.

*noxæq;

PAVLVS libro II. ad legem Iuliam.

Lex CXXXII.

ANNICVLVS amittitur, qui extremo anni die moritur, & consuetudo loquendi id ita esse

esse declarat. Ante diem decimum Calendarū. & Post diem decimum Calendarum, utroque sermone undecima dies significatur. Falsum est eam peperisse, cui mortua filius extractus est.*

IDEM libro II.

Lex CXXXIIII.

ANNICVLVS non statim ut natus est, sed trecentesimo sexagesimo quinto die dicitur, incipiente planè: non exacto die: quia annum ciuiler: non ad momenta temporum, sed ad dies numeramus.

CAIVS libro XXXIIII. ad edictum pro.

Lex LI.

APPELLATIONE parentis, non tantum pater, sed etiam auus & proauus, & deinceps omnes superiores continentur: sed & mater, & auia, & proauia.

PAVLVS lib. LXXIII. Lex LXXII.

APPELLATIONE rei etiā pars cōtinetur.

POMPONIUS lib. VI. epistolarum.

Lex CCXLVI.

* id est, verisimiliū.

APVD Labeonem libris* *πιδανών* ita scriptum est: Exhibet, qui præstat eius, de quo agitur, præsentiam. Nam etiam qui sistit, præstat eius, de quo agitur, præsentiam. Nec tamen exhibet, qui mutum aut furiosum, aut infantem exhibet: non enim potest uideri eius præstare præsentiam, cum nemo ex eo genere præsens satis aptè appellari potest. Restituit, non tantum qui solum corpus sed etiam qui omnem rem conditionemque reddita causa præstat, & tota restitutio, iuris interpretatio est.

CAIVS libro XXI. Lex XLI.

ARMORVM appellatio non utique tantū scuta, & gladios, & galeas significat: sed & fustes, & lapides. Modesti-

MODESTINVS libro III. Pandectarum.

Lex CVII.

ASSIGNARE libertum, hoc est, testificari cuius ex liberis libertum eum esse velit.

VLPIANVS libro X. ad edictum.

Lex XV.

BONA ciuitatis abusuè publica dicta sunt: sola enim ea publica sunt, quæ populi Romani sunt.

Add. l. eui
qui. & l. i
ter publ.

MODESTINVS lib. V. Pande. Lex CX.
BONAE fide emptor esse uidetur, qui aut ignorauit eam rem alienam esse: aut eum, qui uendidit, ius putauit uendendi habere: puta procuratorem aut tutorem esse.

VLPIANVS libro LVIII. ad edictum.

Lex XLIX.

BONORVM appellatio aut civilis est, aut naturalis. Naturaliter bona ex eo dicuntur, quod habent hoc est, beatos faciunt. Beare est prodesse. In bonis autem nostris computari sciendum est. non solum quæ domini nostri sunt, sed & si bona fide à nobis possideantur, uel superficiaria sint. Aequè bonis adnumerabitur, etiam si quid est in actionibus, petitionibus, persecutionibus. Nam hæc omnia in bonis esse uidentur.

AFRICANVS libro IIII. Questio.

Lex CCVIII.

BONORVM appellatio, sicut hereditatis, uniuersitatem quandam ac ius successionis, & non singulas res demonstrat.

POMPONIVS libro VI. ad senatusconsultum.

Lex LXXXIX.

BOVES magis armentorum, quam iumentorum nomine appellantur. Hoc sermone, dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur. Inter

reddere, & adere rationes, multum interest: nec is, qui adere iussus est, reliquum reddere debet. Nam & argentarius adere rationem uidetur, etiā si quod reliquum sit apud eum, non soluat.

VLPIANVS libro XXV. ad edictum.

Lex CIXVII.

Ad d. l. pa
li.

CARBONVM appellatione materiam non contineri Offilius ait. Sed an lignorum? & fortassis quis dicet, nec lignorū: non enim lignorum gratia hac testator habuit. Sed titiones, & alia ligna cocta, ne fumum faciant, utrum ligno, an carboni, an suo generi adnumerabimus? Et magis est, ut propriū genus habeāt. Sulfurata quoque de ligno, aequē eādē habebūt definitionē. Ad faces quoque paratas, non erunt lignorum appellatione comprehensa: nisi hac fuerit uolūtas. Idem etiam de nucleis oliuarum, sed et de balanis est: uel si qui alij nuclei sunt. De pinu autem integri strobili ligni appellatione continebuntur.

IDEM libro 1. de adulter.

Lex CCXIII.

: CEDERE diem, significat incipere deberi pecuniā, Venire diem, significat eum diem uenisse quo pecunia peti possit. Vbi ergo purē quis stipulatus fuit, & cessit, & uenit dies. ubi in diem: cessit dies, sed nondum uenit. Vbi sub conditione: neque cessit, neque uenit dies pendente adhuc cōditione. Aes alienum est, quod nos alijs debemus. Aes suum est, quod alijs nobis debent. Lata culpa, est nimia negligentia: id est, non intelligere quod omnes intelligunt.

IABOLENVS libro VII. ex Cassio.

Lex CXI.

CENSERE est constituere, & precipere, unde etiam dicere solemus, censeo ut hoc facias:

& Sena-

Senatum aliquid censuisse. Inde Censoris nomen uidetur esse tractum.

PAVLVS libro VI. Lex CXL.

CEPISSE quis intelligitur, quamuis alijs adquisiuit.

CAIVS libro LXVII.

Lex XLIIII.

CAETERA quoque, quibus tuendi, curandive corporis nostri gratia utimur, ea appellatione significantur.

Constituitur infra post luerbo uictus.

VLPIANVS lib. II. ad Senatuscons.

Lex CLX.

CAETERORVM, & reliquorum appellatione etiam omnes continentur: ut Marcellus ait, circa eum, cui optio serui legata est, ceteri Sempronio. Nam tentat, si non optet, omnes ad Sempronium pertinere.

IDEM libro IX. Lex LVI.

COGNOSCERE instrumenta, est relegere, & recognoscere. Dispungere, est conferre accepta, & data, Liberos appellatione continentur, non tantum qui sunt in potestate, sed omnes qui sui iuris sunt, siue uirilis siue fœminini sexus sunt, exve fœminis descendentes.

IDEM libro XXXVIII.

Lex CLXXIII.

COLLEGARVM appellatione y continentur, qui sunt eiusdem potestatis. Qui extra continentia urbis est, abest: ceterum usque ad continentia non abesse uidebitur.

IDEM Lex CLXXXVI.

COMMENDARE nihil aliud est, quam deponere.

IDEM libro XII. Lex LIIII.

a 5 Condi-

conne&te
l. credi-
tor autē.
& l. credi-
tores &
l. credito-
rum.

Add legē
alienatio-
nis verbū

CONDITIONALES creditores dicuntur *q̄*,
quibus nondum competit actio. est autem com-
petitura, uel qui spem habent, ut competat.

PAVLVS libro XVII.

Lex XXIX.

CONIVNCTIONEM enim nonnunquam
pro disiunctione accipi, Labeo ait, ut in illa sti-
pulatione, mihi heredique meo, te heredem-
que tuum.

FLORENTINVS libro X. Institut.

Lex CCIX.

CORAM Titio aliquid facere iussus, non ui-
detur presente eo fecisse, nisi is intelligat. Ita-
que si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non
uidetur corā eo fecisse. Scire autē nō etiā uelle is
debet. nō & innito eo rectē sit, quod iussum est.

PAVLVS libro XVI. brevis edicti.

Lex LV.

CREDITOR autem is, est, qui exceptione
perpetua summoneri non potest. Qui autem tem-
poralem exceptionem timet, similis est conditio-
nali creditori.

VLPIANVS libro VI. ad edictum.

Lex X.

CREDITORES accipiendos esse cōstat eos,
quibus debetur ex quacunq; actione, uel perse-
quutione, uel iure ciuili (sine ulla exceptionis
perpetue remotione) uel honorario, uel ordina-
rio uel extraordinario, siue purē, siue in diem, si-
ue sub conditione. Quod si natura debeatur, non
sunt loco creditorum. Sed & si non sit mutua pe-
cunia, sed contractus creditores accipiuntur.

CAIVS libro I. ad edict. prouinc.

Lex XI.

CREDITORVM appellatione non q̄tan-

tum accipiuntur, qui pecuniam crediderint: sed omnes, quibus ex aliqua causa debetur.

CELSVS LIB. XXVIII. Digestorum.

Lex XCVIII.

CVM bis sexto calendas est, nihil refert, utrum priore an posteriore die, quis natus sit, et sic deinceps sexto calendas eius natalis dies est, Nam id bidduum pro uno die habetur: sed posterior dies intercalatur, non prior. Ideo quo anno intercalatū non est, sexto calēdas natus, cum bis sexto calendas est priorem diem natalem habet. Cato putat mensem intercalarem adititium esse: omnesque eius dies pro momento temporis obseruat: extremoque diei mensis Februarij tribuit. Quintus Mutius, Mensis ait, intercalaris constat ex diebus XXXIX.

ALPHEN. VARVS. lib. II. Digest.

Lex CCII.

CVM in testamento scriptum esset, ut heredes in funere, aut in monumento duntaxat aureos centum consumerent: non licet minus consumere. si amplius uellent, licet: neque ob eam rem contra testamentum facere uidentur.

PAVLVS lib. x. ad Plautium. Lex LXXXI.

CVM prator dicit, ut opus factum restituatur, etiam damnum datum actor consequi debet. Nam uerbo restitutionis omnis utilitas actoris continetur.

IDEM libro VII. Imperialium sententiarum in cognitio. prolatarum.

Lex CCXI.

CVM querebatur an uerbum, soluto matrimonio dotem reddi: non tantum diuortium, sed etiam mortem contineret: hoc est, an de hoc quoque casu contrahentes sentiūt. & multi

a 6 putabant

putabant non de hoc sensisse: & quibusdam alijs
contrà uidebatur. secundum hoc Titus Impe-
rator pronunciauit, id actum eo pacto, ut nul-
lo casu remaneret dos apud maritum.

CELSVS libro XXXII. Digestorum.

Lex XCVII.

CVM stipulamur quanta pecunia ex heredi-
tate Lucij Titij ad te peruenit: res ipsas que
peruenerunt, non pretia earum spectare ui-
demur.

MODESTINVS libro IIII. Pandectarum.

Lex CVIII.

DEBITOR intelligitur is, à quo iurito exi-
gi pecunia potest.

PAVLVS libro II. ad edict. edil.

Lex LXXVI.

DEDISSE intelligendus est, etiam is, qui
permutauit, uel compensauit.

TERENT. CLEMENS lib. V. ad l. Iul. Pap.

Lex CLI.

DELATA hereditas intelligitur, quam quis
possit ad eundem consequi.

MODESTINVS libro VII. Regula.

Lex CII.

DEROGATUR legi, aut abrogatur. dero-
gatur legi, cum pars detrahitur, abrogatur le-
gi, cum prorsus tollitur.

VLPIANVS libro VI.

Lex XL.

DETESTATIO est denuntiatio facta cum
testatione. Serui appellatio etiam ad ancillam
refertur. Familie appellatione liberi quoque
continentur. Vnicus seruus, familie appella-
tione non continetur: nec duo quidem familiam
faciunt.

Modesti-

MODESTINVS libro I. de prescript.

Lex CVI.

DIMISSORIAE literae, quæ sunt vulgò dicuntur apostoli. Dimissoria autem dictæ sunt, quod per eas causa ad eum, qui appellatus est, dimittitur.

CA. VS lib. V. Legis duodecim tabularum.

Lex CCXXXVIII.

DVOBVS negatiuis uerbis quasi permittit lex magis, quàm prohibeat. Idq; etiam Seruius animaduertit.

VLPIANVS libro I. ad Senatusconsf.

Lex CLIX.

ETIAM aureos nummos as dicimus.

IDEM libro VII. Lex CXLI.

ETIAM ea mulier, cum moreretur, creditur filium habere, quæ exciso* uentre adere possit. Necnō etiam alio casu mulier post habere filium, quem mortis tempore non habuit utputa eum qui ab hostibus captus remeauit.

* utero.

CAIVS lib. III. ab edictum. Lex XVI.

EVM qui uectigal populi Romani conductum habet, publicanum appellamus. nam publici appellatio in compluribus causis ad populum Romanum respicit. Ciuitates enim loco priuatorum habentur.

PAV. lib. II. Manualium. Lex CCXXVII.

EX illa parte edicti, Eum quem ei heredem esse oportet heredis heredibus bonorum possessio non defertur. Item in substitutione his uerbis, Quisquis heres mihi erit, proximus heres tantum significatur. imò non tantum proximus heres sed etiam scriptus.

VLPIAN. lib. XXIII. Lex CLXXXIX.

FACERE nō oportere & hanc significationē
habet

* Alias de
est negatio.

habet ut abſtineat. quis ab eo facto, quod contra conuentionem fieret, & curare ne fiat.

POMPON. lib. XXIII. Lex CLXXV.

FACIENDI uerbo, reddend i causa etiam continetur.

CAIVS libro XVI ad edictum pronine.

Lex CXCVI.

Anneæ
l. pronun-
tatio.

FAMILIAE appellatione, & ipse princeps familie cōtinetur. Fœminarum liberos in familia earum non esse palàm est, quia qui nascuntur patris, non matris familiam sequuntur.

CAIVS libro III. Lex CCXXXV.

FERRI propriè dicimus, quæ quis suo corpore baiulat: portari ea, quæ quis iumento secū ducit: agi ea quæ animantia sunt. Fabros tignarios dicimus non eos duntaxat, qui tigna delāt, sed omnes, qui ædificant.

PAVLVS libro III. ad Vitellium

Lex LXXXIIII.

FILij appellatione omnes liberos intelligimus.

IVLIANVS Lex LXXVI.

FRVGEM pro reditu appellari, non solum pro frumentis, aut leguminibus, uerum etiā pro eo quod ex uino, uel ex syluis caduis, creta fœdinis, lapicidinis capitur. Iulianus scribit, fruges omnes esse quibus homo uescatur, falsum esse. nō enim carnes, aut aues, ferasue, aut poma, fruges dici. Frumentum autem id esse, quod arista in se teneat, rectè Gallum definisse. Lupinum uerò, & fabas, fruges potius dici: quia non arista, sed siliqua continentur: quæ Seruius apud Alphenum in frumento contineri putat.

TRIPHONINVS lib. I. disputat

Lex CCXXV.

FUGITIVVS est. nō is, qui solū fugiēdi à do

mi no consilium suscepit, licet id se facturum iā
 Etauerit, sed qui in ipsum factum fuga uitium
 mētis deduxerit. Nam & furem, & adulterum,
 & aleatorem, quanquam alia significatione, ex
 animi propositione cuiusque sola dicere quis pos
 sit, etiam eum, qui nunquam alienam rem in
 uito domino subtraxerit: qui nūquam alienam
 matrēfamilias corruperit: si modo eius mentis
 sit, ut occasione data id commissurus sit: tamen
 oportere hac eadem crimina assumpto actu in
 telligi: & ideo fugitium quoque, & erronem,
 non secundum propositionem solam, sed cum ali
 quo facto intelligi constat.

FLORENTINVS lib.vii. Instit.

Lex CCXI.

FVNDI appellatione omne adificiū, & om
 nis ager continetur. Sed in usu urbana adificia,
 ades. rustica uilla dicuntur. Locus uero sine adifi
 cio, in urbe, area: in rure autem, ager appella
 tur: idemq; ager cum adificio, fundus dicitur.

VLPIANVS lib.v. ad legem Iuliam.

Lex CXXXVI.

GENFRI appellatione, & neptis, & pro
 neptis tam ex filio, quam ex filia editarum, cæ
 terarumq; maritos contineri, manifestum est.

IDEM libro xxiii. ad edictum.

Lex CLXXXVIII.

HABERE duobus modis dicitur: altero in
 re domini: altero obtinere sine interpellatione, id
 quod quis emerit. Cautum intelligitur, sine per
 sonis, sue rebus cautum sit.

PAVLVS lib.xxxviii. ad edictum.

Lex CXCII.

HAEC adiectio, plurisve, non infinitam pe
 cuniam continet, sed modicam duntaxat:

ut taxatio, hæc, Solidorum decem plurive, ad minutulam summam referatur.

CAIVS libro 1. de verbo. obliga.

Lex CCXXXI.

HAEC enunciatio, quæ fuit pluris aureorum triginta: simul & quantitatis, & æstimationis, significatiua est.

IULIANVS libro 11. Digesto.

Lex CC.

*noxis
*noxas. HAEC stipulatio noxijs solutum præstari: non existimatur ad eas*noxias pertinere, quæ publicam exequutionem, & coercionem capitalem habent.

VLPPIANVS libro LXXIII. ad edictum

Lex LXIX.

HAEC verba, cui rei dolus malus abfuerit: generaliter comprehendunt omnem dolum, qui cunque in hanc rem admissus est, de qua stipulatio est interposita.

PROCVLVVS libro V. Epistol.

Lex CXXIII.

HAEC verba, ille aut ille: non solum disiunctiue, sed etiam subdisiunctiue orationis sunt. Disiunctiuum est, veluti cum dicimus, aut dies aut nox est: quorum posito altero, necesse est tolli alterum: item sublato altero poni alterum. Ita simili figuratiue verbum, aut, potest esse subdisiunctiuum. Subdisiunctiuorum autem genera sunt duo: unum, cum ex propositis finibus ita non potest utrumque esse, ut possit neutrum esse: veluti cum dicimus, aut sedet, aut ambulat. Nam ut nemo potest utrumque simul facere, ita aliquis potest neutrum: veluti is, qui accumbit. Alterius generis est, cum ex propositis finibus, ita non potest neutrum esse, ut possit esse utrumque:

veluti cū dicimus: omne animal aut facit aut patitur. nullum enim animal est, quod nec faciat, nec patiatur: at potest simul & pati & facere.

PAVLVS libro xxx.

Lex lxxiii.

HAEC uerba in stipulatione posita, eam rē rectē restitui: fructus continent, rectē enim uerbum, pro uiri boni arbitrio est.

IDEM libro i. ad edictum.

Lex cxciii.

HAEC uerba, quanti eam rem apparet esse, non ad id, quod interest, sed ad rei aestimationem referuntur.

VLPIANVS libro uxii. ad edict.

Lex lxxv.

HAEREDIS appellatio, non solum ad proximum heredem, sed etiam ad ulteriores refertur. Nam & heredis haeres, & deinceps, heredis appellatione continentur.

IDEM libro xxx. ad Senatūscōf.

Lex clxx.

HAEREDIS appellatione omnes significāri successores credendum est, & si uerbis non sint expressi.

POMPONIVS lib. iiii. Lex cxix.

HAEREDITATIS appellatio, sine dubio cōtinet etiam damnosam hereditatem. iuris enim nomen est su uti bonorum possessio.

PAVLVS libro iiii. ad legem Iuliam.

Lex cxxxviii.

HAEREDITATIS appellatione, bonorum quoque possessio continetur.

POMPEIVS lib. viii. ad Q. Mutium.

Lex cxxii.

Harennius

* Aliàs
Seruus.

HERENNIVS* ait, si ita scriptū sit, Filio filiisq; meis hosce tutores do : masculis duntaxat tutores datos: quoniam à singulari casu, hoc est, filio, ad pluralem uidetur transisse continenter eundem sexum, quem singularis prior positus habuisset. Sed hoc facti, non iuris habet questionem. Potest enim fieri, ut in singulari casu de filio senserit; deinde plenius omnibus liberis prospexisse in tutore dando uoluerit, quod magis rationabile esse uidetur.

CAIVS libro x. ad leg. Iul. Pap.

Lex CLII.

HOMINIS appellatione tam fœminam, quàm masculum contineri, non dubitatur.

POMPONIVS lib. II. ad Q. Mucium.

Lex CXVIII.

HOSTES ij sunt, qui nobis, aut quibus nos publicè bellum decreuimus: ceteri latrones, aut pradones sunt.

VLPIANVS libro IX.

Lex CXLIII.

ID apud se quis habere uidetur, de quo habet actionem: habetur enim, quod peti potest.

IDEM libro LXVI. ad edictum.

Lex LXVIII.

ILLA uerba, arbitratus Lucij Titij fieri, ius significant, & in seruum non cadunt.

PAVLVS libro II. ad edictum.

Lex CLXI.

ILLA uerba, optimus maximusq; est: uel in eum cadere possunt, qui solus est. Sic et circa edictū Pratoris supreme tabula habetur etiā sola.

* Id est, hic & hæc puer. Pueri appellatione etiā puella significatur. Nā & fœminas puerperas appellat recētes ex partu. Græci cōmuniter* ο καὶ ἡ* παῖς appellat.

Idem

IDEM libro III. ad Plaut.

Lex LXXIX.

IMPENSAE necessariae sunt, quae si facta non sint, res aut peritura, aut deterior futura sit. Vtiles impensas esse, Fulcinius ait, quae meliorem domum faciant, deteriorem esse non sinant: ex quibus redditus mulieri adquiratur: sicut arbusculi pastinationes ultra quam necesse fuerat: item doctrinam puerorum quorum nomine onerari mulierem ignorantem uel inuitam non oportet, ne cogatur fundo, aut mancipijs carere. In his impensis et piscinum, et horreum insula dotali adiectum plerumque dicimus. Voluptariae sunt, quae specie duntaxat ornant, non etiam fructum augent: ut sunt uiridaria, aquae salientes, incrustationes, loricationes, picturae.

PAPINIANVS libro II. Responso.

Lex CCXIX.

IN conventionibus contrahentium uoluntatem potius, quam uerba spectari placuit. Cum igitur ea lege fundum uectigalem municipes locauerint, ut ad heredem eius, qui suscepit, pertineret, ius heredum ad legatarium quoque transferri potuit.

PAVLVS lib. IX. ad Plaut. Lex LXXX.

IN generali petitione legatorum, etiam data libertates continentur, ex mente legis duodecim tabularum.

VLPIANVS libro II. ad edictum.

Lex III.

IN itinere faciendo uiginti millia passuum in dies singulos peragenda, sic sunt accipienda, ut si post hanc dinumerationem minus quam uiginti millia supersint, integrum diem occupent: ueluti si XXI. millia passuum sunt, bidduum eis attribuetur: quae denumeratio ita demum

*colligenda

*facienda. *colligenda erit, si de die non conueniat. Eius qui apud hostes decessit, dici hereditas non potest, quia seruus decessit.

ALPHENVS VARVS libro viii.

Digest. Lex cciiii.

*omnib.

IN lege censoria Portus Siciliæ ita scriptum erat, Seruos, quos domum quis duceret suo usu, pro his portorium ne dato. Querebatur si quis à Sicilia seruos Romam mitteret fundi instruendi causa: utrum pro his *hominibus portorium dare deberet, necne? Respondet duas esse in hac scriptura questiones. Primam, quid esset, domum ducere alteram, quid esset, usu suo ducere. Igitur quari solet utrum ubi quisq; habitaret, siue in prouincia, siue in Italia: an duntaxat in sua cuiusq; patria domus esse rectè diceretur. Sed de ea re rectè constitutum esse, eam domum unicuiq; ibi debere existimari, ubi quisq; sedes & tabulas haberet, suarumq; rerum constitutionem fecisset. Quid autem esset, usu suo, magnam habere dubitationem. Et magis placere quod uictus, sui causa paratum esset, tantum contineri. Itaq; de seruis eadem ratione quari, qui eorum usus sui causa parati essent, utrum dispensatores, insularij uillici, atrienses, textores: an operarij quoque rustici, qui agrorum colendorum causa habentur, ex quibus paterfamilias fructus caperet, quibus se toleraret: omnes deniq; seruos quos quisque emisset ut ipse haberet, atq; eis ad aliquam rem uteretur, neque ideo emisset, ut uenderet. Et sibi uideri, eos demum usus sui causa patremfamilias habere, qui ad eius corpus tuendum, atq; ipsius cultum prepositi destinatiq; essent, quo in genere *uectores, cubicularij, coci, administratores, atq; alij, qui ad eiusmodi usum parati

*actores.

parati essent numerarentur.

QVINTVS MVTIVS lib. singulari* opōv.

*id est, finitionū,

Lex CCXLI.

IN rutis et casis ea sunt, qua terra nō tenētur quāq; opere structili tectoriove nō continentur.

CELSVS lib. xxxv. Digestorum.

Lex CLVIII.

IN usu iuris frequēter uti nos, Casselius ait, singulari appellatione, cum plura generis eiusdem significare volumus. nam & multum hominem uenisse Romam, & piscem uilem esse dicimus. Item in stipulando satis habemus de herede cauere. Si ea res secundum me, heredemue meum iudicata erit, & rursus: Quod ob eam rem te heredemue tuum, nempe aque & si plures heredes sint, continentur stipulatione.

POMPONIUS libro II. ad S.C.

Lex CLXIII.

IN uulgarī substitutione, qua ei qui supremus morietur, haeres substituitur: recte substitutus, etiā unico intelligitur, exemplo legis duodcim tabularū, ex quibus proximus agnatus etiā solus habetur. Si quis ita in testamēto scripserit, Si quid filio meo, acciderit, Dama seruus meus liber esto: mortuo filio, Dama liber erit: licet enim accidant aliqua & uinis, attamen uulgari sermone etiam mors significatur.

PAVLVS libro xxxviii.

Lex CLXXXIIII.

INde tabernacula et cōtabernales dicti sunt.

VLPIANVS libro I. ad edictum.

Lex CXCVII.

INDICASSE reum, est detulisse, arguisse, accusasse, & conuicisse.

VLPIANVS Lex XLV.

Add. l. tabernæ. & l. instruam.

IN strato omne uestimentum cōtineri, quod inūciatur, Labeo ait: Neque enim dubium est, quin stragula uestis sit quod Graci περισπωμα uocant. Inuictu ergo uestem accipiemus. non stragulam: instratum, omnem stragulam uestem.

VLPIANVS lib. XXVIII. ad edictum.

Lex CLXXXV.

INSTRVCTAM autem tabernam sic accipimus, quæ & rebus & hominibus ad negotiationem paratis constat.

TERENT. CLEMENS lib. XII. ad legem Iuliam Papiam. Lex CLIII.

INTELLIGENDVS est mortis tempore, fuisse qui in utero relictus est.

PAVLVS lib. XXXV.

Lex CXCI.

INTER diuortium & repudium hoc inter est, quod repudiari etiam futurū matrimonium potest: non recte autē sponsa diuertisse dicitur, quod diuortium ex eo dictum est, quod in diuersas partes eunt qui discedunt.

PAVLVS lib. XLIIII. ad edictum.

Lex CXCIII.

INTER donum & munus hoc interest, quod inter genus & speciem. Nam genus esse donum Labeo ait, à donando dictum: munus speciem. nam munus esse donum cum causa, ut puta natalitium nuptiarium.

VLPIANVS libro LI. ad edictum

Lex CLXXIX.

paret. INTER hac uerba, quanti ea res erit, uel, quanti eam rem esse apparet. nihil interest in utraque enim clausula placet ueram rei aestimationem fieri.

Iabo-

IABOLENVS libro I. ex posterioribus

Labeonis. Lex CCXVII.

INTER illam conditionem, cum dari potuerit, & postquam dari potuerit, multum interest. nam posteriorem scripturam uberiorem esse constat: cum dari potuerit, arctiorem: & id tantummodo tempus significari, quo primum dari possit. Item ita data conditione, illud facito in diebus. si nihil prater ea fuisset adiectum, in biduo conditionem impleri oportet.

VLPPIANVS libro X. ad edictum.

Lex XVII.

INTER publica habemus non sacra, nec religiosa, nec quae publicis usibus sunt destinata: sed si quae sunt ciuitatum uelut bona: sed & peculia seruorum ciuitatum proculdubio publica habentur. Publica uectigalia intelligere debemus, ex quibus uectigal fiscus capit: quale est uectigal portus, uel uenaliu rerum: item salinarum, & metallorum, & piscariorum.

MODESTINVS libro VIII. differen.

Lex CI.

INTER stuprum, & adulterium hoc interesse quidam putant, quod adulterium in nupta, stuprum in uidua & in uirginem committitur. Sed lex Iulia de adulterijs hoc uerbo indifferenter utitur. Diuortium inter uirum & uxorem fieri dicitur: repudium uero sponsae remitti uidetur: quod & in uxoris personam non absurde cadit. Verum est, morbum esse temporalem corporis imbecillitatem: uitium uero perpetuum corporis impedimentum, * ueluti si luscus sit. Nam & luscus utiq; uitiosus est. Seruis legatis etiam ancillas deberi quidam putant, quasi commune nomen utrunq; sexum contineat.

*Veluti fatalum excusit. ita luscus.

Paulus

PAVLVS libro iiii. ad Plant.

Lex LXXXIII.

INTERDVM proprietatem quoque verbū possessiones significat: sicut in eo qui possessiones suas legasset responsum est.

PAVLVS libro LXVI. ad edictum.

Lex LXIII.

INTESTATVS est, non tantum qui testamentum non fecit, sed etiam is: cuius ex testamento hereditas adita non est.

MARTIANVS lib. VII. Institutionum.

Lex CCX.

IS qui natus est ex mīcipijs urbanis & missus est in villam nutriendus: in urbanis servis constituetur.

IVLIANVS libro XXXI. Digestorum.

Lex CCI.

IUSTA interpretatione recipiendum est, ut appellatione filij sicuti filiam familias contineri saepe respondimus, ita & nepos videatur comprehendendi: & patris nomine, avus quoque demonstrari intelligatur.

PAVLVS libro VIII.

Lex XIII.

LABEO & Sabinus existimant, si uestimentum scissum reddatur, uel res corrupta reddita sit, ueluti scyphi collici, aut tabula rasa pictura: uideri rem abesse, quoniam earum rerum pretium non in substantia, sed in arte sit posuitum. Item si dominus rem, quae sibi furto aberat ignorans emerit, recte dicitur res abesse, etiam si postea id ita esse scierit: quia uidetur res ei abesse, cui pretium abest. Rem amisisse uidetur, qui aduersus nullum, eius rei persequenda actionem habet.

Vlpianus

VLPIANVS libro XX.

Lex XIX.

LABEO libro primo Pratoris urbani defini-
nit, quòd quedam agantur, quedam gerantur:
quedam contrahantur, & actum quidem gene-
rale uerbum esse, siue uerbis quid agatur, ut in
stipulatione: siue re, ut in numeratione pecu-
niae. Contractum autem, utro citroque obliga-
tionem esse, quem Graeci * συνδλλαγμα νο-
cant, ueluti emptionem, uenditionem, locationē,
conductionem, societatem. Gestum autem rem
significare sine uerbis factam.

* Id est,
mutuum
factū obli-
gatoriū.

PAVLVS libro IIII. sententiarum.

Lex CCXXIII.

LATAE culpæ finis est, non intelligere id,
quod omnes intelligunt. Amicos appellare om-
nes debemus: non leui notitia coniunctos: sed qui-
bus fuerint iura cum patrefamiliàs honestis fa-
miliaritatis quasita rationibus.

VLPIA. lib. II. ad legem Iuliam Papianam.

Lex CXXX.

LEGE obuenire hereditatem, non impro-
priè quis dixerit, etiam eam, quæ ex testamen-
to defertur: quia lege duodecim tabularum te-
stamentaria hereditates confirmantur.

PAVLVS libro LVI. ad edictum.

Lex XLVII.

LIBERATIONIS uerbum, eandem uim ha-
bet, quam solutionis.

CALLISTR. libro II. Questionum.

Lex CCXX.

LIBERORVM appellatione, nepotes, &
pronepotes, caterique, qui ex his descendūt, cōti-
nētur. hos enim omnes liberorū appellatione lex
duodecim tabularū comprehendit. Toties enim
leges

leges necessarium ducunt, cognationum singularū non minibus uti, ueluti filij, nepotes, pronepotis, ceterorumue, qui ex his descendunt: quoties non omnibus qui post eos sunt, præstitum uoluerint, sed solis is succuriēt, quos nominatim enumerant. At ubi non personis certis, non quibusdā gradibus præstatur, sed omnibus qui ex eodem genere orti sunt, liberorū appellatione comprehenduntur. Sed & Papyrius Fronto lib. III. responsorū ait, Prædico cum uillico, & cōtubernali eius, & filiis legato, nepotes quoq; ex filiis contineri: nisi uolūtas testatoris aliter se habeat. filij enim appellatione sæpe & nepotes accipi, multifariam placere. Diuus quoque Marcus rescripsit, non uideri sine liberis defunctū, qui nepotem suū heredem reliquit. Præter hac omnia, natura nos quoq; docet, parentes pios, qui liberorum procreandorum animo & uoto uxores ducūt, filiorum appellatione omnes, qui ex nobis descendūt continere. Neque enim dulciori nomine possumus nepotes nostros, quā filij, appellare. Etenim idcirco filios filiasue concipimus, atque adimus, ut ex prole eorū earumue, diuturnitatis nobis memoriam in auum relinquamus.

VLPIANVS libro XXXVIII.

Lex CLXXII.

LIBERTI appellatione, etiam libertam contineri placuit.

MODESTINVS lib. VIII. Regularum.

Lex CIII.

LICET capitalis, Latine loquentibus, omnis causa existimationis uideatur: pœna tamen appellatio capitalis, mortis, uel amissionis ciuitatis, intelligenda est.

CAIVS lib. XXXII. ad edictum præuini.

Lex LVIII.

Licet

LICET inter gesta & facta videatur quod
 dū esse subtilis differentia, attamen* κατὰ χρῆσιν ^{* Id est,}
 συκῶς inter gestum & factum, nihil interest. ^{abusive}
 Paternos liberos, recte videmur dicere nostros
 liberos: liberorum uero nostrorum liberos, non
 recte nostros liberos dicimus.

VLPIANVS libro XXII.

Lex XXXVI.

LITIS nomen, omnem actionem significat:
 sine in rem, siue in personam sit.

CELSVS libro XXV. Digestorum.

Lex XCVI.

LITTVS est quousque maximus fluctus à
 mari peruenit: idq; Marcum Tullium aiunt,
 cum arbiter esset, primum constituisse. Pradia
 dicimus aliquorum esse, non utique communiter
 habentium ea, sed uel alio aliud habente.

IABOLENVS libro XI. ex Cassio.

Lex CXII.

LITTVS publicum est eatenus, quatenus
 maximè fluctus exasuat, & effluit. Idem iu-
 ris est in lacu, nisi is totus priuatus est.

VLPIANVS lib. LXVIII. ad edictum.

Lex LX.

LOCVS est non fundus, sed portio aliqua
 fundi. Fundus autem integrum aliquid est: & ^{*fundum}
 plerumq; locum sine uillæ accipimus. Caterum
 adeò opinio nostra & constitutio locum à fundo
 separat, ut & modicus locus possit fundus dici,
 si fundi animo eum habuerimus. Nō enim ma-
 gnitudo locum à fundo separat, sed nostra affe-
 ctio. Et qualibet portio fundi poterit fundus di-
 ci, si iam hoc constituerimus. Necnō & fundus,
 locus constitui nō potest. Nam si eum alij adiun-
 xerimus fundo, locus fundi efficietur. Loci ap-
 pellationem

pellationem non solum ad rustica, uerum ad urbana quoq; pradia pertinere, Labeo scribit, sed fundus quidem suos habet fines: locus uero late-
re potest, quatenus determinetur & definiatur.

PAVLVS libro I. Manualium.

Lex CCXXVI.

MAGNA negligentia, culpa est: magna culpa, dolus est.

LICINIUS libro X. Regularium.

Lex CLVI.

MAIORE parte anni possedisse quis intelli-
gitur, etiam si duobus mensibus possederit: si mo-
dò aduersarius eius aut pantioribus diebus, aut
nullis possederit.

IABOLENVS libro II. ex poster. Labeo.

Lex CCXLII.

MALVM, nauis esse partem: artemonem
autem non esse, Labeo ait. & uerius est: quia
pleraq; naues sine malo inutiles essent: ideoque
pars nauis habetur: artemon autem magis addi-
tamentum, quam pars nauis est. Inter proiectum
& immissum, hoc interesse Labeo ait, quod pro-
iectum esset id, quod ita prouheretur, ut nusquam
requiesceret: qualia Mœniana & Suggrundia
essent. Immissum autem, quod ita fieret ut ali-
quo loco requiesceret ueluti tigna, trabesq; quæ
immitterentur. Plumbum autem quod pro te-
gulis poneretur, adificij esse, ait Labeo: sed id
quod* ὀπισθεν tegendi causa poneretur, contra
esse. Viduam non solum eam, quæ aliquando nu-
pta fuisset: sed eam quoque mulierem, quæ uirum
non habuisset, appellari, ait Labeo: quia uidua
sic dicta est, quasi uecors, uesanus qui sine corde
aut sine sanitate esset similiter uiduam esse di-
ctam quasi sine duitate. Structuram loci alicuius

*i. spatii
quod sub
dio expo-
situm est.

ius

ius ex tabulis factam, quæ æstate tollerentur, & hyeme reponerentur, ædium esse ait Labeo: quoniam iam perpetuo usui parata esset neque ad rem pertinere, quod interim tollerentur.

VLPPIANVS libro V. ad edictum.

Lex IX.

MARCELLVS apud Iulianum tractans notat, uerbo, * raptum, & scissum, & fractum contineri, & ui raptum.

* rupisse
aliàs per-
rille.

PAVLVS libro X. ad legem Iul. Papiam.

Lex CLIII.

MASURIUS scribit libro Memorabilium, pellicem apud antiquos eam habitam, quæ cùm uxor nō esset, cùm aliquo tamē uiuebat, eamq; nunc nero nomine amicam, paulò honestiore, concubina appellari.

* Caius Flaccus in libro de iure Papyriano, scribit, pellicem nunc uulgò uocari, quæ cum eo, cui uxor sit, corpus misceat: quodam eam, quæ uxoris loco sine nuptijs in domo sit: quàm Græci * πάλλακην uocant.

* Græcus.
* idest, pel-
licem, aliàs
ἐταίραν
idest, ami-
cam.

PAVLVS libro II. fideicom.

Lex XCI.

MEORVM & tuorum appellatione, actio- nes quoque contineri dicendum est.

VLPPIANVS libro LXVI. ad edictum.

Lex LXVI.

MERCIS appellatio, ad res mobiles tan- tum pertinet.

AFRICANVS libro IIII. Quæstio.

Lex CCVII.

MERCIS appellatio, homines non con- tineri, Mela ait: & ob eam rem mangones, non mercatores, sed uenaliarios appellari ait: & rectè.

ut taxatio, hæc, Solidorum decem plurive, ad minutulam summam referatur.

CAIVS libro 1. de verbo. obliga.

Lex CCXXXI.

HAEC enunciatio, qua fuit pluris aureorum triginta: simul & quantitatis, & aestimationis, significatiua est.

IVLIANVS libro 11. Digesto.

Lex CC.

*noxis

*noxas.

HAEC stipulatio noxys solutum prestari: non existimatur ad eas*noxias pertinere, quæ publicam executionem, & coercionem capitalem habent.

VLPIANVS libro LXXIII. ad edictum

Lex LXIX.

HAEC verba, cui rei dolus malus abfuerit: generaliter comprehendunt omnem dolum, quicumque in hanc rem admissus est, de qua stipulatio est interposita.

PROCVLVS libro V. Epistol.

Lex CXXIII.

HAEC uerba, ille aut ille: non solum disiunctiue, sed etiam subdisiunctiue orationis sunt. Disiunctiuum est, ueluti cum dicimus, aut dies aut nox est: quorum posito altero, necesse est tolli alterum: item sublato altero poni alterum. Ita simili figuratione uerbum, aut, potest esse subdisiunctiuum. Subdisiunctiuorum autem genera sunt duo: unum, cum ex propositis finibus ita non potest utrumque esse, ut possit neutrum esse: ueluti cum dicimus, aut sedet, aut ambulat. Nam ut nemo potest utrumque simul facere, ita aliquis potest neutrum: ueluti is, qui accumbit. Alterius generis est, cum ex propositis finibus, ita non potest neutrum esse, ut possit esse utrumque:

meluti cūm dicimus: omne animal aut facit aut patitur. nullum enim animal est, quod nec faciat, nec patiatur: at potest simul & pati & facere.

PAVLVS libro XXX.

Lex LXXIII.

HAEC uerba in stipulatione posita, eam rē rectē restitui: fructus continent, rectē enim uerbum, pro uiri boni arbitrio est.

IDEM libro I. ad edictum.

Lex CXCIII.

HAEC uerba, quanti eam rem apparet esse, non ad id, quod interest, sed ad rei aestimationem referuntur.

VLPIANVS libro LXII. ad edict.

Lex LXV.

HAEREDIS appellatio, non solum ad proximum heredem, sed etiam ad ulteriores referatur. Nam & heredis haeres, & deinceps, heredis appellatione continentur.

IDEM libro XXX. ad Senatuscons.

Lex CLXX.

HAEREDIS appellatione omnes significari successores credendum est, & si uerbis non sint expressi.

POMPONIVS lib. III. Lex CXIX.

HAEREDITATIS appellatio, sine dubio continet etiam damnosam hereditatem. iuris enim nomen est su uti bonorum possessio.

PAVLVS libro IIII ad legem Iuliam.

Lex CXXXVIII.

HAEREDITATIS appellatione, bonorum quoque possessio continetur.

POMPEIVS lib. VIII. ad Q. Mutium.

Lex CXXII.

Herennius

*Aliàs
Seruus.

HERENNIVS* ait, si ita scriptū sit, *Filio filiisq; meis hosce tutores do*: masculis duntaxat tutores datos: quoniam à singulari casu, hoc est, filio, ad pluralem uidetur transisse continenter eundem sexum, quem singularis prior positus habuisset. Sed hoc facti, non iuris habet questionem. Potest enim fieri, ut in singulari casu de filio senserit: deinde plenius omnibus liberis prospexisse in tutore dando uoluerit, quod magis rationabile esse uidetur.

CAIVS libro X. ad leg. Iul. Pap.

Lex CLII.

HOMINIS appellatione tam fœminam, quàm masculum contineri, non dubitatur.

POMPONIVS lib. II. ad Q. Mutium.

Lex CXVIII.

HOSTES ij sunt,, qui nobis, aut quibus nos publicè bellum decreuimus: ceteri latrones, aut prædones sunt.

VLPIANVS libro IX.

Lex CXLIII.

ID apud se quis habere uidetur, de quo habet actionem: habetur enim, quod peti potest.

IDEM libro LXVI. ad edictum.

Lex LXVIII.

ILLA uerba, arbitratus Lucij Titij fieri, ius significant, & in seruum non cadunt.

PAVLVS libro II. ad edictum.

Lex CLXI.

ILLA uerba, optimus maximusq; est: uel in eum cadere possunt, qui solus est. Sic et circa edictū Prætoris suprema tabula habetur etiā sola.

* Id est, hic & hæc puer.

Pueri appellatione etiā puella significatur. Nā & fœminas puerperas appellat recētes ex partu: & Græci cōmuniter* ὁ καὶ ἡ παῖς appellat.

Idem

IDEM libro III. ad Plant.

Lex LXXIX.

IMPENSAE necessariae sunt, quae si factae non sint, res aut peritura, aut deterior futura sit. Utiles impensas esse, Fulcinius ait, quae meliorem doctorem faciant, deteriorem esse non sinant: ex quibus reditus mulieri adquiratur: sicut arborum pastinationes ultra quam necesse fuerat: item doctrinam puerorum quorum nomine onerari mulierem ignorantem vel inuitam non oportet, ne cogatur fundo, aut mancipijs carere. In his impensis et pistrinum, et horreum insulae dotali adiectum plerumque dicimus. Voluptariae sunt, quae specie duntaxat ornant, non etiam fructum augent: ut sunt uiridaria, aquae salientes, incrustationes, loricationes, picturae.

PAPINIANVS libro II. Responso.

Lex CCXIX.

IN conventionibus contrahentium voluntatem potius, quam uerba spectari placuit. Cum igitur ea lege fundum uectigalem municipales locauerint, ut ad heredem eius, qui suscepit, pertineret, ius heredum ad legatarium quoque transferri potuit.

PAVLVS lib. IX. ad Plant. Lex LXXX.

IN generali petitione legatorum, etiam data libertates continentur, ex mente legis duodecim tabularum.

VLPIANVS libro II. ad edictum.

Lex III.

IN itinere faciendo uiginti millia passuum in dies singulos peragenda, sic sunt accipienda, ut si post hanc dinumerationem minus quam uiginti millia supersint, integrum diem occupent: ueluti si XXI. millia passuum sunt, biduum eis attribuetur: quae denumeratio ita demum

*colligenda

endbu.

*facienda. *colligenda erit, si de die non conueniat. Eius qui apud hostes decessit, dici hereditas non potest, quia seruus decessit.

ALPHENVS VARVS libro viii.

Digest. Lex CCIII.

*omnib. IN lege censoria Portus Siciliæ ita scriptum erat, Seruos, quos domum quis duceret suo usu, pro his portorium ne dato. Querebatur si quis à Sicilia seruos Romam mitteret fundi instruendi causa: utrum pro his hominibus portorium dare deberet, necne? Respondet duas esse in hac scriptura questiones. Primam, quid esset, domum ducere alteram, quid esset, usu suo ducere. Igitur queri solet utrum ubi quisq; habitaret, siue in prouincia, siue in Italia: an duntaxat in sua cuiusq; patria domus esse rectè diceretur. Sed de ea re rectè constitutum esse, eam domum unicuiq; ibi debere existimari, ubi quisq; sedes & tabulas haberet, suarumq; rerum constitutionem fecisset. Quid autem esset, usu suo, magnam habere dubitationem. Et magis placere quod uictus, sui causa paratum esset, tantum contineri. Itemq; de seruis eadem ratione queri, qui eorum usus sui causa parati essent. utrum dispensatores, insularij uillici, atrienses, textores: an operarij quoque rustici, qui agrorum colendorum causa habentur, ex quibus paterfamilias fructus caperet, quibus se toleraret: omnes deniq; seruos quos quisque emisset ut ipse haberet, atq; eis ad aliquam rem uteretur, neque ideo emisset, ut uenderet. Et sibi uideri, eos demum usus sui causa patremfamilias habere, qui ad eius corpus tuendum, atq; ipsius cultum prepositi destinatiq; essent, quo in genere uectores, cubicularij, coci, administratores, atq; alij, qui ad eiusmodi usum parati

parati essent numerarentur.

QVINTVS MVTIVS lib. singulari* opōv.

*id est, fi-
nitionū,

Lex CCXLI.

IN rutis et casis ea sunt, qua terra nō tenētur
quaq; opere structili tectoriove nō continentur.

CELSVS lib. XXXV. Digestorum.

Lex CLVIII.

IN usu iuris frequēter uti nos, Casselius ait,
singulari appellatione, cum plura generis eius-
dem significare volumus. nam & multum homi-
nem uenisse Romam, & piscem uilem esse dici-
mus. Item in stipulando satis habemus de here-
de cauere. Si ea res secundum me, heredemve
meum indicata erit, & rursus: Quod ob eam
rem te heredemve tuum, nempe & si plu-
res heredes sint, continentur stipulatione.

POMPONIVS libro II. ad S. C.

Lex CEXIII.

IN uulgari substitutione, qua ei qui supre-
mus morietur, haeres substituitur: recte substitu-
tus, etiā unico intelligitur, exemplo legis duod-
cim tabularū, ex quibus proximus agnatus etiā
solus habetur. Si quis ita in testamēto scripserit,
Si quid filio meo acciderit, Dama seruus meus
liber esto: mortuo filio, Dama liber erit. licet
enim accidant aliqua & uinis, attamen uulga-
ri sermone etiam mors significatur.

PAVLVS libro XXXVIII.

Lex CLXXXIIII.

INde tabernacula et cōtabernales dicti sunt.

VLPIANVS libro I. ad edictum.

Lex CXCVII.

INDICASSE reum, est detulisse, arguisse, ac-
cusasse, & conuicisse.

VLPIANVS Lex XLV.

Adde. l. ta-
bern. &
l. instru-
tam.

IN strato omne uestimentum cōtineri, quod inūciatur, Labeo ait: Neque enim dubium est, quin stragula uestis sit quod Graci περισπωρα vocant. In uictu ergo uestem accipiemus. non stragulam: instratum, omnem stragulam uestem.

VLPIANVS lib. XXVIII. ad edictum.

Lex CLXXXV.

INSTRVCTAM autem tabernam sic accipimus, quæ & rebus & hominibus ad negotiationem paratis constat.

TERENT. CLEMENS lib. XII. ad legem Iuliam Papiam. Lex CLIII.

INTELLIGENDVS est mortis tempore, fuisse qui in utero relictus est.

PAVLVS lib. XXXV.

Lex CXC.

INTER diuortium & repudium hoc inter est, quod repudiari etiam futurū matrimonium potest: non rectè autē sponsa diuertisse dicitur, quod diuortium ex eo dictum est, quod in diuersas partes eunt qui discedunt.

PAVLVS lib. XLIII. ad edictum.

Lex CXCIII.

INTER donum & munus hoc interest, quod inter genus & speciem. Nam genus esse donum Labeo ait, à donando dictum: munus speciem. nam munus esse donum cum causa, ut puta natalitium nuptiarium.

VLPIANVS libro LI. ad edictum

Lex CLXXIX.

paret. INTER hac uerba, quanti ea res erit, uel, quanti eam rem esse apparet. nihil interest in utraque enim clausula placet ueram rei estimationem fieri.

Iabo-

IABOLENVS libro I. ex posterioribus

Labeonis. Lex CCXVII.

INTER illam conditionem, cum dari potuerit, & postquam dari potuerit, multum interest. nam posteriorem scripturam uberiorem esse constat: cum dari potuerit, arctiorem: & id tantummodo tempus significari, quo primum dari possit. Item ita data conditione, illud facito in diebus. si nihil prater ea fuisset adiectum, in biduo conditionem impleri oportet.

VLPIANVS libro X. ad edictum.

Lex XVII.

INTER publica habemus non sacra, nec religiosa, nec quae publicis usibus sunt destinata: sed si quae sunt ciuitatū uelut bona: sed & peculia seruorum ciuitatum proculdubio publica habentur. Publica uectigalia intelligere debemus, ex quibus uectigal fiscus capit: quale est uectigal portus, uel uenaliū rerum: item salinarum, & metallorum, & piscariorum.

MODESTINVS libro VIII. differen.

Lex CI.

INTER stuprum, & adulterium hoc interesse quidam putant, quod adulteriū in nuptā, stuprum in uiduā & in uirginem committitur. Sed lex Iulia de adulterijs hoc uerbo indifferenter utitur. Diuortiū inter uirū & uxore fieri dicitur: repudium uero sponsae remitti uidetur: quod & in uxoris personam non absurde cadit. Verum est, morbum esse temporalem corporis imbecillitatem: uitium uero perpetuum corporis impedimentum, * ueluti si luscus sit. Nam & luscus utiq; nitiosus est. Seruis legatis etiam ancillas deberi quidam putant. quasi commune nomen utrunq; sexum contineat.

*Veluti si talum excusit. ita luscus.

Paulus

VLPIANVS libro XX.

Lex XIX.

LABEO libro primo Pratoris urbani defini-
nit, quòd quedam agantur, quedam gerantur:
quedam contrahantur, & actum quidem gene-
rale uerbum esse, siue uerbis quid agatur, ut in
stipulatione: siue re, ut in numeratione pecu-
nia. Contractum autem, utro citroque obliga-
tionem esse, quem Græci * συνάλλαγμα vo-
cant, ueluti emptionem, uenditionem, locationem,
conductionem, societatem. Gestum autem rem
significare sine uerbis factam.

* Id est,
mutuum
factum obli-
gatorium.

PAVLVS libro IIII. sententiarum.

Lex CCXXIII.

LATÆ culpa finis est, non intelligere id,
quod omnes intelligunt. Amicos appellare om-
nes debemus: non leui notitia coniunctos: sed qui-
bus fuerint iura cum patrefamilias honestis fa-
miliaritatis quaesita rationibus.

VLPIA. lib. II. ad legem Iuliam Papiam.

Lex CXXX.

LEGE obuenerit hereditatem, non impro-
priè quis dixerit, etiam eam, quæ ex testamen-
to defertur: quia lege duodecim tabularum ta-
blamentaria hereditates confirmantur.

PAVLVS libro LVI. ad edictum.

Lex XLVII.

LIBERATIONIS uerbum, eandem uim ha-
bet, quam solutionis.

CALLISTR. libro II. Quaestionum.

Lex CCXX.

LIBERORVM appellatione, nepotes, &
pronepotes, ceterique, qui ex his descendunt, cõti-
nètur. hos enim omnes liberorum appellatione lex
duodecim tabularum comprehendit. Toties enim
6 leges

leges necessarium ducunt, cognationum singularū nominibus uti, ueluti filij, nepotis, pronepotis, ceterorumue, qui ex his descendunt: quoties non omnibus qui post eos sunt, præstitum uoluerint, sed solis q̄s succurrēt, quos nominatim enumerant. At ubi non personis certis, non quibusdā gradibus præstatur, sed omnibus qui ex eodem genere orti sunt, liberorū appellatione comprehenduntur. Sed & Papyrius Fronto lib. III. responsorū ait, Pradio cum uillico, & cōtubernali eius, & filijs legato, nepotes quoq; ex filijs contineri: nisi uolūtas testatoris aliter se habeat. filij enim appellatione saepe & nepotes accipi, multifariam placere. Diuus quoque Marcus rescripsit, non uideri sine liberis defunctū, qui nepotem suū heredem reliquit. Præter hæc omnia, natura nos quoq; docet, parentes pios, qui liberorum procreandorum animo & uoto uxores ducūt, filiorum appellatione omnes, qui ex nobis descendūt continere. Neque enim dulciori nomine possumus nepotes nostros, quā filij, appellare. Etenim idcirco filios filiasue concipimus, atque adimus, ut ex prole eorū earumue, diuturnitatis nobis memoriam in æuū relinquamus.

VLPIANVS libro XXXVIII.

Lex CLXXII.

LIBERTI appellatione, etiam libertam contineri placuit.

MODESTINVS lib. VIII. Regularum.

Lex CIII.

LICET capitalis, Latine loquentibus, omnis causa existimationis uideatur: pœna tamen appellatio capitalis, mortis, uel amissionis ciuitatis, intelligenda est.

CAIVS lib. XXXII. ad edictum præuin.

Lex LVIII.

Licet

LICET inter gesta & facta uideatur quod^e ^{* Id est,} ^{abusive} ^{καταχρηστικῶς} inter gestum & factum, nihil interest. Paternos liberos, rectè uidemur dicere nostros liberos: liberorum uerò nostrorum liberos, non rectè nostros liberos dicimus.

VLPIANVS libro XXII.

Lex XXXVI.

LITIS nomen, omnem actionem significat: siue in rem, siue in personam sit.

CELSVS libro XXV. Digestorum.

Lex XCVI.

LITTVS est quousque maximus fluctus à mari peruenit: idq; Marcum Tullium aiunt, cum arbiter esset, primum constituisse. Prædia dicimus aliquorum esse, non utique communiter habentium ea, sed uel alio aliud habente.

IABOLENVS libro XI. ex Cassio.

Lex CXII.

LITTVS publicum est eatenus, quatenus maximè fluctus exasuat, & effluit. Idem iuris est in lacu, nisi is totus priuatus est.

VLPIANVS lib. LXVIII. ad edictum.

Lex LX.

LOCVS est non fundus, sed portio aliqua fundi. Fundus autem integrum aliquid est: & ^{*fundum} plerumq; ^{*} locum sine uillæ accipimus. Ceterum adeò opinio nostra & constitutio locum à fundo separat, ut & modicus locus possit fundus dici, si fundi animo eum habuerimus. Nō enim magnitudo locum à fundo separat, sed nostra affectio. Et quelibet portio fundi poterit fundus dici, si iam hoc constituerimus. Nec nō & fundus, locus constitui nō potest. Nam si eum alij adiunxerimus fundo, locus fundi efficietur. Loci appellationem

pellationem non solum ad rustica, uerum ad urbana quoq; pradia pertinere, Labeo scribit, sed fundus quidem suos habet fines: locus uero late-
re potest, quatenus determinetur & definiatur.

PAVLVS libro I. Manualium.

Lex CCXXVI.

MAGNA negligentia, culpa est: magna culpa, dolus est.

LICINIVS libro X. Regularium.

Lex CLVI.

MAIORE parte anni possedisse quis intelli-
gitur, etiam si duobus mensibus possederit: si mo-
do aduersarius eius aut paucioribus diebus, aut
nullis possederit.

IABOLENVS libro II. ex poster. Labeo.

Lex CCXLII.

MALVM, nauis esse partem: artemonem
autem non esse, Labeo ait. & uerius est: quia
pleraq; naues sine malo inutiles essent: ideoque
pars nauis habetur: artemon autem magis addi-
tamentum, quam pars nauis est. Inter proiectum
& immissum, hoc interesse Labeo ait, quod pro-
iectum esset id, quod ita proueheretur, ut nusquam
requiesceret: qualia Maeniana & Suggrundia
essent. Immissum autem, quod ita fieret ut ali-
quo loco requiesceret ueluti tigna, trabesq; quae
immitterentur. Plumbum autem quod pro te-
gulis poneretur, adificij esse, ait Labeo: sed id
quod* ὀπισθεν tegendi causa poneretur, contra
esse. Viduam non solum eam, quae aliquando nu-
pta fuisset: sed eam quoque mulierem, quae uirum
non habuisset, appellari, ait Labeo: quia uidua
sic dicta est, quasi uecors, uesanus qui sine corde
aut sine sanitate esset similiter uiduam esse di-
ctam quasi sine diuitate. Structuram loci alicuius

*i. spatii
quod sub
dio expo-
situm est.

ius

ius ex tabulis factam, quæ æstate tollerentur, & hyeme reponerentur, ædium esse ait Labeo: quoniam perpetuo usui parata esset neque ad rem pertinere, quod interim tollerentur.

VLPPIANVS libro V. ad edictum.

Lex C. IX.

MARCELLVS apud Iulianum tractans notat, uerbo, * raptum, & scissum, & fractum contineri, & ui raptum.

* rupisse
aliàs per-
rissè.

PAVLVS libro X. ad legem Iul. Papiam.

Lex CLIII.

MASURIUS scribit libro Memorabilium, pellicem apud antiquos eam habitam, quæ cum uxor non esset, cum aliquo tamē uiuebat, eamque nunc nero nomine amicam, paulò honestiore, concubinam appellari. * Caius Flaccus in libro de iure

* Græcus.

Papyriano, scribit, pellicem nunc uulgò uocari, quæ cum eo, cui uxor sit, corpus misceat: quosdam eam, quæ uxoris loco sine nuptiis in domo sit: quàm Græci * παλλακην uocant.

* idest, pel-
licem, aliàs
ἐταίραν
idest, ami-
cam.

PAVLVS libro II. fideicom.

Lex XCI.

MEORVM & tuorum appellatione, actio-
nes quoque contineri dicendum est.

VLPPIANVS libro LXVI. ad edictum.

Lex LXVI.

MERCIS appellatio, ad res mobiles tan-
tùm pertinet.

AFRICANVS libro IIII. Questio.

Lex CCVII.

MERCIS appellatio, homines non con-
tineri, Mela ait: & ob eam rem mangones,
non mercatores, sed uenaliarios appellari ait:
& rectè.

MILLE passus non à muro urbis, sed à con-
tinentibus edificijs numerandi sunt.

MINVS solutum intelligitur, etiamsi nihil
esset solutum.

MODESTINVS respondit: his uerbis, li-
bertis libertabusque meis; libertum liberta to-
statoris non contineri.

* quicq; MORBVS fonticus est,* qui cuiq; rei nocet.
CELSVS lib. XXIII. Digestorum.

* tamen MOVENTIVM, item mobilium appellatio
ne idem significamus: si* non apparet defun-
ctum animalia duntaxat, quæ seipsa mouerent,
mouentia uocasse: quod uerum est.

MVLIERIS appellatione, etiam uirgo uiri
potens continetur. Res abesse uidentur (ut Sa-
binus ait, & Pedius probat) etiam ea, qua-
rum corpus manet, sed forma mutata est, &
ideo si corrupta reddita sint, uel transfigurata,
uideri abesse: quoniam plerumque plus est in ma-
nus pretio, quam in re. Desinere autem abesse
res tunc uidetur, cum sic redijt in potestatem, ne
amittere eius possessionem possimus ob hoc, quò
furto pridem subtrahita est. Abest & ea res,
quæ in rebus humanis non est.

PAVLVS libro singul. cogni.

Lex CCXXVIII.

MVNICIPES intelligendi sunt & y. qui in eodem municipio nati sunt.

MARCIVS lib. I. Publi. iudi.

Lex CCIII.

MVNVS propriè est, quod necessario subimus, lege, more, imperiove eius, qui iubendi habendi habet potestatem: Dona autem propriè sunt quæ nulla necessitate, iure, officio, sed sponte præstantur, quæ si non præstentur, nulla reprehensio est: & si præstentur, plerumque laus inest. Sed in summa in hoc uentum est, ut non quodcunque munus, idem donum accipiat: ad quod donum fuerit, id munus rectè dicatur.

PAVLVS libro IX. Lex XVIII.

MVNVS tribus modis dicitur: uno, donum: & inde munera dici dari mittive. Altero onus, quod cum remittitur, uacationem militia munerisque præstat. inde immunitatem appellari. Tertio, officium: unde munera militaria: & quosdam milites* munifices uocari. Igitur municipes dici, quod munera ciuilia capiant.

* munificos.

CAIVS libro X. ad legem Iul. Papiam.

Lex CXLIX.

NAM quem sine liberis esse dicere non possumus: hunc necesse est ut dicamus liberos habere.

Cōuenit
l. non est
sine.

MODESTINVS lib. II. excusationum.

Lex CIII.

Τῶν τέχων προσηγορία καὶ ἐπὶ τῆς ἐγ-
γόνυς ἐκτείνεται. Id est, Natorum appella-
tio: & ad nepotes extenditur.

VLPIANVS libro XLII.

Lex CLXXVII.

b 4 Natura

*id est cō
mentū ca
uillatoriū

NATVRA cauillationis, quam Greci* σό-
φισμα appellauerunt, hæc est, ut ab euidente
ueris per breuissimas mutationes, disputatio ad
ea, quæ euidenter falsa sunt, perducatur.

PROCVLVVS libro I. epistolarum.

Lex CXXV.

NEPOS Proculo suo salutem. Ab eo, qui ita
dotem promisit, cum commodum erit, dotis fi-
lia meæ tibi erunt aurei centum: putasne pro i-
nus nuptijs factis, dotem peti posse? Quid si ita
promississet: cum potuero, doti erunt tibi centū?
Quod si aliquā uim habeat posterior obligatio,
possit, uerbum, quomodo interpretaris? utrum
are alieno deducto, an extante? Proculus. Cum
dotem quis ita promisit, Cum potuero, doti tibi
erunt centū: existimo ad id quod actum est, in
interpretationē esse redigendā. Nam qui ambiguē
loquitur, id loquitur, quod ex ijs quæ significan-
tur, sensit. Proprius est tamen ut eum hoc sen-
sisse existimem, quod deducto are alieno potero.
Potest & illa accipi significatio, cum salua di-
gnitate mea potero, quæ interpretatio magis ac-
cipienda est, si ita promissum est, cum cōmodum
erit, hæc est, cum sine incommodo meo potero.

MARCELLVS libro I. Digestorum.

Lex LXXXV.

NERATIVVS Priscus tres facere existimat
collegium, & hoc magis sequendum est.

CAIVS libro VII. ad edictum provinc.

Lex XXIII.

NIHIL aliud est hereditas, quàm succes-
sio in uniuersum ius, quod defunctus habuit.

VLPIAN. libro XV. ad Senatusconsult.

Lex CCLXIII.

NOMEN filiarum & in posthumam cadere
questionis

Quæstionis non est: quamvis posthume non bene cadere in eam, quæ iam in rebus humanis est, certum sit. Portionis nomen non semper dimidiam significat: sed prout adiectum est. Potest enim iubere aliquis & maximam partem pariri: potest & uicesimam, & tertiam, & prout libuerit. sed si non fuerit portio adiecta, dimidia pars debetur. Habere, sicut peruenire, cum effectu accipiendum est.

VLPIANVS libro III. ad edictum.

Lex VI.

NOMINIS & rei appellatio ad omnem contractum & obligationem pertinet. Verbum ex legibus, sic accipiendum est, tam ex legum sententia, quàm ex uerbis.

PAVLVS lib. VII. ad Senatuscons.

Lex CLXII.

NON est pupillus, qui in utero est.

CAIVS lib. VIII. ad le. Iul. Pap.

Lex CXLVIII.

NON est sine liberis, cui uel unus filius, uel re filia est. hæc enim enuntiatio, habet liberos, non habet liberos: semper pro plurali numero profertur, sicut & pugillares, & codicilli.

MODESTINVS libro VIII. Epistol.

Lex CXVII.

NON potest uideri minus soluisse is, aduersus quem amplioris summa actio non competit.

PAVLVS libro V. ad Senatuscons.

Lex CLXIX.

NON tantum in traditionibus, sed etiam in emptionibus, stipulationibus, & testamentis adiectio hæc, uti optimus maximusque est, hoc significat, ut liberum præstetur prædium:

Add leg.
namque.

b s non

non ut etiam seruitutes ei debeantur.

VLPIANVS libro 1. de offic. procons.

Lex XCIX.

NOTIONEM accipere debemus, & cognitionem, & iurisdictionem. Continentes provincias accipere debemus eas, quae Italia coniunctae sunt: ut puta Galliam, sed & provinciam Siciliam magis inter continentes accipere nos oportet, quae modico freto ab Italia diuiditur. Instrumentorum appellatione quae comprehendatur, per quam difficile erit separare. Quae enim proprie sint instrumenta, propter quae dilatio danda sit, inde dignoscemus, si in praesentiam personae, quae instruere possit, dilatio petatur: puta eius qui actum gessit, licet in seruitute, vel qui actor fuit constitutus, putem uideri instrumentorum causa peti dilationem.

CAIVS libro LXI. ad edictum

Lex L.

NVRVS appellatio, etiam ad pronurum, & ultra porrigenda est.

VLPIANVS libro XXV.

Lex XXXVIII.

OSTENTVM Labeo definit, esse omne contra naturam cuiusque rei genitum factumque. Duo genera sunt ostentorum: unum quoties quid contra naturam nascitur, tribus manibus forte, aut pedibus, aut qua alia parte corporis, quae natura contraria est. Alterum, cum quid prodigiosum uidetur, quomodo Graeci *φασματα* uocant.

id est prodigia.

VLPIANVS libro XXV. ad edictum

Lex XXXIII.

PALAM, est coram pluribus.

PAVLVS libro. IIII. ad Sena.

Lex CLXVIII.

Palam

PALI & pertica, in numerum materiae redigendi sunt, & ideo lignorum appellatione non continentur.

Aelius Gallus de uerborum, quae ad ius pertinent, significatione.

Lex CLVII.

PARIES est, siue murus, siue maceria est. Iter uia est, siue semita, siue iter est.

VLPIANVS libro VI. Lex. XXVI.

PARTVM non esse partem rei furtinae. **Scaevola** libro X I. Questionum scribit.

VLPIANVS lib. XXVII. ad edictum.

Lex CLXXXII.

PATERFAMILIAS peculium habere non potest, quemadmodum nec seruus bona.

VLPIANVS libro LXIII.

Lex LII.

PATRONI appellatione, & patrona continentur.

PAVLVS libro X. Respon.

Lex CCXXI.

PAVLVS respondit falsum tutorem eum uerè dici, qui tutor non est, siue habenti tutorem datus est, siue non sicut falsum est testamentum, quod testamentum non est, & modius iniquus, qui modius non est.

PAVLVS libro II. ad edictum.

Lex IIII.

PECVNIAE appellatione rem significari **Proculus** ait.

HERMOGEN. lib. III. iur. Epitom.

Lex CCXXII.

PECVNIAE nomine, non solum numerata pecunia, sed omnes res tam soli, quam mobiles, & tam corpora, quam inra continentur.

Alias, ista lex incipit liber.

Attende hic. l. rei appellati

VLPIANVS libr. XLVIII. ad Senatusc.

Lex CLXXVIII.

PECVNIAE uerbum, non solum numeratam pecuniam complectitur, uerum etiam omnem omnino pecuniam, hoc est, omnia corpora. Nam corpora quoque pecunia appellatione contineri nemo est, qui* ignoret. Hereditas nomen iuris est, quod & accessionem, & decessionem in se recipit. Hereditas autem uel maxime fructibus augetur. Actionis uerbum & generale est, & speciale. Nam actio dicitur omnis, siue in personam, siue in rem sit petitio. Sed plerumque actiones personales solemus dicere. Petitionis autem uerbo, in rem actiones significari uidentur. Persecutionis uerbo, extraordinarias persecutiones puto contineri, ut puta fideicommissorum, & si quae aliae sunt, quae non habent iuris ordinarij executionem. Hoc uerbum, debuit omnem omnino actionem comprehendere intelligitur, siue ciuilis, siue honoraria, siue fideicommissaria fuit persecutio.

VLPIANVS Lex LXVI.

PENES te, amplius est, quam apud te. Nam apud te est, quod qualitercunque a te tenetur: penes te est, quod quodammodo a te possidetur.

POMPONIVS libro XVI.

Lex CLXXI.

PERVENISSE a te recte dicitur, quod per te ad alium peruenierit, ut in hereditate a liberto per patronum filiumfamilias patri eius adoptiuo adquisita, responsum est.

CAIVS libro VI. ad leg. XII. Tabul.

Lex CXXXVII.

PLEBS, est ceteri ciues sine senatoribus. De testatum, est cum testatione denuntiatum.

Pignus appellatum est a pugno: quia res quae pignori

ignori

* appro-
bet.

gnori dantur, manu traduntur. Vnde etiam uideri potest uerum esse, quod quidam putant, pignus propriè rei mobilis constitui* Noxa appellatione omne delictum continetur.

*Noxiæ

CAIVS libro IIII.

Lex XXII.

PLVS est in restitutione, quàm in exhibitio-
ne. Nam exhibere, est presentiam corporis præ-
bere: restituere, est etiam possessorem facere, fru-
ctusq; reddere: pleraque præterea restitutionis
uerbo continentur.

VLPIANVS libro LXVI.

Lex LIX.

PORTVS, appellatus est conclusus locus,
quò importantur merces, & inde exportantur:
eaq; nihilominus statio est conclusa, atque muni-
ta. Inde angiportum dictum est.

MARCELLVS libro XX. Digestorum.

Lex XCV.

POTEST reliquorum appellatio, & uniuersos significare.

PAVLVS libro singula. ad legem

Fusiam Caniniam.

Lex CCXV.

POTESTATIS uerbo, plura significantur:
in persona magistratuum, imperium: in persona
liberorum, patria potestas: in persona serui do-
miniū. At cum agimus de noxæ deditioe, cum
eo, qui seruum non defendit: presentis corporis
copiam facultatemq; significamus. In lege Atti-
nia in potestatem domini rem furtiuam uenisse
uideri, si eius uendicanda potestatem habue-
rit, Sabinus, & Cassius aiunt.

VLPIANVS libro I. de adul.

Lex CCXII.

Præuari-

PRAEVARICATORES eos appellamus, qui causam aduersarijs suis donant: & ex parte actoris in partem rei concedunt: à uaricando enim prauaricadores dicti sunt.

IDEM libro VIII. ad edictum

Lex XXXI.

PRATVM est in quo ad fructum percipiendum falce duntaxat opus est: ex eo dictum, quod paratum sit ad fructum capiendum.

PAVLVS libro XI. Lex XXI.

PRINCEPS bona concedendo, uidetur etiā obligationes concedere.

VLPIANVS libro LIII.

Lex XLVI.

PRONVTIATVM & statutum idem dici potest promiscue enim & pronūtiasse & statuisse solemus dicere eas, qui ius habet cognoscere di. Matrē familias accipere debemus, eā quae nō inhoneste uiuit. Matrem enim familias à ceteris fœminis mores discernūt atque separāt. proinde nihil intererit, nupta sit, an uidua: ingenua sit an libertina, nam neque nuptiae, neque natales matrem familias faciunt, sed boni mores.

PAVLVS libro XLVI. ad edictum.

Lex CXC.

PRONVTIATIO sermonis in sexu masculino, ad utrumque sexum plerūque porrigitur.

Familiae appellatio qualiter accipitur, uideamus. & quidē uariē accepta est. Nam & in res, et in personas diducitur.

In res, ut puta in lege duodecim Tabularū, his uerbis, Agnatus proximus familiā habeo. Ad personas autem refer-

tur familia significatio, ita cū de patrono & liberto loquitur lex familiae. Ex ea inquit, in eā

familiam. Et hic de singularibus personis legē loquā;

*in ea, inquit, familia.

loqui cōstat. Familia appellatio refertur, & ad corporis cuiusdā significationem, quod aut iure proprio ipsorum, aut communi uniuersa cognitionis cōtinetur. Iure enim proprio familiam dicimus, plures personas quæ sunt sub unius potestate, aut natura aut iure subiectæ: ut puta patrem familias, matrem familias filium familias, filiam familias, quiq; deinceps vicem eorum sequuntur: ut puta nepotes & neptes, & deinceps. Pater autē familias appellatur, qui in domo dominium habet recte q; hoc nomine appellatur, quāuis filiam non habeat, non enim solam personam eius, sed & ius demonstramus. Denique & pupillū patrem familias appellamus. Et cum pater familias, moritur, quot quot capita ei subiecta fuerūt, singulas familias incipiūt habere, singuli enim patrum familiarum nomē subeunt. Idemq; euenit in eo, qui emancipatus est. Nam & hic sui iuris effectus, propriam familiam habet. Cōmuni iure familiā dicimus omniū agnatorum. Nam & si patres familias mortui, singuli singulas familias habent: tamen omnes, qui sub unius potestate fuerunt, recte eiusdem familia appellabuntur, qui ex eadē domo, & gente proditi sunt. Seruientium quoq; solemus appellare familiam: ut in edicto Pratoris ostendimus sub titulo de furtis. ubi prator loquitur de familia publicanorū. sed ibi non omnes serui, sed corpus quoddam seruorū demonstratur eius rei causa paratum: hoc est, uectigalis causa. Alia autem parte edicti omnes serui cōtinentur: ut de hominibus coactis, & ui bonorū raptorū. Itē redhibitoria, scilicet si deterior res reddatur emptoris opera, aut familia eius: & interdicto unde ui, familia appellatio omnes seruos cōprehendit: sed

& filij

Et filij cōtinentur. Item appellatur familia pluri-
um personarum, quæ ab eiusdem ultimi geni-
toris sanguine proficiuntur: sicuti dicimus fa-
miliã Iuliam, quasi à fonte quodam memoria.
Mulier autem familia, et caput est et finis.

VLPIANVS libro LIII.

Lex XLII.

PROBRVM et opprobrium, idem est. Pro-
bra quædã natura turpia sunt, quædam ciuili-
ter, et quasi more, ciuitatis, ut puta furtum,
adulterium, natura turpe est. Enimvero tu-
tele damnari, hoc non natura probrum est,
sed more ciuitatis. Nec enim natura pro-
brum est, quod potest etiam hominem idoneum
incidere.

CELSVS libro XII. Digestorum.

Lex LXXXVIII.

PROPEMODVM tantum quisque pe-
cunia relinquit, quantum ex bonis eius refici po-
test. Sic dicimus, centũ aureos eum habere, qui
tantum in prædijs cæterisq; similibus rebus ha-
beat. Non idem est in fundo alieno legato: quan-
quam is fundus hereditaria pecunia cōparari
potest. Neque enim quisquam eum qui pecuniã
numeratam habet, habere dicet, quicquid ex ea
parari potest.

IABOLENVS libro V. ex Plautio

Lex LXXXIII.

PROPRIE bona dici non possunt, quæ plus
incommodi, quàm comodi habent.

VLPIANVS libro XXVII. ad edictum.

Lex CXC.

PROVINCIALES eos accipere debemus,
qui in prouincia domicilium habent: non eos
qui ex prouincia oriundi sunt.

Paulus

PAVLVS libro VI.

Lex XCII.

PROXIMVS est, quem nemo antecedit: supremus est, quem nemo sequitur.

LICINIVS RVFINVS libro VII. Regula.

Lex XIV.

PROXIMI appellatione, etiam ille continetur, qui solus est.

PAVLVS libro II. Epito.

Lex CCIII.

PVERI appellatio tres significationes habet: unam, cum omnes seruos pueros appellamus alteram, cum puerum contrario nomine puelle dicimus: tertiam, cum etatem puerilem demonstramus.

POMPONIVS lib. singul. de tacitis

fideicom. Lex CXXXIX.

PVPILLVS est, qui cum impubes est, desit in patris potestate esse aut morte, aut emancipatione. Seruorum appellatio ex eo fluxit, quod imperatores nostri uendere captiuos, ac per hoc seruare, nec occidere solent. Incola est, qui in aliquam regionem domicilium suum contulit, quæ Græci *παροικιον* appellant. Nec tantum qui in oppido morantur incolæ sunt: sed etiam qui in alicuius oppidi finibus ita agrum habent, ut intra eum se quasi in aliquam sedem recipiant. Munus puplicum est officium priuati hominis, ex quo commodum ad singulos uniuersosque ciues, remque eorum imperio magistratus extraordinario peruenit.

Aduena est, quem Græci *ἐπιτοικον* appellant. De curiones quidam dictos aiunt ex eo, quod initio cum colonie deducerentur, decima pars eorum, qui deducerentur consilij publici gratia conscribi solita sit. Vrbs, ab urno appellata est. Vrnare est,

*id est, cum
q. nouas
sedes in
deducenda
colonia
quærit.

aratro

aratro definire. & Varus ait, uruum appellari curuatram aratri quod in urbe condenda adhiberi solet. Oppidum ab ope dicitur, quod eius rei causa mœnia sint, constituta Territorium, est uniuersitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis, quod ab eo dictum quidam aiunt, quod magistratus eius loci intra eos fines terrendi, id est, summouendi ius habent. Verbum suum ambiguum est, utrum de toto, an de parte significet: & ideo qui iurat suum non esse, adycere debet, neque sibi commune esse.

VLPIANVS libro IIII. ad leg. Iuliam.

Lex CXXXV.

^{*inæqua-} QVAERET aliquis, si portentosum, uel mō-
leum. strosū uel debile mulier ediderit, uel* qualem uisu, uel uagitu nouum, non humana figura, sed alterius magis animalis, quàm hominis partū: an quia enixa est, prodesse ei debeat. Et magis est, ut hæc quoq; parentibus prosint. Nec enim est quod eis imputetur, quæ qualiter potuerunt, statutis obtemperauerunt: neque id quod fataliter accessit, matri damnum iniungere debet.

IABOLENVS libro III. Epist.

Lex CXV.

QVAESTIO est fundus à possessione, uel agro uel pradio quid distet. Fundus est omne quicquid solo tenetur. Ager est species fundi qui ad usum hominis comparatur. Possessio ab agro iuris proprietate distat. Quicquid enim apprehendimus, cuius proprietas ad nos non pertinet aut nec potest pertinere, hoc possessionē appellamus. Possessio ergo usus est: ager proprietas loci est. Pradium utriusque superscriptæ rei generale nomen est. nam & ager, & possessio, huius appellationis species sunt.

Actiu

Aelius Gallus de uerborum, quæ
ad ius pertinent, significat.

Lex CLVII.

QVANTVM ad iuris pertinet largam si-
gnificationem. Paries est, &c.

PAVLVS lib. IIII. Episto. Alpheni.

Lex CCV.

Quære
hanc. l. su-
pra eo. l.
paries.

QVI fundum uendidit, pomum recepit, ma-
ses & ficus & ruas. Duntaxat duracinas albas
& purpureas, & que eiusdem generis essent,
quas nō uini causa haberemus, quas Græci *τρο-
ξίς μὲν appellarent, receptas uideri.

*id est, e-
dules co-
mestabi-
les.

HERENNIVS lib. III. ad edictum.

Lex CXLVII.

QVI in continentibus urbis nati sunt Ro-
mæ nati intelliguntur.

PAVLVS lib. II. ad legem Iuliam Papiam.

Lex CXIX.

QVI mortui nascuntur: neque nati, neque
procreati uidentur, quia nunquam liberi appel-
lari potuerunt.

CAIVS lib. I. ad edictum Prætor. urb. tit. u. Qui
neque sequantur neque ducantur.

Lex XLVIII.

QVI neque sequantur &c.

IDEM libro III. ad leg. XII. Tab.

Lex CCXXXVI.

Hæc. l. ha-
bes infra
eo. l. solu-
tum.

QVI uenenum dicit adycere debet, bonum,
an malum sit. Nam & medicamenta uene-
na sunt, quia eo nomine omne continetur,
quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum
est, mutat: cum id quod nos uenenum appella-
mus, Græci φάρμακον dicunt. Apud illos quo-
que tam medicamenta, quàm ea quæ nocent,

hoc

hoc nomine continentur. vnde adiectione alte-
rius nominis distinctionem fieri, admonet &
nos summus apud eos poetarum Homerus sic
dicens:

Τοῖα δ' ἰὸς δ' υἱά τ' ἔχε φάρμακα μη-
τιόεντα,

Εἴδ' αὖ, τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρε Τῶνος πα-
ράνοιτις.

Αἰγυπτίῃ, τῇ πηῖσα φέρει ζείδωρος ἄ-
ρεα

Φάρμακα, πολλὰ μὲν εἴδ' αὖ μεμιγμένα
πολλὰ δ' ἐλυσγὰ. hoc est,

Tyndaris hæc habuit summo Ioue nata venena,
Que Polydāma dedit cōiunx Aegyptia Thonis
Commoda, consulte medica composta sub arte:
Multa legens Pharia solers tellure venena
Noxia permixtim carpens quoque commoda
multa.

Glandis appellatione omnis fructus contine-
tur ut Iabolenus ait exemplo Graci sermonis,
apud quos omnes arborum species* ἀπόδρυα
appellatur.

* Id est,
fructus ar-
borum,

VLPIANVS libro XXVII. ad S. C.

Lex XC.

QVI uti optima maximaq; sunt ades, tra-
dit: non hoc dicit, seruitutem illis deberi: sed
illud solū, ipsas ades liberas esse: hoc est, nul-
li seruire.

PAVLVS libro LVIII.

Lex LVII.

QVIBVS præcipua cura rerum incumbit:
& qui magis, quàm ceteri diligentiam & so-
licitudinem rebus, quibus præsumt, debent: &
magistri appellantur, quinetiam & ipsi magi-
stratus per derivationem à magistris cognomi-
nantur.

wantur. Vnde etiam cuiuslibet disciplina præceptores, magistros appellamus, à monendo, uel monstrando. Persequi uidetur, & qui satis accepit.

CELSVS libro v. Digestorum.

Lex LXXXVI.

QVID aliud sunt iura prædiorum, quàm prædia, qualiter se habentia: ut bonitas, salubritas, amplitudo?

MODESTINVS libro VII. Epistol.

Lex CXVI.

QVISQVIS mihi alius filius, filijue, hæres sit. his uerbis Labeo ait non uideri filiam contineri. Proculus contra. Mihi Labeo uidetur uerborum figuram sequi: Proculus mentem testantis. Respondi: Non dubito, quin Labeonis sententia uera non sit.

CAIVS libro II. ad leg. XII. Tab.

Lex CCXXXIII.

QVOS nos hostes appellamus, eos ueteres per duelles appellabant, per eam adiectionem indicantes, cum quibus bellum esset. Locuples est, qui satis & idoneè habet pro magnitudine rei quã actor restituendam esse petit. Verbum, uiuere, quidam putant ad cibum pertinere. Sed Offilius ad Atticum. ait his uerbis, & uestimenta, & stramenta contineri. siue his enim uiuere neminem posse.

PAVLVS lib singula. ad S. C. Tertullianum.

Lex CCXXXI.

QVOD dicimus eum qui nasci speratur, pro superstitute esse: tunc uerum est, cum de ipsius iure queritur, alijs autem non prodest nisi natus sit.

PAN-

PAVLVS libro XXI.

Lex XXV.

RECTE dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius ususfructus alienus est: quia ususfructus non domini pars, sed seruitus, est, ut uia, & iter. Nec falso dicitur meum esse: cuius non potest ulla pars dici alterius esse. Hoc & Iulianus ait, & est uerius. Quintus Mutius ait, partis appellatione rem pro indiuiso significari, nam quod pro diuiso nostrum sit, id non partem, sed totum esse. Seruius non ineleganter partis appellatione utrumque significari.

IDEM libro V. Lex V.

REI appellatio latior est, quam pecunia quia etiam ea, quae extra computationem patrimonij nostri sunt, continet, quum pecunia significatio ad ea referatur, quae in patrimonio nostro sunt. Opere legato uel condueto, his uerbis

*id est, perfectum. τέλεσμα non ἐργον uocāt, id est, ex opere factum. *id est, opus. Ελο corpus aliquod perfectum.

VLPIANVS libro XIII.

Lex XXIII.

REI appellatione, & causa, & iura continentur.

PAVLVS libro XIII.

Lex XXXV.

RESTITVERE autem is intelligitur, qui simul & rem & causam auctori reddit, quam is habiturus esset, si statim iudicij accepti tempore res ei reddita fuisset: id est, usucapionis causam, & fructuum.

PAVLVS ad edictum edil. curul.

Lex LXXV.

RESTITVERE uidetur is, qui restituit quod habi-

habiturus esset actor, si controuersia facta non esset.

PAVLVS libro I. ad edictum.

Lex LIII.

SAEPE ita comparatum est, ut coniuncta pro disiunctis accipiantur, & disiuncta pro coniunctis: interdum & soluta pro separatis. Nam cum dicitur apud ueteres, agnatorum gentiliumq; , quae pro separatione accipitur. At cum dicitur, super*pecunia tutelae suae, tutor separatim sine pecunia dari non potest. Et cum dicimus, Quod dedi aut donavi utraque continemus. Cum uero dicimus, Quod eum dare facere oportet: quoduis eorum sufficit probare. Cum uero dicit praetor, si donum, munus, operas redemerit: si omnia imposita sunt certum est omnia redimenda esse. Ex re ergo pro coniunctis habentur: & si quaedam imposita sunt, cetera non desiderabuntur. Item dubitatum est, illa uerba, ope, & consilio, quemadmodum accipienda sunt: utrum ex sententia: coniungentium, an separantium. Sed uerius est, quod & Labeo ait, separatim accipienda, quia aliud factum est eius, qui ope, aliud eius, qui consilio furtum facit. Sic enim alij condici potest, alij non potest. Et sane post ueterum auctoritatem eo peruentum est, ut nemo ope uideatur fecisse, nisi & consilium malignum habuerit: nec consilium habuisse nocendi nisi & factum secutum fuerit.

*pecunia
tutelae
suae.

PAVLVS libro LXV Lex LXI.

SATISDATIONIS appellatione interdum etiam repromissio continebitur, qua contentus fuit is, cui satisfactio debebatur.

SCAEVOLA libro XVIII. Digestorum.

Lex CCXLIII.

Scenola

*receptū,

SCAEVOLA respondit: Semper* acceptum est, ut libertorum appellatione etiam ij contineri intelligantur, qui eodem testamento, uel posteriore loco manumitterentur: nisi manifestè is, à quo peteretur, contra defuncti uoluntatem doceret peti.

PAVLVS libro LXXVII.

Lex LXX.

SCIENDVM est heredem etiam per multas successiones accipi. Nam in paucis speciebus heredis appellatio proximū continet, ueluti in substitutione impuberis. Quisquis mihi heres erit, idem filio meo heres esto: ubi heredis heres non continetur, quia incertus est. Item in lege Aelia Sentia, filius heres proximus potest libertum paternū ut ingratum accusare, non etiam si heredi heres extiterit. Idem dicitur in operarum exactiōe, ut filius heres exigere possit, non ex successione effectus. Verba hac, is ad quem ea res pertinet sic intelliguntur, ut qui in uniuersum dominium, uel iure civili, uel iure praetorio succedit, contineatur.

MODESTINVS libro VI. Pandect.

Lex CIX.

SEQUESTER dicitur, apud quem plures eādem rem, de qua controuersia est, deposuerunt: dictus ab eo, quod occurrenti aut quasi sequenti eos, qui contendunt committitur.

CAIVS libro VIII. ad leg. Iul. Pap.

Lex CL.

SI ita à te stipulatus fuero, quanto minus à Titio consecutus fuero, tantum dare spondes? non solet dubitari, quin si nihil à Titio fuero consecutus, totum debeas quod Titius debuerit.

Idem

IDEM libro II. ad leg. XII. Tab.

Lex CCXXXIII.

Si* calumniatur, & moretur, & frustretur, *alias ca-
 Inde & calumniatores appellati sunt, qui per *uilletus
 fraudem & frustrationē alios vexarent litibus,
 inde & cavillatio dicta est. Post calēdas Ianua-
 rias, die tertio pro salute principis vota suscipiū-
 tur. Telū uulgo quidē id appellatur, quod ab ar-
 ca mittitur: sed nūc omne significatur qđ mitti ē
 manu. Itaq; sequitur, ut lapis, & lignum, &
 ferrum hoc nomine contineatur: dictum ab eo
 quod in longinquū mittatur. * ἀπὸ τῆς τηλῆς, *i. ab eo
 Græca uoce figuratū. Nam & hanc significatio- quod est
 nem inuenire possumus & in Græco nomine. Nā longē.
 quod nos telum appellamus, illi* βέλος appellāt, *i. mts filo
 eoq; nomine uulgo quidem id significatur quod te. um.
 ab arcu mittitur. sed non minus omne significa-
 tur quod mittitur manu* ἀπὸ τῆς βάλλεσθαι. *i. ab e-
 & id quod ab arcu mittitur, apud Græcos qui- mittendo
 dem proprio nomine * τίξευμα uocatur: apud *i. sagitta
 nos autem communi nomine telum appellatur.

PRQCVLVS libro VI. Epistolarum.

Lex CXXVI.

Si cum fundum tibi darem, legem ita di-
 xi, Vti optimus maximusque est. & adie-
 ci, Ius fundi deterius factum non esse: per do-
 minum præstabitur, amplius eo præstabitur ni-
 hil. Etiam si prior pars, qua scriptum est, Vti
 optimus maximusq; est, liberum esse significat,
 eoq; si posterior pars adiecta non esset, liberum
 præstare debere: tamen inferiore parte satis me
 liberatum puto, quod ad iura attinet, ne quid
 aliud præstare debeam, quàm ius fundi per do-
 minum deterius factum non esse.

PAVLVS lib. II. ad edictum edil. curul.

Lex LXXIII.

SIGNATORIVS annulus, or namenti ap-
pellatione non continetur.

*Paulus.

*CAIVS libro VII.

Lex XXX.

SYLVA cadua est, ut quidā putant, quæ in
hoc habetur, ut caderetur. Seruius eam esse, quæ
succisa rursus ex stirpibus aut radicibus rena-
scatur. Stipula illecta, sunt spica in messe deie-
cta, nedū lecta: quas rustici cū uacauerint, colli-
gūt. Noualis est terra proscissa, quæ anno cessat:
quā Græci *véατοῦ uocant integra autē est, in
quā nondū dominus pascēdi gratia pecus immi-
sit. Glans caduca est, quæ ex arbore cecidit. Pa-
scua sylua est, quæ pascuis pecudū destinata est.

*id est, no-
ualem a-
grum.*id est, ve-
risimiliū.

LABEO lib. IIII. *πιθαρῶν ex Pauli

epistola CCXLIII.

SI qua pœna est, mulcta est: si qua mulcta
est, pœna est. Paulus. Vtrunque eorum falsum
est. nanque harum rerum dissimilitudo ex hoc
quoque apparet, quod de pœna promotio nō est.
Simulatque enim uictus quis est: eius malificij
cuius pœna est statuta, statim ea debetur at mul-
cta promotio est: nec antē debetur. quā aut
non est promotum, aut promotor uictus est:
nec aliter quā si is dixit, cui dicere licet. Ex
hoc quoque earum rerum dissimilitudo appare-
re poterit, quia certa pœna singulorum peccato-
rum sunt: mulcta contrā: quia eius iudicis pote-
stas est quantum dicat: nisi cū lege constitu-
tum est, quantum dicat.

VLPIANVS libro IIII. ad legem Iul.

Papian. Lex CXXXIII.

SI quis dixerit, uti intra diem mortis eius
aliquid

aliquid fiat: ipse quoque dies, quo quis mortuus est, numeratur.

* VLPPIANVS lib. IX. ad edict.

* Caius.

Lex XII.

SI cui ex empto, uel ex locato uel ex alio nullo contractu, debetur: sed & si ex delicto debeatur: mihi uidetur posse creditoris loco accipi. quod si ex populari causa ante litis contestationem, recte dicetur creditoris loco non esse. Minus soluit qui tardius soluit: nam & tempore minus soluitur.

TERENT. CLEMENS libro II.

Lex CXLVI.

SOCERI & socrus appellatione, auum quoque, & auiam uxoris, uel mariti contineri, respondetur.

IABOLENVS lib. XV. Lex CXIII.

SOLVENDO esse nemo intelligitur, nisi qui solidum potest solvere.

VLPPIANVS libro XLV.

Lex CLXXVI.

SOLUTIONIS uerbo satisfactionem quoque omnem accipiendam placet. Soluere dicimus eum, qui id facit quod facere promisit.

CAIVS lib. I. ad edictum prætoris. ubi tit. Qui neque sequantur; neque ducantur.

Lex XLVIII.

SOLVTVM non intelligimus eum, qui licet uinculis leuatus sit, manibus tamen tenetur: ac ne eum quidem intelligimus solutum, qui sine uinculis in publico seruatur.

VLPPIANVS ad legem lul. Papiam.

Lex CXXVIII.

SPADONVM generalis appellatio est: quo nomine tam qui natura spadones sunt, quam

shlibia & thlasia, sed & si quod aliud genus spadonum est, continetur.

IDEM lib. II. de officio. procon.

Lex C.

SPECIOSAS personas accipere debemus, clarissimas personas utriusque sexus: item eorum qui ornamenti senatorijs utuntur.

PAVLVS lib. II. ad edictum.

Lex VII.

SPONSIO appellatur, non solum, quae per sponsi interrogationem fit: sed omnis stipulatio promissioque.

POMPONIVS lib. X. epistolarum.

Lex CCXLV.

STATVAE affixae basibus structilibus, aut tabula religata catenis, aut erga parietem affixae, aut similiter q̄ coherent lignis, *non sunt adium. Ornatus enim adium causa parantur, non quo aedes perficiantur. Item Labeo ait, prothyron quod in adibus interdum fieri solet, adium est.

*Lychnis alias: tignis.

PAVLVS libro LII.

Lex XXXIX.

SUBSIGNATVM dicitur quod ab aliquo subscriptum est: nam ueteres subsignationis uerbo pro adscriptione uti solebant. Bona intelliguntur cuiusque, quae deducto are alieno supersunt. Attestari est etiam absenti denuntiare. Incertus possessor est, quem ignoramus.

VLPIANVS lib. XXVIII. ad edictum.

Lex CLXXXIII.

Addel. tabernae. & l. II. structam.

TABERNAE appellatio declarat omne utile ad habitandum adificium: nempe ex eo quod tabulis claudatur.

Paulus

PAVLVS libro II. ad legem Iuliam.

Lex CXXXVII.

TER enixa uidetur, etiam qua ter geminos peperit.

CAIVS lib. XXVII. ad edictum prouin.

Lex LXII.

TIGNI appellatione in lege duodecim Tabularum, omne genus materie, ex qua adificia constant, significatur.

PAVLVS lib. V. Singul. de tacit. fideicom.

Lex CCXXIX.

TRANSACTA finitave intelligere debemus, non solum de quibus controuersia fuerit, sed etiam que sine controuersia sunt possessa.

*VLPIANVS lib. VI. ad leg. Iul. Papiam.

Lex CXLII.

Addel. ut sunt.

*Paulus.

TRIPLICI modo coniunctos intelligimus. Aut enim re per se coniunctio contingit, aut re & uerbis, aut uerbis tantum. Nec dubium est quin coniuncti sint, quos & nominum & rei complexus iungit: ueluti, Titius & Mauius ex parte dimidia heredes sunt: uel, Titius Mauiusque heredes sunt: uel ita, Titius cum Mauius ex parte dimidia heredes sunt. Videamus autem, ne etiam si hos articulos detrahas, &, que, cum interdum tamen coniunctos accipi oporteat: ueluti, Lucius Titius, Publius Mauius, heredes sunt ex parte dimidia: uel ita, Publius Mauius, Lucius Titius, heredes sunt: Sempronius ex parte dimidia heres esto: ut Titius & Mauius ueniant in partem dimidiam, & re, & uerbis coniuncti uideantur. Lucius Titius ex parte dimidias heres esto: Seius ex parte, qui Lucium Titium heredem institui, heres esto. Sempronius ex parte dimidia heres esto.

esto. Iulianus dubitare posse ait, an tres semisses facti sint: an Titius in eundem semissen. cum Caio Seio institutus est. Sed eo quod Sempronius quoq; ex parte dimidia scriptus est, verisimilius est in eundem semissen duos coactos, & conium-
 Elim haredes scriptos esse.

POMPONIVS libro XXX.

Lex CLXXX.

TVGVRII appellatione omne adificiū quod
 rustica rei magis custodienda conuenit, quam
 quod urbanis adibus significatur. Offilius ait tu-
 gurium à * tegendo tanquam tegurium esse di-
 ctum: ut toga, quod ea tegamur.

*recto, tã
 quam te-
 gulariū.

IDEM libro V. ad senatuscons.

Lex CXLV.

VENISSE ad haredem nihil intelligitur,
 nisi deducto are alieno.

PAVLVS libro XIII. ad Plaut.

Lex LXXXII.

VERBUM amplius, ad eum quoq; pertinet,
 cui nihil debetur: sicuti ex contrario minus solu-
 tum uidetur, etiamsi nihil esset exactum.

POMPONIVS lib. XXVI. ad Quintũ Mu.

Lex CXXIII.

VERBUM, erit, interdum etiã prateritũ,
 nec solum futurum tempus demonstrat, quod, est
 nobis necessarium scire, ut cum codicilli ita con-
 firmati testamento fuerint, Quod in codicillis
 scriptum erit, utrumne futuri temporis demon-
 stratio fiat, an etiã prateriti, si ante scriptos co-
 dicillos quis relinquat. Quod quidem ex uolun-
 tate scribentis interpretandum est. Quemadmo-
 dum autem hoc uerbum, est, non solum presens,
 sed & prateritum tempus significat, ita &
 hoc uerbum, erit, non solum futurum sed in-
 terdum

terdum etiam prateritum tempus demonstrat. Nam cum dicimus, Lucius Titius solutus est ab obligatione, & prateritum, & praesens tempus significamus: sicut hic, Lucius Titius obligatus est. Et idem erit cum ita loquimur, Troia capta est. non enim ad praesentis facti demonstrationem refertur is sermo, sed ad prateritum.

VLPIANVS libro XXX.

Lex CLXXXVII.

VERBUM, exacte pecunia, non solum ad solutionem referendum est, verumetiam ad delegationem.

PAPINIANVS libro XXXVII. Quast.

Lex CCXVIII.

VERBUM, facere, omnem omnino faciendi causam complectitur, dandi, soluendi, numerandi, iudicandi, ambulandi.

VLPIANVS libro I. ad edictum.

Lex I.

VERBUM hoc, si quis tam masculos, quam feminas complectitur.

POMPONIUS libro XXXIX.

Lex CXXXI.

VERBUM illud, pertinere, latissime patet, nam & ijs rebus petendis aptum est, quae domini nostri sunt, & ijs quas iure aliquo possidemus, quamuis nostri domini non sunt. Pertinere ad nos, etiam ea dicimus, quae in nulla eorum causa sunt, sed esse possunt.

PAVLVS libro IIII. ad edictum.

Lex VIII.

VERBUM, oportebit, tam praesens, quam futurum tempus significat. Actionis uerbo, non continetur exceptio.

PAVLVS libro XXVI.

Lex XXXVII.

VERBUM, oportere, non ad facultatem iudicis pertinet, qui potest uel pluris uel minoris condemnare, sed ad ueritatem refertur.

CELSVS libro XX. Digestorum.

Lex XCIII.

VERBUM, reddendi, quanquam significatum habeat retro dandi: recepit tamen & per se dandi significationem.

VLPIANVS libro LVIII.

Lex XLIII.

VERBO, uictus, continentur quæ esui & potui, cultuique corporis, quæque ad uiuendum homini necessaria sunt. Vestem quoque, uictus habere uicem, Labeo ait.

IDEM libro XII.

Lex XX.

VERBA, contraxerunt, gesserunt: non pertinent ad testandi ius.

POMPONIVS libro V.

Lex CXX.

VERBIS legis duodecim Tabularum his. Vti quisque legasset, sua res ita ius esto, latissima potestas tributa uidetur, & heredes instituendi, & legata, & libertates dandi, tutelæ quoque constituendi: sed interpretatione coangustatum est, uel legum authoritate, uel iura constituentium.

VLPIANVS libro X. ad legem Aeliam.

Sentiam.

Lex CCXVI.

VERVM est eum, qui in carcere clausus est, non uideri, neque uinctum neque in uinculis esse, nisi corpori eius uincula sint adhibita.

Paulus

PAVLVS libro II. Manualium.

Lex CXXVIII.

VESTIS appellatione tam uirilis, quàm muliebris, & scenica, etiamsi tragica, aut citharædica sit, continetur.

*PAVLVS libro VI. ex Minutio.

*Vlpian

Lex CCVI.

VINARIA uasa propriè uasa torcularia esse placet: dolia autem & serias tandiu in ea causa esse, quandiu uinū haberēt, cū sine uino esse cœperint, desinere in eo numero esse, quoniā ad alium usum transferri possunt: ueluti si frumentum in his addatur, eandem causam amphorarum esse, ut cū uinum habeant, tunc in uasis uinarijs: cū inanes sint, tunc extra numerū uinariorum sint: quia aliud in his condi possit.

VENVLEIUS libro VIII. Stipul.

Lex CCXXIII.

VINCVLORVM appellatione, uel priuata, uel publica uincula significantur, custodia uero tantum publica custodia.

VLPIANVS libro X. Lex CXLV.

VIRILIS appellatione, interdum etiam totam hereditatem contineri dicendum est.

POMPONIUS libro VI. Lex CLXVI.

VRBANA familia, & rustica, non loco, sed genere distinguitur. Potest enim aliquis dispensator non esse urbanorum seruorū numero: ueluti is, qui rusticarū rerum rationes dispenses, ibique habitet: & nō multum abest à uillico. Insularius autem urbanorum numero est. Videndum tamen est, ipse dominus, quorum loco quæque habuerit: quod ex numero familie, & uicarijs apparebit. Pernoctare extra urbem intelligendus est, qui nulla parte noctis in urbe est.

per eum totam noctem significat.

VLPIANVS libro II. de omnibus tribuna-
libus. Lex CXCVIII.

VRBANA pradia, omnia adificia accipi-
mus non solum ea, que sunt in oppidis: sed & si
forte stabula sunt uel alia meritoria in uillis, et
in uicis, uel pratoria uoluptati tantum deserui-
tia: quia urbanum pradium non locus facit, sed
matetia. Proinde hortos quoque: si qui sunt in
adificijs constituti, dicendum est urbanorum ap-
pellatione contineri. Planè si plurium horri in re-
ditu sunt, uine arui fortè uel etiam holitorij ma-
gis hæc non sunt urbana.

PAVLVS lib. I. ad edictum Lex II.

VRBIS appellatio muris: Rome autem con-
tinentibus adificijs finitur: quod latius patet. Cu-
iusque diei maior pars est horarum septem pri-
marum diei: non supremarum.

POMPONIUS libro VI. Lex CXXI.

VSVRA pecunia, quam percipimus, in fru-
ctu non est, quia non ex ipso corpore, sed ex alia
causa est, id est noua obligatione.

MARCEL. lib. V. Digest. Lex LVXXXVII.

Alphe-
nus ait, VT Alphenus ait, Vrbs est Roma, que mu-
ro cingitur. Roma est etiam quantum continen-
tia adificia essent. Nam Roman non muro te-
nus existimari, ex consuetudine quotidiana pos-
se intelligi cum diceremus Romam non ire etiam
si extra urbem habitarem.

PAVLVS libro singula. Senatusconsult.

Orificiani. Lex. CCXXY.

VT sunt iudicio terminata, transactione
composita, longioris temporis silentio finita.

Alphe-
nus ait,
urbem esse
Romanam
qua mu-
ro cinge-
retur. Ro-
mam et
qua incō-
tinenti et
adificia
&c. Ad
lege tras-
acta.

59

DE REGVLIS I VRIS.

TITVLVS XVII.

Libri L. Pandectarum, per
ordinem Alphabeti.

VLPIANVS Lex CLXXXIII.

SENTIA eius qui reipubli-
ca causa abest, neque ei, neque
alij damnosa esse debet.

PAPINIANVS.

Lex LXXXVIII.

ACTVS legitimi, qui non recipiunt diē uel
conditionem. ueluti emancipatio, acceptilatio,
hereditatis aditio, serui optio, datio tutoris, in
totum uitiuntur per temporis uel cōditionis ad-
iunctionem. Numquam tamen aclus supra-
scripti tacitē recipiūt, quā apertē comprehensa
uitium afferunt. Nā si acceptum feratur ei qui
sub cōditione promisit: ita demū egissē aliquid
acceptilatio intelligit, si obligationis cōditio ex-
titerit. Quod si uerbis nominatim acceptilationis
comprehendatur, nullius momenti faciet actum.

VLPIANVS Lex CXCIX.

AD ea, quae non habent atrocitatem facino-
ris, uel sceleris, in his ignoscitur seruis: si uel
dominis, uel ijs, qui uice dominorum sunt, uel
tutoribus & curatoribus, obtemperauer-
int. Semper qui dolo fecit, quo minus haberet:

*Alii non habēthas tres parti-
eulas, ad
eos: ut cō-
ueniatur.

pro eo est habendus ac si haberet. In contracti-
bus successores ex dolo eorū, quibus successerūt,
non tantum in id quod* ad eos peruenit, uerum
etiam in solidū tenentur: hoc est,* ut unusquisq;
pro ea parte qua heres est,* conueniatur.

IDEM. Lex CXXI.

ALIVD est uendere, aliud est uendenti con-
sentire. Refertur ad uniuersos quod publicē sit
per maiorem partem. Absurdum est plus iuris
habere eum cui legatus sit fundus, quā hāre-
dem, aut ipsum testatorem, si uiueret.

PAVLVS Lex I.

ALTERIVS circumuentio, alij non prabet
actionem.

CAIVS Lex LVIII.

BONA fides non patitur, ut bis idem exi-
gatur.

PAVLVS Lex CLXXIX.

BONA fides tantum possidenti praestat,
quantum ueritas quoties lex impedimento
non est.

VLPIANVS Lex CXXIX.

CAPIENDA occasio est, quae prabet beni-
gnius responsum. Quod factum est: cum in ob-
scuro sit ex affectione cuiusque capit interpreta-
tionem.

IDEM Lex XLVIII.

CONSILII non fraudulentī nulla obligatio
est. Caterum si dolus, & calliditas intercesserit,
de dolo actio competit. Socij mei socius, meus
socius non est.

IDEM Lex XXIIII.

CONTRACTVS quidam dolum malum
duntaxat recipiunt: quidam & dolum & cul-
pam. Dolum tantum, depositum & precarium
dolum

dolum & culpam, mandatū, commodatū, uen-
ditum, pignori, acceptum, locatum: item dotis
datio, tutela, negotia gesta. In his quidē & dili-
gentia. Sed & societas, & rerum communio, &
dolum, & culpā recipit. Sed hæc ita, nisi si quid
nominatim conuenit, uel plus, uel minus in sin-
gulis contractibus. nam hoc seruabitur, quod
initio conuenit. legem enim contractui dedit, ex-
cepto eo, quod Celsus putat, non ualere, si conue-
nerit ne dolus prestetur. Hoc enim bonæ fidei
iudicio contrarium est: & ita utimur. Anima-
lium uerò casus, mortesq; quæ sine culpa acci-
dunt: fugæ seruorum, qui custodiri non solent: ra-
pina, tumultus, incendia, aquarum magnitudi-
nes, impetus prædonum, à nullo præstantur.

CAIVS Lex CXIX.

CREDITOR qui permittit rem uenire, pi-
gnus dimittit.

PAVLVS Lex CXC.

CVIVS effectus omnibus prodest, eius et par-
tes ad omnes pertinent.

PAVLVS Lex LIIII.

CVIVS per errorem dati repetitio est: eius
consultò dati donatio est.

VLPPIANVS Lex CXXIIII.

CVI ius est donandi, eidem & uendendi, et
concedendi ius est.

IDEM Lex XXXVII.

CVLPA caret, qui scit, sed prohibere non po-
test.

POMPONIUS Lex LI.

CVLPA est immiscere se rei ad se non perti-
nenti.

PAVLVS Lex LXXXV.

CVM amplius solutū est, quam debebatur:
cuius

cuius pars non inuenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur: manente pristina obligatione. Is natura debet, quem iuregentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

VLPIANVS Lex CXCVI.

CVM par delictum est duorum, semper one-
ratur petitor: & melior habetur possessoris cau-
sa: sicut fit, cum de dolo excipitur petitoris. ne-
que enim datur talis replicatio petitori*. Si nō
rei quoque in ea re dolo actum sit. Illi debet
permitti pœnam petere, qui in ipsam non inci-
dit.

*alias aut
si rei, vel,
aut si nō
rei.

PAVLVS Lex CLXX.

CVM prator in heredem dat actionem, qua
tenus ad eum peruenit: sufficit si uel momento
ad eum peruenit ex dolo defuncti.

IDEM Lex CXXXIX.

CVM principalis causa nō cōsistit plerumq;
nec ea quidem, quæ sequuntur locum habent.

VLPIANVS Lex CXXXVI.

CVM quis possit alienare poterit: & cōsen-
tire alienationi. Cui autem donare non conce-
ditur, probandum erit, nec si donationis causa
consenserit, ratam eius uoluntatem habendam.

CAIVS Lex CVIII.

CVM seruis nulla actio est.

PAVLVS Lex XVII.

CVM tempus in testamento adijcitur, cre-
dendum est pro herede adiectum, nisi alia mens
fuerit testatoris: si ut in stipulationibus, promissoris gratia tempus adijcitur.

VLPIANVS Lex XXIX.

DIVVS Pius rescripsit, eos qui ex liberati-
tate sua conueniuntur, in id quod facere possunt
condemnandos.

Idem.

IDEM Lex LXII.

DOMVM suā reficere unicuique licet: dum non officiat invito alteri in quo ius non habet.

PAPINIANVS Lex LXXXIII.

DONARI uidetur quod nullo iure cogente conceditur.

IULIANVS Lex LXVI.

EA est natura cauillationis, quā Græci *σάβησις* appellant, ut ab euidenter ueris, per breuissimas mutationes disputatio ad ea, que euidenter falsa sunt, perducatur. *id est cōmentū cauillatorū

VLPIANVS Lex CLXXVIII.

EA que ad dandum impossibilia sunt, uel que in rerum natura non sunt, pro non adieclis habentur.

IULIANVS Lex LXV.

EA que raro accidunt: non temere in agendis negotijs computantur.

MARCELLVS Lex CLII.

EA que in partes diuidi non possunt: solida à singulis heredibus debentur. In re dubia benigniorem interpretationem sequi, non minus iustius est, quàm tutius.

HERMOGENES Lex XCVIII.

EA sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscum perueniunt.

PAVLVS Lex III.

EIVS est nolle, qui potest & uelle.

MARCELLVS Lex CXLIII.

ET si nihil facile mutandum est ex solennibus: tamen ubi æquitas euidens exposcit subueniendum est.

VLPIANVS Lex LIX.

EX pœnalibus causis non solet actio in patrem de peculio dari.

Idem.

IDEM Lex CXCII.

EX qua persona quis lucrum capit, eius factum prestare debet.

MODESTINVS Lex CL.

EXPRESSA nocent, nō expressa non nocēt.

VLPIANVS Lex CXXXII.

FACTVM a iudice, quod ad officiū eius nō pertinet, ratum non est.

PAVLVS Lex CXCVII.

FACTVM cuiq; suū nō aduersario suo nocere debet. Non uidetur uim facere, qui iure suo utitur, & ordinaria actionē experitur. In pœnalibus causis benignius interpretandum est.

CAIVS Lex CLVIII.

FAVORABILIORES rei potius, quàm actores habentur.

PAVLVS Lex CIX.

FERE in omnibus pœnalibus iudicijs, et atati, & imprudentie succurritur.

PAVLVS Lex CXCVI.

FERE quibuscunque modis obligamur, iisdem in cōtrarium actis liberamur, quū quibus modis adquirimus iisdē in cōtrariū actis amittamus. Ut igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrunque in contrarium actum est.

METIANVS Lex XCIII.

FILIVSFAMILIAS neque retinere, neq; recuperare, neque adipisci possessionem rei pœcuiararis uidetur.

VLPIANVS Lex II.

FOEMINAE ab omnibus officiis ciuilibus uel publicis remote sunt, & ideo nec indices esse possunt, nec magistratū gerere, nec postulare. nec pro alio interuenire, nec procuratrices existere.

* curatores.

stere. Item impuberes omnibus officijs civilibus debent abstinere.

PAPINIANVS Lex LXXX.

FRAVDIS interpretatio semper in iure civili non ex euentu duntaxat, sed ex consilio quoque^{*} consideratur.

^{*}desideratur.

IABOLENVS Lex LXXII.

FRVCTVS rei est, vel pignori dare licere.

POMPONIVS Lex XLI.

FVRIOSI, vel eius cui bonis interdicitur, nulla voluntas est.

PAPINIANVS.

Lex LXXIX.

GENERALITER, cum de fraude disputatur, non quid habeat actor, sed quid per aduersarium habere non potuit considerandum est.

VLPIANVS Lex IX.

HAEREDEM eiusdem potestatis iurisq; esse, cuius fuit defunctus, constat.

IULIANVS Lex LXIII.

HAEREDITAS nihil aliud est, quam successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis.

VLPIANVS Lex CXC.

HOC iure utitur: ut quicquid omnino per vim fiat: aut in vis publica, aut priuata crimen incidat. Deiecit & qui uel iussit, uel mandauit uel ratum habuit. Rati enim habitio mandato comparatur. In contractibus, in quibus doli praestatio uel bona fides inest, haeres in solidum tenetur.

POMPONIVS Lex XI.

ID quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest.

PAVLVS Lex XVI.

Imagina-

IMAGINARIA uenditio non est, pretio accedente.

CAIVS Lex CLXXIIII.

IMPERITIA culpa annumeratur.

MARCELLVS Lex CXLV.

IMPOSSIBILIVM nulla obligatio est.

METIANVS Lex XCVII.

IN ambiguis orationibus maxime sententia spectanda eius est, qui eas protulisset.

PAVLVS Lex LXXXVI.

IN ambiguis pro dotibus respondere melius est. Non est nouum, ut quæ semel utiliter constituta sunt, durent: licet ille casus extiterit, a quo initium capere non potuerunt. Quoties a quietatem, desiderij naturalis ratio, aut dubitatio iuris moratur: iustis decretis res temperanda est.

VLPIANVS Lex CXXIIII.

IN condemnatione personarum quæ in id quod facere possunt damnatur: non totum quod habent, extorquendum est: sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. Cum uerbum restitutionis, in lege inuenitur, etsi non specialiter de fructibus additum est, tamen etiam fructus sunt restituendi. Vnicuique sua mora nocet: quod & in duobus reis promittendi observatur. Dolo facit qui petit quod restitutus est.

IDEM Lex CXXXV.

IN contrahenda uenditione, ambiguum pactum contra uenditorem interpretandum est. Ambigua autem intentio ita accipienda est: ut res salua aëtori sit.

PAVLVS Lex CXI.

IN eo quod plus sit, semper inest minus. Nemo aliena rei expromissor idoneus uidetur, nisi

nisi cum satisfatione. Pupillus pati posse non intelligitur. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. Mulieribus tunc succurrendum est: cum defraudantur: non ut facilius calumnientur.

POMPONIVS Lex XXXIIII.

IN eo, quod vel is, qui petit, vel is à quo petitur, *lucris petiturus est, durior causa est petitoris.

*lucrifica facturus est.

VLPIANVS. Lex CXXII.

IN iure civili receptum est, quoties per eum cuius interest* conditionem non impleri, fiat quò minus impleatur, perinde haberi ac si impleta conditio fuisset. quod ad libertates & legata, & ad heredis institutiones perducitur. Quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cum per promissorem factum esset, quò minus stipulatur conditioni pareret.

*cōditio nē impleri, nō fiat

PAVLVS. Lex V.

IN negotijs contrahendis, alia causa habita est furiosorum alia eorum qui fari possunt, quāvis actum rei non intelligant. Nam furiosus nulum negotium contrahere potest: pupillus omnia negotia tutore auctore agere potest.

VLPIANVS Lex CXL.

IN obscura voluntate manumittentis, faciendum est libertati.

PAVLVS Lex CXV.

IN obscuris inspicitur solet, quod verisimilius est, aut quod plerunque fieri solet.

IDEM. Lex LXXIX.

IN omnibus causis id obseruatur, ut ubi per sone conditio locum facit beneficium: ibi deficiente ea, beneficium quoque deficit. ubi uerò genus actionis id desiderat, ibi (ad quemvis persecutio

persecutio eius deuenerit) non deficiat ratio auxilij.

POMPONIUS Lex XI.

* In quo per aliū in quo quis alium perhorrescit quo minus mora est, fiat.
quo &c.

IDEM. Lex XIII.

IN omnibus obligationibus : in quibus dies non apponitur presenti die debetur.

VLPIANVS Lex CXXXVI.

IN omnibus officijs, quæ fieri per liberas personas leges desiderant : seruus interuenire non potest. Nō debeo melioris conditionis esse, quàm author meus, à quo ius in me transiit.

PAVLVS Lex XCI.

IN omnibus quidem maximè tamen in iure, æquitas spectanda est.

PAVLVS. Lex CLXXI.

IN pari causa possessor potior haberi debet. Ii qui in uniuersum ius succedunt, heredum loco habentur.

VLPIANVS Lex XXIII.

IN personam seruilem nulla cadit obligatio. Generaliter probandum est, ubicunque in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium domini vel procuratoris eius conditio: pro boni uiri arbitrio hoc habendum esse.

PAVLVS. Lex XII.

IN testamentis plenius uoluntates testantium interpretamur.

PAPINIANVS. Lex VIII.

IN toto iure generi per speciem derogatur: & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est.

CAIVS. Lex CXIII.

IN toto & pars continetur.

PAPINIANVS. Lex LXXVII.

IN totum, omnia quæ animi destinatione agenda sunt: non nisi uera & certa scientia per fici possunt.

VLPIANVS. Lex CXCVIII.

INVITVS nemo cogitur defendere. Cui da mus actionem, eidem exceptionem cōpetere mul to magis qui dixerit. Cū quis in alicuius lo cum successerit: nō est æquum ei nocere hoc quod aduersus eum non nocuit, in cuius locum successē rit. Plerumque emptoris eadem causa debet es se circa petendum ac defendendum, quæ fuit au thoris. Quod cuique pro eo præstat, inuito non tribuitur.

PAVLVS. Lex LXX.

INVITO beneficium non datur.

VLPIANVS. Lex CXXX.

IS damnum dat, qui iubet dare. Eius uerò nulla culpa est, cui parere necesse sit. Quod pen det, non est pro eo, quasi sit.

POMPONIUS. Lex VIII.

IVRA sanguinis nullo iure ciuili dirimi pos sunt.

VLPIANVS. Lex CCVI.

IVRE natura æquum est, neminem cū alte rius detrimento & iniuria fieri locupletio rem.

POMPONIUS. Lex VII.

IVS nostrum non patitur eundem in paga nis & testato, & intestato decessisse, earumq; re rum naturaliter inter se pugna est, testatus, & intestatus.

PAVLVS. Lex CVII.

LIBERTAS inestimabilis res est.

CAIVS. Lex XVI.

70. DE REGVLIS IVRIS

LIBERTAS omnibus rebus fauorabilior est.

VLPIANVS. Lex LXVI.

MARCELLVS ait, Desinit debitor esse is qui naclus est exceptionem iustam, nec ab equitate naturali abhorrentem.

CAIVS Lex CLXXV.

MELIOR conditio nostra per seruos fieri potest: deterior fieri non potest.

POMPONIVS Lex CCV.

MINVS est actionem habere quam rem.

PAVLVS. Lex XXVIII.

NEC ex Pratorio, nec ex solenni iure, priuatorum conuentione quicquam immutandum est, quamuis obligationum causa pactione possint immutari, & ipso iure, & per pacti conuenti exceptionem: quia actionum modus, uel lege, uel per Praetorem introductus, priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc, cum inchoatur* pactio, inter eos conuenit.

*actio,
uel pacto
inter.

VLPIANVS. Lex CIXVI.

NEMO alieno nomine agere potest. Temporalis permutatio ius prouinciae non innoat.

PAVLVS.

Lex CXCIII.

NEMO damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet.

IDEM. Lex CIII.

vacat in-
uitus.

NEMO de domo sua* inuitus extrahi debet.

VLPIANVS. Lex XCVI.

NEMO dubitat soluendo uideri eum qui defenditur.

PAVLVS. Lex LXXXVIII.

NEMO enim persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam heredi quae prospicitur: & bres

heredes tenetur ex omnibus causis.

VLPIANVS. Lex XLIIII.

NEMO ex his, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impediat, Quoties concurrunt plures actiones eiusdem rei nomine: una tantum quis experiri debet.

IDEM. Lex CXXXI.

NEMO ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod praestiterit.

PAVLVS. Lex CLXIII.

NEMO plus commodi heredi suo relinquit, quam ipse habuit.

VLPIANVS. Lex LV.

NEMO plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habet.

IDEM. Lex LXXI.

NEMO potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuslibet alterius coercionis ad alium transferre.

PAPINIANVS. Lex LXXVI.

NEMO potest mutare consilium suum in alterius injuriam.

VLPIANVS. Lex CLXIX.

NEMO prado est, qui pretium numeravit. Locupletior non est factus qui liberum adquisierit. Cum de lucro duorum quaritur, melior est causa possidentis.

IDEM. Lex XXXVIII.

NEMO*, qui condemnare non potest, absolvere potest.

IDEM. Lex CLXXXVIII.

NEMO videtur fraudare eos, qui sciunt, et consentiunt.

IABOLINVS. Lex CLIX.

NEQVE in interdicto, neque in ceteris causis

* cōdem-
nare po-
test absol-
vere non
potest.

sis pupillo nocere oportet dolum tutoris, sine soluendo est, sine non est.

VLPPIANVS. Lex XLVI.

NEQVE pignus, neq; depositum, neq; precarium, neq; emptio, neq; locatio suae rei consistere potest. Priuatorum conuentio, iuri publico non derogat.

CELSVS. Lex CLII.

NERATIVS consultus an quod beneficium dare se quasi uiuenti Caesar rescripserat: iam defuncto dedisse existimaretur: respondit, non uideri sibi principem, quod ei quem uiuere existimabat concessisset, defuncto concessisse: quem tamen modum esse beneficij sui uellet: ipsius estimationem esse.

* Estimationem.

VLPPIANVS. Lex CXVII.

NIHIL consensui tam contrarium est, qui & bonae fidei iudicia substat, quam uis atq; metus: quem comprobare contra bonos mores est. Non capitur qui ius publicum sequitur. Non uidentur consentire qui errant.

PAVLVS. Lex CLXXII.

NIHIL dolo creditor facit, qui suum recipit. * Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem quae sequuntur, locum habent.

* Alias haec desunt.

IDEM Lex CXIII.

NIHIL interest, ipso iure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

CELSVS. Lex XXIII.

NIHIL peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui possit: & cum soluendi tempus obligationi additur: nisi eo praeterito, peti non potest.

VLPPIANVS. Lex XXXVI.

NIHIL tam naturale est, quam eodem genere quodq;

re quodq; dissolvere, quo colligatum est: ideoq;
 uerborum obligatio, uerbis tollitur: nudi con-
 sensus obligatio, contrario consensu dissoluitur.

IDEM. Lex CLXII.

NON alienat, qui duntaxat omittit posses-
 sionem.

IDEM. Lex XXII.

NON debet aëtori licere, quod reo non per-
 mittitur. In re obscura melius est fauere repeti-
 tioni, quàm aduentitio lucro.

PAPINIANVS. Lex LXXV.

NON debet alteri per alterum iniqua con-
 ditio inferri.

VLPIANVS. Lex XXII.

NON debet cui quod plus est, licet quod mi-
 nus est, non licere.

IDEM. Lex CXXXVII.

NON est singulis concedendum, quod per
 magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit
 maioris tumultus faciendi. Infinita aestimatio
 est, libertatis & necessitudinis.

IDEM. Lex CLXXVII.

NON fraudantur creditores: cùm quid non
 acquiritur a debitore, sed cùm quid de bonis di-
 minuitur. Nemo ex suo delicto meliorem suam
 conditionem facere potest.

PAVLVS. Lex CVIII.

NON omne quod licet, honestum est. In sti-
 pulationibus id tempus spectatur, quod contra-
 himus.

IABOLENVS. Lex CCLX.

NON potest dolo carere, qui imperio magi-
 stratus non obtemperat.

PAVLVS. Lex CCVIII.

NON potest videri desuisse habere, qui nunquam habuit.

VENULEIVS. Lex C.

NON potest videri improbus, qui ignorat quantum solvere debeat.

PAVLVS. Lex LXXXVII.

Cōnecte
hic. l. Ne-
mo enim
suprà.

NON solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quam si non essent, sed plerunque melior.

VLPIANVS. Lex XCV.

NON solent, quæ abudant, uitiare scripturas.

IDEM. Lex XIII.

NON videtur cœpisse, qui per exceptionem remouetur à petitione.

IDEM Lex LIII.

NON videtur defendere, non tantum qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut non uult suscipere actiones.

CAIVS. Lex LII.

NON uidetur quisquam id capere, quod ei necesse est alij restituere.

PAPINIANVS. Lex LXXXIII.

NON uidetur rem amittere, cuius propria non fuit.

VLPIANVS. Lex CXXXVIII.

NON uidentur data, quæ eo tempore, quo dantur, accipientis non fiunt. Qui iussu iudicis aliquid facit, non uidetur dolo malo facere: quia parere necesse habet.

PAVLVS. Lex CXX.

NON ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest: ita ex pluribus causis idem potest & nostrum esse.

VLPIANVS. Lex VI.

NON uult heres esse, qui ad alium trans-
ferri

ſerri noluit hereditatem.

SCAEVOLA. Lex XCIX.

NULLA intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio eſt.

IDEM Lex LVI.

NULLVS uidetur dolo facere, qui ſuo iure utitur.

PAVLVS. Lex CX.

NULLVM crimen patitur is, qui non prohibet, cum prohibere non poteſt.

VLPIANVS. Lex CLXXIII.

NVNQVAM actiones, praſertim poenales, de eadem re concurrentes, alia aliam conſumit.

IDEM. Lex XXXI.

NVPTIAS, nō cōcubitus, ſed cōſenſus facit.

CAIVS. Lex CLXXXII.

OMNES actiones, quae morte aut tempore pereunt, ſemel incluſa iudicio, ſaluae permanēt.

Non uidetur perfectè cuiuſque id eſſe, * quod * quod ei ex cauſa auferri poteſt. calu.

CELSVS. Lex CLIIII.

OMNIA ferè iura heredum perinde habentur, ac ſi continuo ſub tempore mortis heredes extitiſſent.

VLPIANVS. Lex CCI.

OMNIA quae ex teſtamento proficiſcuntur, ita ſtatim euentus capiunt, ſi initium quidem ſine uitio ceperint.

CAIVS. Lex CI.

OMNIA quae iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

IABOLENVS. Lex LXXIII.

OMNIA quaecunq; cauſae cognitionem deſiderant, per libellum expediri non poſſunt.

VLPIANVS. Lex CCII.

d 2 Omnia

OMNIS definitio in iure civili periculosa est. *tarum est enim ut subverti possit.*

PAVLVS. Lex CLXXXI.

OMNIS hereditas, quamvis postea adextur, tamen cum tempore mortis continuatur. Nunquam ex postfacto crescit prateriti delicti aestimatio.

VIPIANVS. Lex CXCIII.

PAREM esse conditionem oportet eius; qui quid possideat, uel habeat: atq; eius, cuius dolo malo factum sit, quò minus consideret, uel haberet.

IDEM. Lex CCV.

PLERVNQVE fit, ut etiam ea, quae à nobis possunt abire, perinde in eo statu sint, atq; si non essent eius conditionis ut abire possint. & ideo quod fisco obligamus, & uendicare, interdum, & alienare, & seruitutem praedio imponere possumus.

POMPONIVS. Lex XXVIII.

PLVS cautionis est in re, quam in personā.

PAVLVS. Lex CXXV.

POENALIA iudicia semel accepta, in heredes transmitti possunt.

PAVLVS. Lex CXVIII.

PRAETOR bonorum possessorem heredis loco in omni causa habet.

MODESTINVS. Lex CLVII.

PRIVILEGIA quaedam cause sunt, quaedam persona. & ideo quidem ad heredes transmittuntur, quae cause sunt: quae persona sunt, ad heredes non transeunt.

CELSVS. Lex CI.

PUPILLVS, nec uelle, nec nolle in ea aetate, nisi apposita tutoris auctoritate, creditur. nam quod

quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est.

CAIVS. Lex CXII.

PVPILLVM, qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi, & iniurie faciendae constat. In heredes non solent actiones transire, quae poenales sunt ex maleficio: ueluti furti, damni, iniurie, ni bonorum raptorum.

LICINIUS. Lex CCX.

QVAE ab initio inutilis fuit institutio, tēporis tractu conualescere non potest.

PAPINIANVS. Lex LXXXII.

QVAE dubitationis tollendae causa cōtractibus inferuntur, ius commune non ledunt.

POMPONIVS. Lex XVIII.

QVAE legata mortuis nobis ad *heredes nostros transeunt, eorum commodum per nos ijs quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus: aliter atque, *cum stipulati sumus. Nam & sub conditione stipulantes, omnimodo eis acquirimus, etiam si *libertate nobis praestita à dominis, conditio existat.

* hereditatem nostram.

* quod.

* liberatis nobis potestate domini.

PAVLVS. Lex CXXIII.

QVAE propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

IDEM. Lex XC.

QVANDIV possit ualere testamentum: tan diu legitimus haeres non admittitur.

IDEM Lex XXV.

QVATENVS cuiusque intersit, in facto, non in iure consistit.

IDEM. Lex XV.

QVI actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere uidetur.

VLPIANVS. Lex CLXXX.

QVI

QVI auctore Indice comparauit, bona fidei possessor est.

IDEM Lex XX.

QVI cum alio contrahit, uel est, uel esse debet non ignarus conditionis eius: heredi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum legatarijs contrahat. Non solet doli exceptio nocere uis, quibus uoluntas testatoris non refragatur.

PAVLVS. Lex CLXXIIII.

QVI dolo desierit possidere, pro possidente damnatur: quia pro possessore dolus est.

CAIVS. Lex XLIII.

QVI in alterius locum succedunt, iustam habent causam ignorantia, an id quod deberetur, peteretur. Fideiussores quoque non minus quam heredes iustam ignorantiam possunt allegare. Hac ita, de herede dicta sunt, si cum eo agatur: non etiam si agat. Nam planè qui agit, certus esse debet: quum sit in potestate eius, quado uelit experiri: & antè debet rem diligenter explorare: & tunc ad agendum procedere.

VLPIANVS. Lex CXXXVIII.

* in dolo esse. QVI in ius dominiumue alterius succedit, iure eius uti debet. Nemo uidetur * dolo facere, qui ignorat causam cur non debeat petere.

IDEM Lex CLXI.

QVI in seruitute est: usucapere non potest. Nam quum possideatur, possidere non uidetur.

PAVLVS. Lex CLXIII.

QVI non facit quod facere debet, uidetur facere aduersus ea quæ non facit: at qui facit quod facere non debet, non uidetur facere id, quod facere iussus est.

Modestinus.

MODESTINVS. Lex CLV.

QVI per ^{* successione} successionem quamvis longissi-
mam defuncto heredes extiterint, non minus
heredes intelliguntur, quàm qui principaliter
heredes extiterint.

VLPIANVS. Lex CXXXV.

QVI potest facere ut possit conditioni pare-
re, iam posse uidetur. Quod quis si uelit, habe-
re non potest, id repudiare non potest.

IDEM. Lex XXVII.

QVI potest inuitis aliquibus alienare: mul-
to magis & ignorantibus & absentibus po-
test.

PAVLVS. Lex CXXVII.

QVI rem alienam defendit, nunquam lo-
cuples habetur.

IULIANVS. Lex LXIII.

QVI sine dolo malo ad iudicium prouocat,
non uidetur moram facere.

PAVLVS. Lex CLXXXV.

QVI tacet, non utique fatetur, sed tamen
uerum est eum non agere.

VLPIANVS. Lex CIII.

QVI uetante pratore fecit, hic aduersus
edictum fecisse propriè dicitur. Eius est actio-
nem denegare, qui possit & dare.

PAVLVS. Lex XLIX.

QVICQID calore iracundiae, uel fit, uel di-
citur: non prius ratum est, quàm si perseueran-
tia apparuerit iudicium animi fuisse. ideoq; bre-
ui reuersa uxor, nec diuertisse uidetur.

IDEM, Lex LXXIII.

QVO ^{* aliis sci} tutela reddit, eò & hereditas perue-
nit, nisi cum fœmine heredes intercedunt. ^{pit, Quin}
Nemo potest tutorem cuiquam dare, nisi ei quæ ^{tus Mu-}
la, &c. ^{tius Sem}
^{pronio.}
^{Quo tunc}
^{la, &c.}

in suis heredibus, cum moritur, habuit, habiturusve esset, si uixisset. Vnde factum uidetur id esse, quod quis, cum prohiberetur, fecit. Clam, quod quisque, cum controuersiam haberet, habiturusve se speraret, fecit. Quae in testamento ita scripta sunt ut intelligi non possint, perinde sunt ac si scripta non essent. Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest.

CAIVS. Lex XLVII.

QVOD à quoquam poena nomine exactum est: id eidem restituere nemo cogitur.

VLPIANVS. Lex XXXIII.

QVOD attinet ad ius civile, serui pro nullis habentur non tamen & iure naturali: quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines aequales sunt.

PAVLVS Lex CLXXXII II.

QVOD contra rationem iuris receptum est non est producendum ad consequentiam. Vnde duo pro solido heredes esse non possunt.

CELSVS Lex CLI.

QVOD euincitur, in bonis non est.

PAVLVS Lex XXX.

QVOD initio uitiosum est, non potest transfluere temporis conualescere.

VLPIANVS Lex CLXXXVI.

QVOD ipsis, qui contraxerunt, obstat, & successoribus eorum obstabit.

IDEM Lex CXL I.

QVOD iussu alterius soluitur: pro eo est, quasi ipse soluisset, uel ipsi solutum esset,

IDEM Lex CXLIII.

QVOD nullius esse potest, id ut alicuius fieret, nulla obligatio ualet efficere.

PAVLVS Lex CCLXXXIX.

Quod

* alias deest, ipse soluiisset, vel.

QVOD quis cum seruus esset, egit proficere liberto facto non potest.

POMPONIUS Lex CCIII.

QVOD quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire:

IDEM Lex XXI.

QVOTIES dubia est interpretatio libertatis secundum libertatem respondendum erit.

PAVLVS Lex XCII.

QVOTIES duplici iure deferatur alicui successio, repudiato nouo iure quod antè deferatur, supererit uetus.

VLPIANVS Lex XCVIII.

QVOTIES idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum accipietur, quæ rei gerendæ aptior est.

IDEM Lex CC.

QVOTIES nihil sine captione inuestigare potest: eligendum est, quod minimum habeat iniquitatis.

HERMOGENES Lex XCIX.

QVOTIES utriusque causa lucri ratio uertitur, i. preferendus est, cuius in lucro causa tempore præcedit.

VENULEIUS Lex I.

REGVLA est, quæ rem quæ est, breuiter enarrat: non ut ex regula ius sumatur: sed ut ex iure quod est, regula fiat. Per regulam igitur brevis rerum narratio traditur: & (ut ait Sabinus.) quasi causæ connectio, quæ simul cum in aliquo uitiata est, perdit officium suum.

VLPIANVS Lex CCVII.

RES iudicata pro ueritate accipitur.

PAVLVS Lex X.

SECYNDVM naturam est, commoda cuiusque

rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.

CAIVS Lex CXC.

SEMPER generalibus specialia insunt.

MODESTINVS Lex CLVIII.

* coniun- SEMPER in* conventionibus non solum,
ctionib*, quod liceat considerandum est, sed & quod honestum est.

CAIVS Lex LVII.

Semper in dubijs benigniora praefenda sunt.

VLPIANVS Lex IX.

Semper in obscuris, qd minimū est, sequimur.

VLPIANVS Lex XXXV.

SEMPER in stipulationibus, & in ceteris contractibus id sequimur, quod actum est. Unde si non apparet, quid actum est, consequens erit, ut id sequamur, quod in regione, in qua id actum est, frequentatur. Quid ergo si neque regionis mos appareat, quia varius fuit? Ad id quod minimum est, redigenda summa est.

CAIVS Lex LXI.

SEMPER, qui non prohibet pro se intervenire, mādare creditur. Sed & si quis ratū habuerit, quod gestū est, obstringitur mādati actione.

VLPIANVS Lex CCIX.

Servitutem mortalitati fere comparamus.

PAVLVS. Lex CCXI.

SERVVS reipublica causa abesse nō potest.

POMPONIVS. Lex XIX.

SI filiusfamilias sub conditione stipulatus, emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit: quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

VLPIANVS Lex CV.

* estimacionis. SI in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est. praepōnda est causa* estimationis

mationis. Vbi autem equiparantur famosa iudicia: etsi summarie disparem habeant, pro paribus tamen accipienda sunt.

SCAEVOLA Lex XCIII.

SI librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset: nihil nocere, quo minus, & reus & fideiussor teneantur.

VLPIANVS Lex CXLII.

SI nemo subijt hereditatem, * omne ius testamenti soluitur. *omnis. vis.

POMPONIVS Lex XXXIX.

SICVTI pœna ex delicto defuncti heres teneri non debet: ita nec lucrum facere si quid ex ea re ad eum peruenisset.

PAVLVS Lex CXVI.

SI quis obligatione liberatus sit, potest uideri accepisse. Non potest uideri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoneri.

CELSVS Lex CXLVIII.

SI quis pregnantem uxorem reliquit, non uidetur sine liberis decessisse.

VLPIANVS Lex XLV.

TOTIES in heredem damus actionem de eo, quod ad eum peruenit, quoties ex dolo defuncti conuenitur, non quoties ex suo.

CELSVS Lex CXLVI.

VANI timoris non iusta excusatio est.

PAVLVS Lex CII.

VBI lex duorum mensium fecit mentionem & qui sexagesimo primo die uenerit, audiendus est, ita enim Imperator noster Antoninus cum diuo* fratre suo rescripsit.

VLPIANVS Lex CLVII.

VBI non uoce, sed presentia opus est: mutus si intellectum habet, potest uideri respondere.

dere. Idem & in surdo hic quidem responderi potest. Furiosus, absentis loco est: & ita Pomponius Libro primo Epistolarum scribit.

CELSVS Lex CXLIX.

VBI pugnantia inter se in testamento inveniuntur, neutrum ratum est. Quae rerum natura prohibentur: nulla lege confirmata sunt.

PAVLVS Lex CVI.

VBICVNQVE causa cognitio est, ibi praetor desideratur.

VLPIANVS Lex IIII.

VELLE non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini.

VLPIANVS Lex XXXII.

VERVM est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere. Quod enim impossibile est, neque pacto neque stipulatione potest comprehendere, ut utilem actionem aut pactum efficere possit.

F I N I S.

SEQVNTVR
REGVLAE IVRIS
CANONICI, EX
DECRETALIBVS.

IOANNES Chrysostomus. I.

OMNIS res per quasq; cau-
sas nascitur, per easdem dis-
solvitur.

BEDA in homily II.

ESTOTE misericordes, si-
cut, &c. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi
existimo: nisi ut ea facta. quæ dubium est, quò
animo fiant in meliorem partem interprete-
mur. Quod enim scriptum est: Ex fructibus eo-
rum cognoscetis eos: de manifestis dictum est,
quæ non possunt bono animo fieri: ut stuprum,
blasphemie, furta, ebrietas, & similia, de qui-
bus nobis permittitur iudicare.

IDEM III.

QVI scandalizaverit, &c. Vtilius scandalū
nasci permittitur quàm veritas relinquatur.

IDEM IIII.

QVOD non est licitum in lege, necessitas
facit licitum. Nam & sabbathum custodiri præ-
ceptum est: Machabæi tamen sine culpa sua in
sabbatho pugnant. sic & hodie si quis ieiuniū
fregerit agrotus, reus voti non habetur.

GREGORIUS V.

QVOD late enter, aut per vim, vel aliàs illicitè
introducitur, nulla debet stabilitate sub-
sistere.

Idem

IDEM Varien. episcop. VI.

QVVM in contemplatione, & infrà. In ipso cause initio non est à questionibus inchoandum.

STEPHANVS Papa VII.

QVAE multoties. & infrà. Quicquid in sacris Deo rebus, & episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur: quia sacra sunt, & à quoquam uiolari non debent.

AVGVSTINVS VIII.

QVI ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat, facit. & ideo iam non facit.

IDEM in lib. de Pœnit. IX.

DEFLEAT peccator: quia offendens in uno, factus est omnium reus.

GREGORIUS in registro. X.

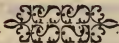
QVAMVIS causa. & infrà. Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit.

LVCIVS tertius. XI.

IN dignum est, & à Romana Ecclesia consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

FINIS.

REGVLAE SEXTI DECRETALIVM.

BONIFACII VIII.

CESSORIVM naturam se
qui congruit principalis.

Actus legitimi conditionem
non recipiunt, neque diem.

Beneficium Ecclesiasticum non
potest licite, sine institutione canonica obtineri.

Bona fides non patitur, ut semel exactum ite
rum exigatur.

Certum est, quod is committit in legem, qui legis
verba complectens contra legis nititur voluntatem.

Data Roma apud sanctum Petrum, quinto
nonas Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

Contra eum, qui legem dicere potuit aper
tius est interpretatio facienda.

Contractus ex conventionem legem accipere
dignoscuntur.

Cui licet quod est plus, licet utique quod est
minus.

Cum non stat per eum, ad quem pertinet,
quo minus conditio impleatur: haberi debet per
inde ac si impleta fuisset.

Cum quid prohibetur, prohibentur omnia
qua sequuntur ex illo.

Cum quid una via prohibetur alicui, ad id
alia non debet admitti.

Cum

Cum quis in ius succedit alterius, iustam ignorantie causam censetur habere.

Cum sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius, quam auctori.

Dammum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non alijs imputare.

Decretum concessum à principe beneficium esse mansurum.

Delictum personæ, non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare.

Dolo facit qui petit, quod restituere oportet eundem.

Ea quæ sunt à iudice, si ad eius non spectant officium, iuribus non subsistunt.

Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

Ex eo non debet, quis fructum consequi, quod uisus extitit impugnare.

Exceptionem obijciens, non uidetur de intentione aduersarij confiteri.

Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eueniat à quo non potuit inchoari.

Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se prestitam seruare recusat.

Generi per speciem derogatur.

Ignorantia facti, non iuris excusat,

Imputari non debet ei per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

In alternatiuis debitoris est electio: & sufficit alterum adimpleri.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

In generali concessione non ueniunt ea quæ quis non esset uerisimiliter in specie concessurus.

In iudicijs non est acceptio personarum habenda.

In malis promissis fidē nō expedit observari.

In obscuris, minimum est sequendum.

In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis.

In pœnis, benignior ē interpretatio faciēda.

In re cōmuni, potior est conditio prohibētis.

In toto partem non est dubium contineri.

Indultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

Infamibus porta non pateant dignitatum.

Inspicimus in obscuris, quod est uerisimilius, vel quod plerunque fieri consuevit.

Is, qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, uti debet.

Is, qui tacet non fatetur, sed nec utique negare uidetur.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

Mora sua cuilibet est nocua.

Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dinoscatur.

Non debet aliquis alterius odio pręgranari.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.

Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet se immiscet.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

Non

Non licet aëtori, quod reo licitū non existit .

Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum .

Nullus ex consilio dummodo fraudulentum, non fuerit obligatur .

Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur,

Odia restringi, & fauores cōuenit ampliari.

Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum .

Peccati uenia non datur nisi correptis .

Pluralis locutio, duorū numero est contenta .

Plus semper in se continet quod est minus.

Possessor, mala fidei ullo tempore non præscribit.

Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur .

Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona .

Pro possessore habetur, qui dolo desit possidere .

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquā ad consequentiam sunt trahenda .

Quæ contra ius sunt debent utique pro infestis haberi.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipien- dum multò magis admittendus .

Qui contra iura mercatur, bonam fidē præsumitur non habere .

Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum .

Qui prior est tempore, potior est iure .

Qui sentit onus, sentire debet commodum: et contra .

Qui

Qui tacet, consentire uidetur.

Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Quod ob gratiam alicuius conceditur, nõ est in eius dispendium retorquendum.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non uidetur, cum habeat parere necesse.

Quod semel placuit, amplius displicere non potest.

Rati habitationem retro trahi, & mandato non est dubium comparari.

Rationi congruit ut succedat in onere, qui substituitur in honore.

Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Sciënti, & consentienti, non fit iniuria neque dolus.

Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.

Semel malus, semper præsumitur esse malus.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

Sine possessione præscriptio non procedit.

Vtile non debet per inutile uitiari.

Data Romæ apud sanctum Petrum quinto Nonas Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

F I N I S.

92

DE GRADIBVS AFFINITATIS,

ET CONSANGVINITATIS ET NOMINIBVS EORVM.

TITVLVS X.

Libri XXXVIII. Pan. CAIVS Lex I.

GRADVS cognitionis alij superioris ordinis sunt, alij inferioris, alij ex transuerso, siue à latere. Superioris sunt ordinis, parentes: inferiori, liberi: ex trāsuerso, siue à latere fratres & sorores liberiq; eorum. Sed superior quidē, & inferior cognatio à primo gradu incipit, ex transuerso uero, siue à latere nullus est primus gradus: & ideo incipit à secundo. Itaq; in primo gradu cognitionis superioris quidē & inferioris ordinis cognati possunt concurrere: ex transuerso uerò nunquā eo gradu quisquā concurrere potest. At in secūdo, & tertio, & deinceps in ceteris. Possunt etiā ex trāsuerso quidā cōcurrere cum superioris ordinis cognatis. Sed admonēdi sumus, si quālo de hereditate, uel bonorum possessione queramus, non semper eos, qui eiusdem gradus sunt, concurrere. Primo gradu sunt supra, pater mater: infrā filius filia. Secundo gradu sunt supra, auus auia: infrā, nepos neptis: ex transuerso, frater soror. Tertio gradu sunt supra proauus proauia: infrā, pronepos proneptis: ex transuerso,

so, fratris sororisq; filius, filia: & conuenienter patruus amita auunculus matertera. Quarto gradu sunt supra, abauus abauia: infra, abnepos abneptis: ex transuerso, fratris sororisq; nepos neptis: & conuenienter patruus magnus, amita magna, id est, aui frater, soror auunculus magnus, matertera magna, id est, auia frater, soror. Item fratres patruales, sororesq; patruales: id est, qui quæue ex duobus fratribus progenerantur. Item consobrini consobrinaq; id est: qui quæue ex duabus sororibus nascuntur, quasi consororini. Item amitini amitina, id est, qui quæue ex fratre & sorore propagantur. Sed uulgus ferè omnes istos communi appellatione consobrinos uocat. Quinto gradu sunt supra, atauus atauia: infra, atnepos atneptis: ex transuerso, fratris & sororis pronepos proneptis: & conuenienter propatruus & proamita, id est, proaui frater, & soror. proauunculus, promatertera, id est, proauia frater & soror: item fratris patruelis, sororis patruelis filius filia: & similiter consobrinus consobrina, itē amitini amitina filius filia, propior sobrinus ppior sobrina. isti sunt patruus magnus amita magna: auunculi magni, matertera magna filius filia.

VLPPIANVS Lex II.

HOC est patris matrisue eius de cuius co-
gatione queritur consobrini consobrina, siue
frater patruelis,* uel amitinus, soror patruelis
ue amitina.

*aliàs de-
sunt ver-
ba sequē-
tia.

CAIVS Lex III.

SEXTO gradu sunt supra, tritauius tritaui-
nia: infra, trinepos trineptis: ex transuerso, fratris
& sororis abnepos abneptis: & conuenienter abpa-
truus abamita, id est, abauus frater et soror. abau-
unculus

nunculus, ab amatertera, id est, ab auia frater & soror. Itē patruī magni, amita, magna, auūculi, magni, matertera magna nepos neptis, itē fratris patruelis. sororis patruelis cōsobrinū cōsobrinæ, amitini amitina nepos, neptis, itē propatruī, proamita, proauūculi, promatertera filius, filia. Itē qui ex fratribus patruelibus, aut cōsobrinis aut amitinis undiq; propagantur, ij propriè sobriini uocātur. In septimo autē gradu quā multa esse possint personæ, ex ijs, quæ diximus, satis apparet. Admonendi tamen sumus, parentum liberorumq; personas semper duplicari. Auum enim & auiam tam maternos quā paternos intelligimus, item nepotes neptesq; tam ex filio quam ex filia: quam rationem. scilicet deinceps in omnibus gradibus suprà infrāq; sequemur.

MODESTINVS Lex IIII.

NON facile autem, quòd ad nostrū ius attinet, cū de naturali cognatione queritur, septimum gradum qui excedit: quatenus ultra eum ferè gradum rerum natura cognatorum
 *vitam. *intra consistere non patitur. Cognati ab eo dici putantur, quod quasi una communi uerue nati, uel ab eodem orti, progenitive sint. Cognationis substantia bisariam apud Romanos intelligitur. Nam quedam cognationes iure civili, quedam naturali* connectuntur, nonnunquam & utroque iure concurrente, & naturali, & civili, copulatur cognatio. Et quidem naturalis cognatio per se sine civili cognatione intelligitur, quæ per sœminas descendit, quæ uulgò liberos pariunt. Civilis autem per se (quæ etiam legitima dicitur) sine naturali fit cognatione per adoptionem. Utroque iure consistit cognatio, cū iustis nuptijs contra
 Etis copu-

*vitam.

*continetur.

Etis copulatur. Et naturalis quidē cognatio hoc ipso nomine appellatur: civilis uerò cognatio licet ipsa quoque per se plenissimè hoc nomine uocetur, propriè tamen agnatio uocatur, uidelicet qua per mares contingit. Sed quoniam quadam iura inter affines quoq; uersantur, non alienum est, hoc loco de affinibus quoq; breuiter differe-
 re. Affines sunt uiri & uxoris cognati: dicti ab eo, quòd duæ cognationes, quæ diuersæ inter se eunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finē accedit: nāque coniungendæ affinitatis causa sit ex nuptiis. Nomina uerò eorū hæc sunt: socer, socrus; gener, nurus: nouerca, uitricus: priuignus, priuigna. Gradus uerò affinitatis nulli sunt. Et quidē uiri pater, uxorisq; socer: mater autem eorum, socrus appellatur, cū apud Græcos propriè uiri pater $\epsilon\kappa\upsilon\pi\epsilon\varsigma$, mater uerò $\epsilon\kappa\upsilon\pi\alpha$, uxoris autē pater $\pi\epsilon\nu\theta\epsilon\rho\varsigma$ mater uerò $\pi\epsilon\nu\theta\epsilon\rho\alpha$, uocetur, filij autem uxor, nurus, filia uerò uir, gener appellatur. Vxor uerò liberis ex alia uxore natis nouerca dicitur matris uir ex alio uiro natis uitricus appellatur: eorum uterq; natos aliunde, priuignos priuignasq; uocant. Potest etiam sic definiiri, Socer est uxoris meæ pater, ego illius sum gener. Socer magnus dicitur uxoris meæ auus, & ego sum illius progener. Et retro pater meus uxoris meæ socer est, hæc illi nurus, & auus meus socer magnus est: illa illi pronurus. Item socrus mea, uxoris meæ mater est, ego illius sum gener, & prosocrus mea uxoris meæ auia est, ego illius sum progener, & retrò mater mea, uxoris meæ socrus est: illa huic nurus. & auia mea socrus magna est: & uxor mea illi pronurus. Priuignus autē est uxoris meæ filius, ex alio uiro na-

tus: ego illi uiricus, & in cōtrarium uxor mea liberis, quos ex alia uxore habeo, nouerca dicitur. liberi mei illi priuigni sunt. Viri frater, leuir ē apud Græcos δαῖρ appellatur: ut est apud Homerum relatum: sic enim Helena ad Hectorē dicit: * Δαῖρ ἐμῆιο κυνὸς κακομνηχάϊσθ' κρυόεσσις. Viri soror, glos dicitur: apud Græcos γάλως. Duorum fratrum uxores εἰνάτερες dicuntur apud Græcos, quod vno uersu idem Homerus significat: * Δαῖρον ἢ γαλόων ἢ εἰνάτέρων εὐπέπλων.

* idest, leuir mei canis, omni mali causatri-
cis horrida.

* idest leuirorum aut gloriū, aut duorū fratrum uxorū niti dē indutiarum.
* nisi nuptiæ interdite non sint.

Hos itaq; qui affinitatis causa inter se, parentum loco liberorumq; habentur, matrimonio copulari nefas est. Sciendum est neque cognationem, neq; affinitatem esse posse, * ubi nuptiæ interdictæ sunt, ex quibus affinitas coniungitur. Libertini libertinaq; inter se affines esse possunt. In adoptionem datus aut emancipatus, quascunq; cognationes affinitatesq; habuit, retinet: agnationis iura perdit sed in ea familia ad quam per adoptionem venit, nemo est illi cognatus, præter patrem, eosve, quibus agnascitur, affinis autem ei omnino in ea familia nemo est. Is cui aqua & igni interdictum est, uel aliquo modo capite diminutus est, ita ut libertatem & ciuitatem amiserit: & cognationes et affinitates omnes, quas antè habuit, amittit.

PAVLVS Lex V.

Si filium naturalem emancipauero, & aliū adoptauero, non esse eos fratres. Si filio meo mortuo Titium adoptauero uideri ei defuncti fratrem fuisse, Arrianus ait.

VLPIANVS Lex VI.

LABEO scribit, nepoti, ex filia mea nati uxorem nurum mihi esse. Et generi & nurus appellatione,

appellatione, sponsus quoque & sponsa continentur. At enim socius & socrus appellatione, sponsorum parentes contineri* videntur.

* continetur.

SCAEVOLA. Lex VII.

PRIVIGNVS etiam is est, qui vulgò conceptus, ex ea natus est, qua postea mihi nupsit. Aequè & is, qui (cùm in cõcubinato erat mater eius) natus est ex ea, que postea alij nupta sit.

POMPONIVS Lex VIII.

SERVIVS rectè dicebat, socius & socrus, & generi & nurus, appellationem etiam ex sponsalibus acquiri.

PAVLVS Lex IX.

STEMMATA cognationũ directo limite in duas lineas separatur: quarũ altera superior est, altera inferior. Ex superiore uerò & secũdo gradu transuersa linea pendent, quas omnes latiore tractatu habito, in librũ singularem* congeßimus.

* cõtexus mus.

IDEM Lex X.

IVRISCONSULTVS cognatorũ gradus, & affiniũ nosse debet: quia legibus hereditates, & tutela ad proximũ quenque agnatũ redire cõsueuerũt. Sed & edicto Prator proximo cuiq; cognato dat bonorum possessionẽ. Præterea lege iudiciorum publicorum contra affines & agnatos testimoniũ inuiti dicere non cogimur. Nomẽ cognationis à Græca uoce* συγγονεὺς dictũ uidetur συγγονεὺς enim illi uocant, quos nos cognatos appellamus. Cognati sunt, & quos agnatos lex duodecim Tabularũ appellat, sed q̃ per patrẽ cognati, ex eadẽ familia sunt. Qui autem per fæminas coniunguntur, cognati tantum nominantur. Proximiores ex agnatis, sui dicuntur. Inter agnatos igitur & cognatos hoc interest, quod inter genus & speciem. Nã qui est agnatus &

* id est, cognatus.

tus, & cognatus est. Non utiq; autem qui cognatus est, & adgnatus est. Alterū enim ciuile, alterū naturale nomen est. Nūc uerò nō parcimus his cognationum nominibus etiā in seruis. Itaq; parentes & liberos fratresq; etiā seruorum dicimus. sed ad leges seruiles cognationes non pertinent. Cognationis origo, & per fœminas solas cōtingit. Frater enim est, & qui ex eadē matre tantum natus est. Nā qui eundē patrem habent, licet diuersas matres, etiā agnati sunt. Parētes usq; ad tritauiū apud Romanos proprio uocabulo nominantur: ulteriores, qui non habent speciale nomē, maiores appellātur. Itē liberi usque ad trinepotem: ultra hos, posteriores uocātur. Sunt & ex lateribus cognati, ut fratres sororesq; , & ex his progeniti: itē patrui, amita, auūculi et matertera. At quoties queritur, quoto gradu quæque persona sit: ab eo incipiendum est, cuius de cognatione querimus: & si ex inferioribus aut superioribus gradibus est, recta linea sursum uersus uel deorsum tendendo, facile, inueniemus gradus, si per singulos proximum quēq; numeremus. Nam qui mihi proximo gradu proximus est, is secundo gradu est mihi. * Similiter ascendētibz & descendētibz singulis accrescit numerus idem faciendum est in transuersis gradibus. sic frater secūdo gradu est quoniā patris uel matris persona, per quos coniungitur, prior numeretur. Gradus autem dicti sunt ad similitudinem scalarum, locorum uel procliuium, quos ita ingredimur, ut à proximo in proximū, id est, in eum, qui quasi ex eo nascitur, transeamus. Nunc singulos gradus numeremus. PRIMO gradu cognationis sunt sursum uersus duo, pater & mater: deorsum uersus duo, filius & filia: qui tamen ex plures

* Similiter enim ascendētibz singulis accrescit numerus.

plures esse possunt. SECUNDO gradu duodecim personæ continentur hæ Auius, hoc est, patris & matris pater: item auia similiter tam paterna quàm materna. Frater quoque per alterum parentem accipitur; id est, aut per matrem tantum, aut per patrem, aut per utrumque: id est, ex utroque eodem parète. Sed hic numerum nō auget, quòd nihil differat ab eo, qui eundem parentem habet tantum, nisi quòd is eosdem cognatos habet tam paternos quàm maternos. Et ideo euenire solet in ijs qui diuersis parentibus nati sunt, ut qui meo fratri frater sit, meus cognatus nō sit, pone me fratrem habere ex eodem tantum patre: fratrē, alium habere ex eadē matre illi inter se fratres, sunt, mihi alter cognatus nō est. Hic soror similiter numeratur ut frater. Nepos quoque dupliciter intelligitur, ex filio uel filia natus. Idem est, & in nepte. TERTIO gradu personæ continentur trigintadua. Proauus qui quadrifariam intelligitur. Est enim auis paterni, uel materni pater: item auia paterna uel materna pater. Proauia quoque quatuor personas complectitur: est enim aut auis paterni, aut auia paterna mater: itē auis materni, & similiter auia materna mater. Patruus: is autem est patris frater: & ipse dupliciter intelligendus est, ex patre uel matre. puta auia paterna mea nupsit patri tuo, peperit te: auia paterna tua nupsit patri meo, peperit me: ego tibi patruus sum, & tu mihi. Idem euenit, si duæ mulieres altera alterius filio nupsierint. nam qui ex his masculi nati sunt, inuicem patrui sunt: quæ fæminæ inuicem amitæ. Idem in fæminis: masculi enim similiter illis patrui fæminæ amitæ sunt. Et si uir & mulier: ille filiam eius duxerit, illa filio eius

nupserit: qui ex patre adolescentis nati erūt, ex matre puella natis, fratris filios: qui ex matre puella nati erunt, ex patre adolescentis natos, sororis filios: illa eos patruos, illi eas amittas appellabūt. Auunculus: is matris est frater, & eadē significatione, qua in patruo diximus, continet. si duo viri alter alterius duxerit filiam, qui ex his masculi nati fuerint, inuicem auunculi: quæ fœmina, inuicē matertera erunt: & eadem ratione masculi puellis auunculi, & illa illis erunt matertera. Amita est soror patris, sicut supra accipienda. Matertera est matris soror similiter ut supra. Illud notandum est, non quæadmodū patris matrisque fratres sorores, patrui amita, auunculi matertera dicuntur: ita fratris sororisque filios filias nomē speciale cognationis habere: sed ita demonstrari fratris sororisq; filios filias: quod quidem & in alijs accidere, ex posterioribus apparebit. pronpos quoq; & proneptis quadrifariam intelligūtur: aut enim ex nepote ex filio, aut ex nepote ex filia descēdunt: aut ex nepte ex filio, aut ex nepte ex filia propagātur.

QUARTO gradu personæ cōtinentur octoginta. Abauus, cuius intellectus in octo personas porrigitur. est enim proauis paterni, aut materni pater: quos singulos duplici modo intelligendos diximus: aut proauis paternæ, aut maternæ pater: quæ & ipsa singule dupliciter accipiuntur. Abauia, & hæc eadem octies numeratur: est enim proauis paterni aut materni: item proauis paternæ aut maternæ mater. Patruus magnus est frater aui, sed auus, item fratres, quum duobus modis intelligantur, quatuor personas hoc nomen amplectitur, ut sit aui paterni, vel materni, frater, qui ex eodem patre, id est, proauo,

vel

uel tantum matre eadem, id est proauia natus est. Qui uero mihi est patruus magnus, is patri meo uel matri meae patruus est. Amita magna, est aui soror. Auus autem, item soror, ut supra diximus, dupliciter intelliguntur: & ideo hic quoque quatuor personas intelligimus. Similiter quae patri meo uel matri meae amita est, mihi erit amita magna. Auunculus magnus est auia frater. Quatuor personae huic nomini eadem ratione sunt subiectae: mihi quae is est auunculus magnus, qui patri meo uel matri meae auunculus est. Matertera magna est auia soror. Quatuor modis & hac ob eandem causam intelligitur. Et quae matri meae, uel patri meo matertera est, mihi matertera magna uocatur. Eodem gradu sunt & illi qui uocantur fratres patrueles: ite sorores patrueles, amitini amitinae, consobrini consobrinae. hi autem sunt qui ex fratribus aut sororibus nascuntur: quos quidam ita distinxerunt, ut eos quidem qui ex fratribus nati sunt, fratres patrueles: ite eas, quae ex fratribus natae sunt, sorores patrueles: ex fratre autem & sorore, amitinos amitinas: eos uero & eas, qui quae ex sororibus nati natae sunt, consobrinos, consobrinas quasi consororinos appellarent, sed plerique hos omnes consobrinos uocant, sicuti Trebatius. Sub hac appellatione nominum personae cadunt sexdecim: haec, patrum filius, item filia: quae bifariam (sicut supra) numerantur. nam patris mei frater esse potest, uel ex eodem patre, uel etiam ex matre sola: amita filius, item filia. auunculi filius, item filia. matertera filius, item filia. amita, auunculo matertera acceptis duplici intellectu, secundum eandem rationem quae patrum nomen. Fratris sororisque nepos, ac neptis eodem gradu sunt. Sed

& frater, item soror, neposque et neptis duplici-
 ter accepti continebunt personas sexdecim sic :
 fratris eodem patre nati nepos ex filio, nepos ex
 filia, neptis ex filio, neptis ex filia, fratris ex alio
 patre eademque matre nati, nepos ex filio, nepos
 ex filia: neptis ex filio, neptis ex filia. Eademque
 causa octo persona efficiunt, ut alia octo acce-
 dant, ex sorore natorum nepotes neptesque quæ
 similiter numerantur à nobis. Fratris autem mei
 nepos neptisque me patrum magnum appel-
 lant. Fratrum sororumque meorum nepotes, ne-
 ptesque item, mei inter se consobrini sunt. Abnepos
 abneptis, hi sunt pronepotis proneptisve filius fi-
 lia: nepoti, neptisve nepos neptis: filij filiaeve pro-
 nepos proneptis, personas sexdecim continebunt:
 nepote uel ex filio nato uel ex filia, nepte uel ex
 filio nata, uel ex filia acceptis: ut ad singulas
 personas gradu descendamus: sic, filius, nepos,
 pronepos, abnepos filius, nepos, pronepos, abne-
 ptis. filius nepos, proneptis, abnepos. filius, nepos,
 proneptis, abneptis. filius, neptis, pronepos, abne-
 pos. filius neptis, pronepos, abneptis. filius, neptis,
 proneptis, abnepos. filius, neptis, proneptis, ab-
 neptis. Similiter hæ personæ numerabuntur præ-
 posita filia: & sic fiet sexdecim. QUINTO gra-
 du personæ continentur. * CXCII. Atavus sci-
 licet & atavia. Atavus est abavi uel abavia
 pater, proavi uel proavia avus, avi avieque
 proavus, matris uel patris abavus. Huius
 appellatio personas complectitur sexdecim enu-
 meratione facta tam per mares, quam per
 fœminas. ut sic ad singulas personas perve-
 niamus, Pater, avus, proavus, abavus, atavus.
 Pater, avus, proavus, abavia; atavus. Pater,
 avus, proavus, abavus, atavus. Pater, avia,
 proavus,

proavus, abavus, atavus. Pater, avia, proavus, abavia, atavus. Pater, avia, proavia, abavus, atavus. Pater, avus, proavia, abavia, atavus. Pater, avia, proavia, abavia, atavus. Similiter matris persona preposita numeratio fiet. Atavia totidem personas continet, eadem ratione numeratas, id est, sexdecim. Patruus maior est proavi frater, patris vel matris patruus magnus. Sub hoc nomine erunt persona octo, & sic enumerabuntur. Pater avus, proavus, abavus, frater proavi. Pater, avus, proavus, abavia, frater proavi. Pater, avia, proavus, abavus, frater proavi. Pater, avia, proavus, abavia, frater proavi. totidem erunt matris persona, & proavo eius prepositis. Ideo autem fratrem proavi enumerantes, ante abavum ponimus, quod (ut supra significavimus) non aliter perveniatur ad eum de quo queritur, nisi per eos transitum fuerit, ex quibus nascitur. Avunculus maioris est proavie frater patris vel matris avunculus magnus. Eadem denominatione hic quoque octo personas computabimus, hoc tantum immutato * ut is pro fratre pro- * vt his qui ponatur. Amita maior: ea est proavi soror patris vel matris amita magna: quod ad numerum expositionemque personarum pertinet, eadem erunt, immutato hoc, ut proavi soror ad extremum ponatur. Matertera maior: hec est soror proavie, patris vel matris matertera magna, numerus personarum idem est, ut in novissimo ponatur proavie soror. Hos omnes * patruos * patruo maiores quos retulimus, quidam appellant ita. * patre patruus, proavunculus, proamita, promatertera: quos tamen ego ita nomino, illi contra fratris vel sororis pronepotem me demonstrant. Pa-

trui magni filius filia : hi sunt fratris aui filius
 filia, proaui proauia nepos neptis ex filio, patris
 uel matris consobrinus cōsobrina. Octo personas
 & hic computabimus, quòd auus & frater, ut
 iā dictum est, dupliciter accipiuntur: & ideo pa-
 trui magni filius quatuor implet, totidem filia.
 Amita magna filius filia : hi sunt aui sororis fi-
 lius filia : proaui, proauia, nepos neptis ex filia,
 patris uel matris, consobrinus cōsobrina. Nume-
 rus personarū idē est, qui suprà. Auunculi magni
 filius filia: hi sunt fratris auia filius filia : proa-
 ui proauia nepos neptis ex filio, patris uel ma-
 tris consobrinus consobrina: numerus idem. Ma-
 tertera magna filius filia : hi sunt auia sororis
 filius filia, proaui proauia, nepos neptis ex filia:
 patris uel matris cōsobrinus consobrina. Compu-
 ratio eadē personarū quas enumerauimus. Pa-
 trui magni filius eius, de cuius cognatione qua-
 ritur propior sobrinus uocatur. Nā, ut & Ma-
 surius ait, quem quis appellat propiorem sobri-
 nū, qui est patris uel matris suae consobrinus, aut
 consobrina, ab eo consobrini consobrinae filius
 filia nominatur. Patruus nepos neptis: hi sunt aui
 paterni, uel auia paterna, pronepos, proneptis,
 ex nepote uel ex nepte filio natis, cōsobrini conso-
 brina filius filia. octo personas cōtinebunt: qua-
 tuor nepos. quatuor neptis: quia & patruus du-
 pliciter accipitur, et nepos uel neptis sub singulis
 patruorum personis duplicatur. Amita nepos uel
 neptis, hi sunt aui paterni uel auia paterna, pro-
 nepos proneptis ex nepote uel ex nepte filia na-
 tis: consobrini consobrina filius filia, numerus
 idem est. Auunculi nepos neptis: matertera nepos
 neptis: hi sunt aui materni uel auia materna
 pronepos, proneptis ex nepote uel nepte filio na-
 tis, ca-

tis, cetera eadē, quæ in patrui, & amita nepote
 uel nepte diximus. Matertera nepos neptis: hi
 sunt aui materni, uel auia materna pronepos
 proneptis, ex nepote uel ex nepte filia natis per
 sonarū numerus idē qui suprā. Iis omnibus quos
 de patrui nepote preposuimus, is de cuius cognat
 tione quaritur, propior sobrinus est: nam patris
 uel matris eorū consobrinus est. Fratris prone
 pos proneptis, hi continebūt personas sexdecim,
 fratre dupliciter, & pronepote, & pronepte sin
 gulis quadrisariā (ut suprā demonstrauiimus).
 acceptis. Sororis pronepos, proneptis similiter
 sexdecim personas continebunt. At nepos atne
 ptis, hi sunt abnepotis, uel abneptis filius filia:
 pronepotis uel proneptis, nepos: neptis nepotis
 uel neptis, pronepos proneptis: filij uel filia, abne
 pos abneptis. Numerabuntur sub hac appellatio
 ne trigintaduæ personæ, quia abnepos sexdecim
 habet, & totidē atneptis. SEXTO gradu conti
 nentur personæ CCCCXLVIII. Tritauus, is au
 tem est patris uel matris atauus, aui uel auia
 abauus, proaui uel proauia proauus, abui, uel
 abauia auus atauus uel atauia pater, dictus tri
 tauus quasi tertius auus personas uerò comple
 etitur trigintaduas. Geminetur enim necesse est,
 qui in atauo fuit numerus, immutatione per sin
 gulas personas* atauus iā facta, ut sexdecies tri
 tauus intelligatur* atauo, & toties atauia. Tri
 tauia similiter enumerata, faciet, personas tri
 gintaduas. Patruus maximus: is est abauis fra
 ter atauis & atauia filius, patris uel matris pa
 truius maior, personas cōtinebit sexdecim sic: Pa
 ter, auus, proauus, abauus, atauus, abauis frater.
 Pater, auus, proauus, abauus atauia, frater
 abui. Pater, auus, proauia, abauus, atauus fra

* propter
 atauum.
 * aui pa
 ter.

ter abauī. Pater, auia, proauus, abauus, atauus frater, abauī. Pater auia, proauus, abauus, atauus, abauī frater. Pater, auia, proauia, abauus, atauus frater abauī. Pater, auus, proauia, abauus, atauia, abauī frater. Pater, auia proauia, abauus, atauia, abauī frater. Totidem erūt matris appellatione preposita. Auunculus maximus, est abauie frater, patris, uel matris auunculus maior, & numerus idē, & personarū expositio eadem quæ supra: hoc dñs axat immutato, ut pro abauī fratre abauie fratrem ponas. Amita maxima, est abauī soror, patris, uel matris amita maior: cetera ut in patruo maximo, immutato tantum hoc, ut ubi est abauī frater, ponatur abauī soror. Matertera maxima, est abauie soror patris uel matris matertera maior, cetera ut supra, ad extremā dñt xxat p abauie fratrem* posita abauie sorore. Hos omnes quos à patruo maximo, pposuimus quidā his nominibus designāt: ab patruus abauūculus, ab amita, ab matertera. Itaq; & nos in differēter hoc ponemus. Quos autē ego aptello ab patruos, ab auūculos, ab amitas, ab materteras, illi demonstrāt me fratris sororisq; abnepotē. Patruī maioris filius filia. hi sunt proauī fratris filius filia abauī abauie per proauū nepos neptis ex filio. Personæ sub hoc erūt sexdecim enumeratione sic ducta, ut in quinto gradu cū patruū maiorem demonstrarem, fecimus, adiecto dñtaxat filio filia: quia filius patruī maioris totidē necesse est psonas cōplectatur, quot patruus maior, id est, octo. Totidēq; ex filie psona cōputatis, is numerus efficietur, quē supra posuimus. Amita maioris filius filia, hi sunt proauī sororis filius filia, abauī abauie, p proauū nepos neptis ex filia. Et hic eadē ratione personas enumerabimus

* præposita

rabimus totidē. Auñculi maioris filius filia, hi sunt proauia fratris filius filia: abauia abauia per proauia nepos neptis ex filio. Eadem hic dinumeratio facienda est, quæ in patru maiore filio filia. Matertera maioris filius filia, hi sunt proauia sororis filius filia: abauia abauia per proauiam nepos neptis ex filio. Circa numerū personarū expositio est, ut supra. Hi omnes quos proposuimus à patru maiore filio, auo auia eius, de cuius cognatione queritur, fratribusq; , & sororibus eorum consobrini consobrinæ sunt: at patri matriq; eiusdem fratribusq; & sororibus utriusque propior sobrinus. Patru magni nepos uel neptis, amita magna nepos uel neptis, auñculi magni nepos uel neptis matertera magna nepos uel neptis: hæc singula nomina cōtinēt personas sedecim. Nā cū patru magni (uerbi gratia) persona quadrifariā intelligatur nepotis bifariam geminatur is numerus, nepote duntaxat adnumerato, & quadruplicatur is, qui geminus erat duplicatur etiā nepte cōputata. & tantum unius dinumerationem, proponemus exēpli gratia. Pater, auus, proauus, frater aui, qui est patruus magnus, filius eius, nepos eiusdem ex filio, itē neptis. Pater auus, proauia, frater aui qui est patruus magnus filius eius, nepos eiusdem ex filio, itē neptis. Pater, auus, proauus, frater aui, qui est patruus magnus, filia eius, nepos eiusdem ex filia, itē neptis. Pater, auus proauia, frater aui, qui est patruus magnus, filia eius, nepos eiusdem ex filia, itē neptis. Totidem et eadem ratione exponuntur matris nomine anteposito: id est, ut aui materni fratris nepotes, & neptes cōputemus. Item, in amita magna; id est aui sorore nepotes, neptesq; enumerabimus. Idemq; in

auūculo, magno, id est, auia fratre. Eadem ratio est in matertera magna, id est, auia sorore. Ex quibus uniuersus numerus cōpletur sexaginta-quatuor. Hi omnes proauo aut, pavia eius, de cuius cognatione queritur, pnepotes, & proneptes eiusdem aui auiaue fratris sororisve nepotes neptesve. et cōtrā horū auus auia, eidē patruus maternus, amita magna; auūculus magnus, matertera magna: horū aut pater, materve, fratresq; et sorores utrius eorum eidē propiores sobrini. ipse his sobrinus est, & inuicē huic illi sobriini. Patruus pronepos, pneptis cōtinēt psonas octonas, & utriusq; sexus sūt sedecim sic: Pater, auus, patruus, filius patruus, nepos eiusdem ex filio, pronepos eiusdē ex nepote filio nato, itē pneptis. Pater, auia, patruus, filius patruus, nepos eiusdē ex filio pronepos ex nepote filia nato itē proneptis. Pater, auia, patruus, filia patruus, nepos, eiusdē, ex filia, pronepos ex nepote filia nato, itē proneptis. Pater, auia, patruus, filia patruus, nepos eius ex filia, pronepos ex nepote filio nato, itē proneptis. Pater, auus, patruus, filius patruus, neptis eiusdē ex filio, pronepos ex nepte filio nata itē pneptis. Pater, auia, patruus, filius patruus, neptis eiusdē ex filio, pronepos ex nepte filio nata, itē proneptis. Pater, auus, patruus, filia patruus, neptis eiusdē ex filia, pronepos ex nepte filia nata, itē proneptis. Pater, auia, patruus, filia patruus, neptis eiusdē ex filia, pronepos ex nepte filia nata, itē proneptis. Amita pronepos proneptis totidē psonas eadem rōne, & hi cōtinēt: tantūm pro patruo amita sumpta. Auūculi pnepos proneptis, p patruo itē auūculo posito. Matertera pronepos proneptis: et hic ubi patruus positus ē, matertera numerata, eundē numerū psonarū habuēiemus. Hi omnes

oēs eius de cuius cognatione queritur, consobri-
 norū nepotes neptesve sunt. Fratris sororisq; ab-
 nepos abneptis. hi efficiunt personas LXIIII.
 ut ex superscriptis apparere potest. Trinepos tri-
 neptis, hi sunt filij filiaeve atnepos atneptis, nepo-
 tis neptisve abnepos abneptis, pronepotis prone-
 ptisve pronepos proneptis, abnepotis abneptisve
 nepos neptis, atnepotis atneptisve filius filia. Ha-
 appellationes demonstrant personas LXXIIII.
 Nam XXXII. trinepos cōplet, totidem trineptis
 Abnepote enim numerus quadruplatus in se ef-
 ficit XXXII. ipso nepote duas significante, pro-
 nepote quatuor abnepote octo, abnepote sexde-
 cim. His accedit trinepos trineptis, uni ex atne-
 pote: alteri, ex atnepte nati. Per singulos autem
 gradus ideo geminatio fit, quia maribus adijciū-
 tur faeminae, ex quibus proximus quisq; pgenitus
 est: & enumerabuntur sic: Filius, nepos, prone-
 pos, abnepos, atnepos, trinepos itē trineptis. Fi-
 lia, nepos, pronepos, abnepos, atnepos trinepos,
 item trineptis. Filius, neptis, pronepos, abnepos,
 atnepos, trinepos, itē trineptis. Filia, neptis, pro-
 nepos, abnepos, atnepos, trinepos, item trineptis.
 Filius, nepos, proneptis, abnepos, atnepos, trine-
 pos, itē trineptis. Filia, nepos, proneptis, abnepos,
 atnepos, trinepos, itē trineptis. Filius, neptis, pro-
 neptis, abnepos, atnepos, trinepos, itē trineptis. Fi-
 lia, neptis, proneptis, abnepos, atnepos, trinepos,
 itē trineptis. Filius, nepos, pronepos, abnepos, at-
 neptis, trinepos, itē trineptis. Filia, nepos, prone-
 pos, abnepos, atneptis, trinepos, itē trineptis. Fi-
 lius, neptis, pronepos, abnepos, atneptis, trinepos
 itē trineptis. Filia, neptis, pronepos, abnepos, at-
 neptis, trinepos, item trineptis. Filius, nepos, pro-
 neptis, abnepos, atneptis, trinepos, itē trineptis,
 Filia,

Filia, nepos, proneptis, abnepos, atnepotis, trine-
 pos, item trineptis. Filius, neptis, proneptis, ab-
 nepos, atnepotis, trinepos, itē trineptis. Filia, ne-
 ptis, proneptis, abnepos, atnepos, trinepos, item
 trineptis. Filius, nepos, pronepos, abnepotis, atne-
 pos, trinepos, itē trineptis. Filia, nepos, pronepos,
 abnepotis, atnepos, trinepos, itē trineptis. Filius,
 neptis, pronepos, abnepotis, atnepos, trinepos,
 item trineptis. Filia, neptis, pronepos, abnepotis,
 atnepos, trinepos, itē trineptis. Filius, nepos, pro-
 neptis, abnepotis, atnepos, trinepos, item trineptis.
 Filia, nepos, proneptis, abnepotis, atnepos, trine-
 pos, itē trineptis. Filius, neptis, proneptis, abne-
 ptis, atnepos, trinepos, itē trineptis. Filia, neptis,
 proneptis, abnepotis, atnepos, trinepos, itē trine-
 ptis. Filius, nepos, pronepos, abnepotis, atnepotis,
 trinepos, itē trineptis. Filia, nepos, pronepos, ab-
 nepotis, atnepotis, trinepos, itē trineptis. Filius, ne-
 ptis, pronepos, abnepotis, atnepotis, trinepos, item
 trineptis. Filia, neptis, pronepos, abnepotis, atne-
 ptis, trinepos, itē trineptis. Filius, nepos, prone-
 ptis, abnepotis, atnepotis, trinepos, itē trineptis. Fi-
 lia, nepos, proneptis, abnepotis, atnepotis, trinepos,
 item trineptis. Filius, neptis, proneptis, abnepotis,
 atnepotis, trinepos, itē trineptis. Filia, neptis, pro-
 neptis, abnepotis, atnepotis, trinepos, itē trineptis.
 Filius, neptis, proneptis, abnepotis, atnepotis, trine-
 pos, item trineptis. Filia, neptis, proneptis, abne-
 ptis, atnepotis, trinepos, item trineptis. SEPTI-
 MO gradu persona continentur M. XXIII.
 he, Tritaui, item tritaui, pater, & mater, qui
 personas efficiunt CXXVII. Tritaui enim
 patres tot sunt, quod ipsi tritaui. itē eiusdē ma-
 tres totidē fiuntq; LXIII. Idem est numerus
 tritaui patris matrisq;. Atai, ataiæ frater,
 soror,

soror, hi sunt tritani tritania filius filia, abani
 abania, patruus auunculus. amita matertera,
 proau proauia patruus magnus, auunculus
 magnus amita magna, matertera magna: au
 auieue propatruus, proauunculus, proamita,
 promatertera patris, matri, abpatruus abauu-
 culus, abamita abmatertera. Fiunt persone ata-
 ui fratris $\times \times \times \text{ I I}$. Nam $\times \text{ V I}$. quas atauus
 explet, accedunt totidē propter fratris duplicem
 personā. Nam $\times \text{ V I}$. fratres atauī ex patre com-
 putantur, & $\times \text{ V I}$. ex matre similiter atauī so-
 rores $\times \times \times \text{ I I}$. fiuntq; LXIIII . persone, &
 totidē atauia fratris, itē sororis. Patruī maximi
 filius filia: hi sunt atauī nepos neptis ex filio,
 abauī fratris filius filia. Amita maxime filius
 filia. hi sunt atauī nepos neptis ex filia, abauī
 sororis filius filia. Auunculi maximi filius fi-
 lia: hi sunt atauie nepos neptis ex filio, abauie
 fratris filius filia. Matertera maxima filius fi-
 lia: hi sunt atauie nepos neptis ex filia, abauie
 sororis filius filia. Hæ omnes p̄sone quas à pa-
 trui maximi filio enumerauimus, proauo pro-
 auieq; eius, de cuius cognatione queritur, conso-
 brini* consobrinae sunt: auo auieq; eiusdē propior
 sobrinus sobrina. Singula appellationes cōtinet
 personas* $\times \text{ V I}$. quia cum patruus maximus
 $\times \text{ V I}$. efficiat, filius eius eandē habet enumera-
 tionem, totidem filia: & sic ex omnibus q̄s, quas
 à patruī maximi filio cōprehendimus, ductis per
 octo sedecies fiunt CXXV I I . Patruī maioris ne-
 pos personas continet $\times \text{ V I}$. Est enim abauī aba-
 uieue pronepos, & cum abauus octies numere-
 tur, nepotes his octies computati supradictum
 numerū efficiunt, totidemq; patruī maiori ne-
 ptis. Auunculi item maioris nepos neptis eadem
 ratione

* propius
 sobrinis.
 * senas de
 nas*

ratione personas complebunt **XXXI**. *Amita maioris nepos neptis eadem ratione: item mater tera maioris nepes neptis. Et sic ex omnibus colliguntur CXXVI*. His personis auus auia eius, de cuius cognatione queritur, propiores sobrini sunt: pater mater, sobrinus sobrina, is de cuius cognatione queritur, sobrine natus est. hic proximo nomine definitur parenti suo sobrinus ut Trebatius ait rationem quoque nominis hanc reddidit, quod ultimi gradus cognationum sobrinorum sunt. Itaque sobrini filius recte proximum nomen ab eo ipso, cuius sobrini filius est, & dicitur, & ideo eos, qui ex sobrinis nati sunt, inter se proximum nomen appellarent. hos enim nullum proprium habere nomen quo inter se uocentur. Patruus magni, pronepos proneptis: auunculi magni, pronepos proneptis. *amita magna, pronepos proneptis matertera magna, pronepos proneptis: ex his omnibus CXVI*. persone efficiuntur: quia singule appellationes **XVI**. complent. Nam cum (exempli gratia) patruus magnus quadrifariam intelligatur, ad singulorum patruorum magnorum personas quadruplicatus pronepos, item proneptis, triginta duas personas reddent: totque quater numerata illam quae preposita est summam efficiunt. eorum patres matresque ei, de cuius cognatione queritur, sobrini sobrineque sunt ipse uero eis de sobriño sobrinave natus. Patruus abnepos abneptis: auunculi abnepos abneptis: *amita, abnepos abneptis: matertera, abnepos abneptis: haec singula uocabula senas denas continent personas. patruus enim (uerbi gratia) abnepos sic, enumerabitur, ut bifariam patruo accepto, quater pronepos, toties proneptis dicatur: & sic ad eorum filios ueniam*

*Huius sobrini filius dicitur.

tur sexdecies computandos: eadem ratione ad filias, itē ad ceteros, et per hoc ex omnibus efficitur numerus personarum CXXVIII. Hi sunt ei de cuius cognatione queritur, consobrinorum pronepotes, proneptesq;. His ille, de cuius cognatione queritur, patru maximi, auunculi maximi, amita maxima, matertera maxima, filius filia: item proavi proavia consobrinus. Fratris sororisq; abnepos abneptis: & hi personas continent CXXVIII. Trinepotis filius item filia trineptis filius item filia hi CXXVIII. sunt, quod cum trinepos trineptisq; (ut supra demonstrauimus) LXIII. impleant: filij eorum eadem numeratione totidemq; filia computabuntur.

FINIS.

R V B R I C A E

TOTIVS IVRIS

CAESAREI ET

PONTIFICII.

Et primò Institutionum Diui
Iustiniani Imperatoris
serenissimi.

LIBRI PRIMI.

- 1 *De iustitia & iure.*
- 2 *De iure naturali, gentium,*
- 3 *& civili.*
- 4 *De iure personarum.*
- 5 *De ingenuis.*
- 6 *De libertinis.*
- 7 *Quibus ex causis manumittere nō licet.*
- 8 *De lege Fufia Caninia tollenda.*
- 9 *De iis qui sui vel alieni iuris sunt.*
- 10 *De patria potestate.*
- 11 *De nuptijs.*
- 12 *De adoptionibus.*
- 13 *Quibus modis ius patrie potestatis soluitur.*
- 14 *De tutelis.*
- 15 *Qui testamento tutores dari possunt.*
- 16 *De legitima adgnatorum tutela.*
- 17 *De capitis deminutione.*
- 18 *De legitima patronorum tutela.*
- 19 *De legitima parentum tutela.*
- 20 *De fiduciaria tutela.*
- 21 *De Attiliano tutore, & eo qui ex lege Iu-*
- 22 *lia &*

116 RVBRICAE INSTITVT.

- lia & Titia dabatur .
 21 De authoritate tutorum .
 22 Quibus modis tutela finitur .
 23 De curatoribus .
 24 De satisfatione tutorum & curatorum .
 25 De excusationibus tutorum uel curatorum .
 26 De suspectis tutoribus uel curatoribus .

LIBRI II. INSTITVT.

RVBRICAE.

- 1 **D**E rerum diuisione, &c .
 2 De rebus corporalibus & incorporalibus .
 3 De seruitutibus rusticorum pradiorum .
 4 De usu fructu .
 5 De usu & habitatione .
 6 De usucapionibus, & longi temporis praescriptionibus .
 7 De donationibus .
 8 Quibus alienare licet, uel non .
 9 Per quas personas nobis acquiritur .
 10 De testamentis ordinandis .
 11 De militari testamento .
 12 Quibus non est permissum facere testamentum .
 13 De exheredatione liberorum .
 14 De heredibus instituendis .
 15 De uulgari substitutione .
 16 De pupillari substitutione .
 17 Quibus modis testamenta infirmantur ,
 18 De inofficioso testamento .
 19 De heredum qualitate & differentia .
 20 De legatis .
 21 De ademptione legatorum .
 22 De lege Falcidia .
 23 De fideicommissariis hereditatibus : & ad senatusconsultum Trebellianum .

De singu-

24 De singulis rebus per fideicommissum relictis .

25 De codicillis .

LIBRI III. INSTITVT.

R V E R I C A E .

1 **D**E hereditatibus quæ ab intestato deferuntur .

2 De legitima adgnatorum successione .

3 De senatusconsulto Tertylliano .

4 De senatusconsulto Orificiano .

5 De successione cognatorum .

6 De gradibus cognationum .

7 De serui cognitione .

8 De successione libertorum .

9 De assignatione libertorum .

10 De bonorum possessionibus .

11 De acquisitione per adrogationem .

12 De eo cui libertatis causa bona addicuntur .

13 De successione sublati quæ fiebat p bonorum uenditiones, et ex senatusconsulto claudiano .

14 De obligationibus .

15 Quibus modis re contrahitur obligatio .

16 De uerborum obligationibus .

17 De duobus reis stipulandi & promittendi .

18 De stipulatione seruorum .

19 De diuisione stipulationum .

20 De inutilibus stipulationibus .

21 De fideiussoribus .

22 De literarum obligatione .

23 De obligationibus ex consensu .

24 De emptione & uenditione .

25 De locatione & conductione .

26 De societate .

27 De mandato .

28 De obligationibus quæ ex quasi contractu nascun-

118 RVBRICAE INSTITVT.

nascuntur.

29 *Per quas personas nobis obligatio adquiritur.*

30 *Quibus modis tollitur obligatio.*

LIBRI IIII. INSTITVT.

RVBRICAE.

1 **D**E obligationibus quae ex delicto nascuntur.

2 *De vi bonorum raptorum.*

3 *De lege Aquilia.*

4 *De iniurijs.*

5 *De obligationibus quae ex quasi delicto nascuntur.*

6 *De actionibus.*

7 *Quod cum eo qui in aliena potestate est, negotium gestum esse dicitur.*

8 *De noxalibus actionibus.*

9 *Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.*

10 *De ijs per quos agere possumus.*

11 *De satisfactionibus.*

12 *De perpetuis & temporalibus actionib. & quae ad heredes & in heredes transeunt.*

13 *De exceptionibus.*

14 *De replicationibus.*

15 *De interdictis.*

16 *De penè temerè litigantium.*

17 *De officio iudicis.*

18 *De publicis iudicijs.*

FINIS.

Codicis D. Iustiniani Imperatoris gloriosissimi
Rubricæ

LIBRI CODICIS.

- 1 **D**E nouo Codice faciendo.
- 2 **T**E Iustiniano Codice confirmando.
- 3 **D**E emendatione Codicis D. Iustiniani, & secunda eius editione.
- 4 **D**E summa trinitate & fide catholica : & ut nemo publicè de ea cõtendere audeat.
- 5 **D**E sacrosanctis ecclesiis, & de rebus, & privilegijs earum.
- 6 **D**E episcopis & clericis, orphanotrophijs, & xenodochijs, & procotrophijs, & asceterijs, & monachis, & priuilegijs eorum, & castrensi peculio, & de redimendis captiuis, & de nuptijs cler. uetitis seu permissis.
- 7 **D**E episcopali audientia, & de diuersis capitulisq; ad ius curamq; & reuerentiam pertineat pontificalem.
- 8 **D**E hereticis, & Manicheis, &c.
- 9 **N**E sanctum baptisma reiteretur.
- 10 **D**E apostatis.
- 11 **N**emini licere signum saluatoris Christi humi, uel in silice. aut in marmore aut in sculpere, aut pingere.
- 12 **D**E iudeis, & cælicolis.
- 13 **N**E Christianum mancipium hereticus. uel Paganus, uel Iudeus habeat, uel possideat, uel circumcidat.
- 14 **D**E Paganis, & sacrificijs, & tēplis eorum.

De

- 15 De ijs qui ad Ecclesias confugiunt &c.
- 16 De ijs qui in ecclesiis manumittuntur.
- 17 De legibus & constitutionibus principum
& edictis.
- 18 De mandatis principum.
- 19 De senatusconsultis.
- 20 De ueteri iure enucleando &c.
- 21 De iuris & facti ignorantia.
- 22 De precibus Imperatori offerendis: de quibus
rebus supplicare liceat, & ubi.
- 23 Quando libellus principi datus, litis contestationem faciat.
- 24 Ut lite pendente, uel potest prouocationem,
uel definitiuam sententiam nulli liceat
imperatoris supplicare.
- 25 Si contra ius uel utilitatem publicam, uel
per mendacium fuerit aliquid postulatum
uel impetratum.
- 26 De diuersis rescriptis & pragmaticis sanctionibus.
- 27 De statuis & imaginibus.
- 28 De ijs qui ad statuas confugiunt.
- 29 De officio praefecti praetorio Orientis & Illyrici.
- 30 De officio praefecti praetorio. Africa, & de
omni eiusdem diocesis statu.
- 31 De officio praefecti urbis.
- 32 De officio magistri militum.
- 33 De officio quaestoris.
- 34 De officio magistri officiorum.
- 35 De officio comitis sacrarum largitionum.
- 36 De officio comitis rerum priuatarum.
- 37 De officio comitis sacri palatii.
- 38 De officio proconsulis & legati.
- 39 De officijs comitis sacri patrimonij.

- 40 De officio comitis Orientis. E
 41 De officio præfecti Augustalis. A
 42 De officio uicarij. 2
 43 De officio prætoris. E
 44 De officio rectoris provincie. 1
 45 De officio præfecti uigilum. 2
 46 De officio civilium iudicum. C
 47 De officio militarium iudicum. 2
 48 Ne rei militaris comitibus uel tribunis lauacra præstentur.
 49 De officio diuersorum iudicum. 2
 50 Ut omnes iudices tam ciuiles quàm militares post administrationem depositam per quinquaginta dies in ciuitatibus uel certis locis permaneant.
 51 De officio eius qui uicem alicuius iudicis uel præsidis obtinet.
 52 De assessoribus & domesticis & cancellarijs iudicum.
 53 De annonis & capitatione administrantium, & eorum assessorum.
 54 De contractibus iudicum, uel eorum qui sunt circa eos, & inhibendis donationibus in eos faciendis: & ne administrationis tempore proprias ades edificent sine sanctione pragmatica.
 55 De modo multarum qua à iudicibus infliguntur.
 56 De defensoribus ciuitatum.
 57 De magistratibus municipalibus.
 58 De officio iudicis Alexandria.

L I B R I II.

- 1 D E edendo.
 2 D E in ius uocando.

f

De

De

De

- 3 De pactis.
- 4 De transactionibus.
- 5 De errore calculi.
- 9 De postulando.
- 7 De advocatis diuersorum iudiciorum.
- 8 De advocatis diuersorum iudicium.
- 9 De advocatis fisci.
- 10 De errore advocatorum &c.
- 11 Vt qua defunt advocatis partium, index suppleat.
- 12 Ex quibus causis infamia irrogatur.
- 13 De procuratoribus.
- 14 Ne liceat potentioribus patrocinium litigantibus prestare, uel actiones in se transferre.
- 15 De ijs qui potentiorum nomine titulos prædij assignant, uel eorum nomina in lite prætendunt.
- 16 Vt nemo priuatus titulos prædij suis, uel alienis imponat, uel uela regia suspendat.
- 17 Vt nemini liceat sine iudicis authoritate signa rebus imponere, quas alius detinet.
- 18 Ne fiscus uel respublica procuratorem aliqui patrocinij causa in lite præstet.
- 19 De negotijs gestis.
- 20 De ijs quæ vi metusve causa gesta sunt.
- 21 De dolo malo.
- 22 De in integrum restitutione minorum
XXV.an.
- 23 De filiofamilias minore.
- 24 De fideiussoribus minorum.
- 25 Si tutor uel curator interuenerit.
- 26 Si in communi eademque causa in integrum restitutio postuletur.
- 27 Si aduersus rem iudica restitutio postuletur.

letur.

- 28 Si aduersus uenditionem.
- 29 Si aduersus uenditionem pignoris.
- 30 Si aduersus donationem.
- 31 Si aduersus libertatem.
- 32 Si aduersus transactionem uel diuisionem minor restitui uelit.
- 33 Si aduersus solutionem à debito, uel à se factam.
- 34 Si aduersus dotem restitutio postuletur.
- 35 Si aduersus delictum suum restitutio postuletur.
- 36 Si aduersus usucapionem restit. postuletur.
- 37 Si aduersus fiscum restitutio postuletur.
- 38 Si aduersus creditore restitutio postuletur.
- 39 Si minor ab hereditate se abstinerit.
- 40 Si ut omissam hereditatem, uel bonorum possessionem, uel aliud adquirat.
- 41 In quibus causis restitutio in integrum non est necessaria.
- 42 Qui aduersus quos in integrum restitui non possint.
- 43 Si minor se maiorem dixerit, uel probatum fuerit.
- 44 Si sapius in integrum restitutio postuletur.
- 45 De iis qui uentam aetatis impetrauerunt.
- 46 Si maior factus ratum habuerit.
- 47 Vbi & apud quem cognitio in integrum restitutionis agitanda sit.
- 48 De reputationibus quae sunt in iudicio, in integrum restitutionis.
- 49 Etiam per procuratorem causam in integrum restitutionis agi posse.
- 50 In integrum restitutione postulata ne quid noui fiat.

- 51 De restitutione militum, & eorum qui Rei publica causa absunt.
- 52 De uxoribus militum, & eorum qui Rei publica causa absunt.
- 53 De temporibus in integrum restitutionis t̃a minorum & aliarū personarum qua restitui possunt, quā etiam heredum eorum.
- 54 Quibus ex causis maiores in integrum restituantur.
- 55 De alienatione mutādi iudicij causa facta.
- 56 De receptis arbitris.
- 57 De satisfacendo.
- 58 De formulis, et impetratio. actionum sublati.
- 59 De iureiurando propter calumniam dādo.

L I B R I I I I.

- 1 E iudicys.
- 2 **D**e sportulis & sumptibus in diuersis iudicys faciendis, & de executoribus litium.
- 3 De pedaneis iudicibus.
- 4 Qui pro sua iurisdictione iudices dare dāre possunt.
- 5 Ne quis in sua cā iudicet, uel ius sibi dicat.
- 6 Qui legitimam personam standi in iudicys habeant uel non.
- 7 Vt nemo inuitus agere uel accusare cogatur.
- 8 De ordine iudiciorum.
- 9 De litis contestatione.
- 10 De plus petitionibus.
- 11 De dilationibus.
- 12 De feriis.
- 13 De iurisdictione omnium iudicum: & de foro competenti.

Quando

- 14 Quando imperator inter pupillos & mi-
duas, uel miserabiles personas cognoscit,
& ne exhibeantur.
- 15 Vbi de criminibus agi oportet.
- 16 Vbi de possessione agi oportet.
- 17 Vbi fideicommissum peti oportet.
- 18 Vbi cōueniatur, qui certo loco dare pmisit.
- 19 Vbi in rem actio exerceri debeat.
- 20 Vbi de hereditate agitur, uel ubi heredes
scripti i possessionē mitti postulare debeāt.
- 21 Vbi de ratiocinijs tam publicis, quā pri-
uatis agi oportet.
- 22 Vbi causas status agi debeat.
- 23 Vbi quis de curiali uel cohortali aliare cō-
ditione conueniatur.
- 24 Vbi senatores uel clarissimi ciuilitate uel cri-
minaliter conueniantur.
- 25 In quibus causis militantes fori praescriptio-
ne uti non possunt.
- 26 Vbi causa fiscales, uel diuina domus homi-
numque eius agatur.
- 27 Quādo liceat unicuique sine iudice se uindi-
care, & ob publicam deuotionem residere.
- 28 De inofficioso testamento.
- 29 De inofficiosis donationibus.
- 30 De inofficiosis dotibus.
- 31 De petitione hereditatis.
- 32 De rei uendicatione.
- 33 De usufructu & habitatione, & ministere
seruorum.
- 34 De seruitutibus & aqua.
- 35 De lege Aquilia.
- 36 Familiae erciscunde.
- 37 Communi diuidendo.
- 38 Communia utriusque iudicij tam familiae
f 3 erciscun-

- exerciscunda, quàm communi diuidendo.
 39 Finium regundorum.
 40 De consortibus eiusdem litis.
 41 De noxalibus actionibus.
 42 Ad exhibendum.
 43 De religiosis, & sumptibus funerum, &
 aleæ lusu, & de aleatoribus.

L I B R I I I I I.

- D**E rebus creditis, & iureiurando.
 2 Si certum petatur.
 3 De suffragio.
 4 De prohibita sequestratione pecunie.
 5 De conditione indebiti.
 6 De conditione ob causam datorum.
 7 De conditione ob turpem causam.
 8 De conditione furtiua.
 9 De conditione ex lege, uel sine causa, uel in
 iusta causa.
 10 De actionibus & obligationibus.
 11 Ut actiones ab heredibus & contra here-
 des incipiant.
 12 Ne uxor pro marito, uel maritus pro uxo-
 re, uel mater pro filio conueniantur.
 13 Ne filius pro patre, uel pater pro filio eman-
 cipato, uel libertus pro patrono, uel seruus
 pro domino conueniatur.
 14 An seruus ex suo facto post manumissio-
 nem teneatur.
 15 Quando fiscus uel priuatus debitoris sui de-
 bitores exigere possit, uel debeat.
 15 De hereditarijs actionibus.
 17 Ex delictis defunctorum in quantum ha-
 redes conueniantur.

- 18 De constituta pecunia.
- 19 De probationibus.
- 20 De testibus.
- 21 De fide instrumentorum, & amissione eorum, & apochis, & antapochis faciendis: & de ijs que sine scriptura fieri possunt.
- 22 Plus ualere quod agitur, quam quod simulate concipitur.
- 23 De commodato.
- 24 De pignoraticia actione.
- 25 De institoria & exercitoria actione.
- 26 Quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicatur, uel de peculio, siue quod iussu, aut de in rem uerso.
- 27 Per quas personas nobis acquiritur.
- 28 Ad senatusconsultum Macedonianum.
- 29 Ad senatusconsultum Velleianum.
- 30 De non numerata pecunia.
- 31 De compensationibus.
- 32 De usuris.
- 33 De nautico fœnore.
- 34 Depositi uel contrà.
- 35 Mandati.
- 36 Si seruus extero se emi mandauerit.
- 37 Pro socio.
- 38 De contrahenda emptione & uenditione.
- 39 De hereditate uel actione uendita.
- 40 Que res uendi non possunt, & qui uendere uel mercari uetantur.
- 41 Que res exportari non debent.
- 42 De eunuchis.
- 43 De patribus qui filios suos distraxerunt.
- 44 De rescindenda uenditione.
- 45 Quando liceat ab emptione discedere.
- 46 Si propter publicas pensitationes uenditio

fuerit celebrata.

- 47 Sine censu uel reliquis fundum comparari non posse.
- 48 De periculo & commodo rei uendite.
- 49 De actionibus empti & uenditi.
- 50 Si quis alteri uel sibi sub alterius nomine, uel aliena pecunia emerit.
- 51 De rebus alienis non alienandis: & de prohibita rerum alienatione uel hypotheca.
- 52 De communium rerum alienatione.
- 53 Rem alienam gerentibus non interdici rerum suarum alienationem.
- 54 De pactis inter emptorem & uenditorem compositis.
- 55 Si seruus exportandus ueneat.
- 56 Si mancipium ita ueneat ne prostituatur.
- 57 Si mancipium ita fuerit alienatum ut manumittatur, uel contra.
- 58 De edilitiis actionibus.
- 59 De monopolis, & conuentu negotiatorum illicito, uel artificio ergo laborum, necnon balnearum prohibitis, & pactionibus illicitis.
- 60 De nundinis & mercatoribus.
- 61 De uectigalibus & commissis.
- 62 Vectigalia noua institui non posse.
- 63 De commercijs & mercatoribus.
- 64 De rerum permutat. & prescriptis uerbis.
- 65 De locato & conducto.
- 66 De iure emphiteutico.

L. I. B. R. I. V.

DE sponsalibus & arctis sponsalitijs & proxeneticijs.

Si rector

- 2 Si rector prouincia, uel ad rem pertinentes sponsalicias dederint arrhas.
- 3 De donationibus ante nuptias, uel propter nuptias, & sponsalitijs.
- 4 De nuptijs.
- 5 De incestis & inutilibus nuptijs.
- 6 De interdicto matrimonio inter pupillā & tutorem seu curatorem filiosque eorum.
- 7 Si quacumq; præditus potestate, uel ad eum pertinentes ad suppositarum iurisdictionis sue aspicere tentauerint nuptias.
- 8 Si nuptiæ ex rescripto petantur.
- 9 De secundis nuptijs.
- 10 Si secundò nupserit mulier, cui maritus usumfructum reliquit.
- 11 De dotis promissione, et nuda pollicitatione.
- 12 De iure dotium.
- 13 De rei uxorie actione in ex stipulatu actionem transfusa, & de natura dotibus præstitas.
- 14 De pact. conuentis tam super dote quam super donatione propter nuptias, & paraphernis.
- 15 De dote cauta non numerata.
- 16 De donat. inter uirū et uxore, & à parentibus i libero factis, & de rati habitione.
- 17 De repudijs & iudicio de moribus sublato.
- 18 Solutio matrimonio quæadmodū dos petatur.
- 19 Si de constante matrimonio soluta fuerit.
- 20 Ne fideiussores uel mādatores dotiū dētur
- 21 Rerum amotarum.
- 22 Ne pro dote mulieris bona quondam mariti addicantur, id est, in solutum dentur.
- 23 De fundo dotali.
24. Diuortio facto, apud quem liberi morari

20. uel educari debeant.
- 25 De alendis liberis à parentibus.
- 26 De concubinis.
- 27 De naturalibus liberis: et matribus eorum,
& ex quibus causis iusti efficiantur.
- 28 De testamentaria tutela.
- 29 De confirmando tutore.
- 30 De legitima tutela.
- 31 Qui petant tutores uel curatores.
- 32 Vbi petantur tutores & curatores.
- 33 De tutoribus uel curatoribus illustrium uel
clarissimarum personarum.
- 34 Qui dare tutores uel curatores, & qui dari
possunt uel non.
- 35 Quando mulier officio tutela fungi potest
- 36 In quibus casibus tutorem uel curatorem
habenti, tutor uel curator dari potest.
- 37 De administra. tutoru uel curatoru: & de
pecunia pupillari fœnerada & deponeda.
- 38 De periculo tutorum & curatorum.
- 39 Quando ex facto tutoris uel curatoris mi-
noris agere uel conueniri possunt.
- 40 Si ex pluribus tutoribus uel curatoribus,
omnes uel unus agere pro minore, uel
conueniri possint.
- 41 Ne tutor uel curator negligat conducatur.
- 42 De tutore uel curatore, qui non satisfacit.
- 43 De suspectis tutoribus uel curatoribus.
- 44 De in litem dando tutore uel curatore.
- 45 De eo, qui pro tutore, uel curatore negotia
gessit.
- 46 Si mater indemnitatem promiserit.
- 47 Si tutor contra matris uoluntatem datus sit.
- 48 Ut cause post pubertatem adsit tutor.
- 49 Vbi pupilli educari debeant.

- 50 De alimentis pupillo præstandis.
- 51 Arbitrium tutela.
- 52 De diuidenda tutela : & pro qua parte
quisque tutor conueniatur.
- 53 De in litem iurando.
- 54 De heredibus tutorum uel curatorum.
- 55 Si tutor uel curator non gesserit.
- 56 De usuris pupillaribus.
- 57 De fideiussoribus tutorum uel curatorum.
- 58 De contrario indicio tutela.
- 59 De autoritatè præstanda.
- 60 Quando tutores uel curatores esse desinant.
- 61 De actore à tutore, & curatore, dando.
- 62 De excusationibus tutorum, & curatorum
& temporibus earum.
- 63 Si tutor uel curator falsis allegationibus ex-
cusatus sit.
- 64 Si tutor uel curator Resp. causa abfuerit.
- 65 De excusationibus ueteranorum.
- 66 Qui numero liberorum se excusant.
- 67 Qui morbo se excusant.
- 68 Qui atate se excusant.
- 69 Qui numero tutelarum.
- 70 De curatore furioso, & prodigi.
- 71 De prædijs, & alijs rebus minorum sine
decreto non alienandis sine obligandis.
- 72 Quando decreto opus non est.
- 73 Si quis ignorans rem minoris esse, sine de-
creto comparauerit.
- 74 Si maior factus alienationem factam sine
decreto, ratam habuerit.
- 75 De magistratibus conueniendis.

- 1 **D**E seruis fugitiuis, & libertis, man-
cipijsque ciuitatum artific, &c.
- 2 De furtis, & seruo corrupto.
- 3 De operis libertorum.
- 4 De bonis libertorum, & iure patronatus.
- 5 Si in fraudem patroni à libertis alienatio
sit facta.
- 6 De obsequijs patrono praestandis.
- 7 De libertis, & eorum liberis.
- 8 De iure aureorum annulorum, & de nata-
libus restituendis.
- 9 Qui admitti ad bonorum possessionem pos-
sunt, & intra quod tempus.
- 10 Quando non petentium partes petentibus
accrescant.
- 11 De bonorum possessione secundum tabulas.
- 12 De bonorum possessione contra tabulas,
quam praetor liberis pollicetur.
- 13 De bonorū possessione contra tabulas liber-
ti, quae patronis, liberisque eorum datur.
- 14 Vnde liberi.
- 15 Vnde legitimi, & unde cognati.
- 16 De successorio edicto.
- 17 De Carboniano edicto.
- 17 Vnde uir & uxor.
- 19 De repudianda bonorum possessione.
- 20 De collationibus.
- 21 De testamento militis.
- 22 Qui testamenta facere possunt, uel non.
- 23 De testamentis, & quemadmodum testa-
menta ordinentur.
- 24 De heredibus instituendis, & quae personae
institui non possunt.

- 25 De institutionibus, & substitutionibus, & restitutionibus sub conditione factis.
- 26 De impuberum, & alijs substitutionibus.
- 27 De necessarijs seruis heredibus instituendis uel substituendis.
- 28 De liberis prateritis uel exharedatis.
- 29 De posthumis heredibus instituendis, uel exharedandis, uel prateritis.
- 30 De iure deliberandi, & adeunda uel acquirenda hereditate.
- 31 De repudianda, & abstinenda hereditate.
- 32 Quemadmodum testamenta aperiantur, describantur, & inspiciantur.
- 33 De edict. diui Hadriani tol. & quẽadmodũ scriptus heres in possessionẽ mittatur.
- 34 Si quis aliquẽ testari phibuerit, uel coegerit
- 35 De ijs quibus ut indignis auferuntur hereditates, & ad senatuscons. Syllanianum.
- 36 De codicillis.
- 37 De legatis.
- 38 De uerborum, & rerum significatione.
- 39 Si omissa sit causa testamenti.
- 40 De indicta uiduitate, & lege Iulia Miscel. la tollenda.
- 41 De ijs quæ pœna nomine in testamento uel codicillis relinquuntur.
- 42 De fideicommissis.
- 43 Communia de legatis, & fideicommissis, & de in rem missione tollenda.
- 44 De falsa cã adiecta legato, et fideicomisso.
- 45 De ijs quæ sub modo legati seu fideicommissi relinquuntur.
- 46 De conditionibus insertis tã legatis, quàm fideicommissis, & libertatibus.
- 47 De usuris, & fructibus legatorum, & fideicom-

de commissorum.

- 48 Ad senatusconsultum Trebellianum, & de
incertis personis.
- 49 Ad legem Falcidiam.
- 50 De caducis tollendis.
- 51 De ijs, qui ante apertas tabulas heredita-
tem transmittunt.
- 52 Quando dies legati uel fideicomissi cedat,
- 53 Ut in possessionem legatorum uel fideicom-
missorum seruandorum, causa mittatur,
& quando satisfdari debeat.
- 54 De suis & legitimis libertis, & ex filia ve
poribus ab intestato uenientibus.
- 55 Ad senatusconsultum Tertullianum.
- 56 Ad senatusconsultum Orificianum.
- 57 De legitimis heredibus.
- 58 Communia de successioneibus.
- 59 De bonis maternis, & materni generis.
- 60 De bonis, que libe is in potestate patris com-
stitutis, ex matrimonio, uel aliter adqui-
runtur: & eorum administratione.
- 61 De hereditatibus decuriorum, &c.

LIBRI VII.

- 1 **D**E uindicta libertate, & apud confi-
lium manumissione.
- 2 De testamentaria manumissione.
- 3 De lege Fusia Caninia tollenda.
- 4 De fideicommissarijs libertatibus.
- 5 De dedititia libertate tollenda.
- 6 De latina libertate tollenda, & per certos
modos in ciuitatem Romanam transfusa.
- 7 De communi seruo manumisso.
- 8 De seruo pignori dato manumisso.

De

- 9 De servis Reipubl. manumittendis.
- 10 De iis qui a non dominis manumissi sunt.
- 11 Qui manumittere non possunt, & ne in fraudem creditorum manumittantur.
- 12 Qui non possunt ad libertatem pervenire.
- 13 Quibus ex causis servi pro premio libertatem accipiunt.
- 14 De ingenuis manumissis.
- 15 Communia de manumissionibus.
- 16 De liberali causa.
- 17 De assertione tollenda.
- 18 Quibus ad libertatem proclamare non licet: & de rebus eorum, qui ad libertatem proclamare non prohibentur.
- 19 De ordine cognitionum.
- 20 De collusione detegenda.
- 21 Ne de statu defunctorum post quinquennium queratur.
- 22 De longi temporis praescriptione, quae pro libertate, non aduersus libertatem opponitur.
- 23 De peculio eius, qui libertatem meruit.
- 24 De senatusconsulto Claudiano tollendo.
- 25 De nudo iure Quiritum tollendo.
- 26 De ususcipatione pro emptore, vel transactione.
- 27 De ususcipatione pro donato.
- 28 De ususcipatione pro dote.
- 29 De ususcipatione pro herede.
- 30 Communia de ususcipationibus.
- 31 De ususcipatione transformanda, & sublata differentia rerum mancipi, & nec mancipi.
- 32 De acquirenda, & retinenda possessione.
- 33 De praescriptione longi temporis, decem vel viginti annorum.
- 34 In quibus causis cessat longi temporis praescriptio.

Quibus

- 35 Quibus non obijcitur longi temporis pra-
scriptio.
- 36 Si aduersus creditorem.
- 37 De quadriennij praescriptione.
- 38 Ne rei dominica uel templorum uendicatio
longi temporis exceptione summoueantur.
- 39 De praescriptione triginta, uel quadragin-
ta annorum.
- 40 De annali exceptione Italici contractus
tollenda, & de diuersis temporibus, ex-
ceptionibus & praescriptionibus, & in-
terruptionibus earum.
- 41 De alluuiionibus, & paludibus, et pascuis ad
aliu[m] statum translatis.
- 42 De sententijs praefectorum praetorio.
- 43 Quomodo, & quando iudex sententiam
proferre debeat praesentibus partibus, uel
una parte absente.
- 44 De sententijs ex breuiculo recitandis.
- 45 De sententijs & interlocutionibus omnium
iudicum.
- 46 De sententijs, quae sine certa quantitate profertur.
- 47 De sententijs, quae pro eo quod interest pro-
feruntur.
- 48 Si a non competenti iudice iudicatu[m] fuerit.
- 49 De poena iudicis, qui male iudicauit, uel
eius qui iudicem uel aduersarium corrup-
pere procurauit.
- 50 Sententiam rescindi non posse.
- 51 De fructibus & litium expensis.
- 52 De re iudicata.
- 53 De exceptione rei iudicatae.
- 54 De usuris rei iudicatae.
- 55 Si plures una sententia condemnati sunt.
- 56 Quibus res iudicata non nocet.

- 57 Cōminationes, epistolas, pgrāmata, subscri-
ptiones, auctoritatē rei iudicate nō habere
58 Si ex falsis instrumentis uel testimonijs in-
dicatum erit.
59 De confessis.
60 Res inter alios acta, uel indicata, alijs non
61 De relationibus. (nocet.
62 De appellationibus, & consultationibus.
63 De temporibus, & reparationibus appella-
tionum seu consultationum.
64 Quando provocare non est necesse.
65 Quorum appellationes non recipiantur.
66 Si pēdente appellatione mors interuenerit
67 De ijs, qui propter metum iudicis non ap-
pellauerunt.
68 Si unus ex pluribus appellauerit.
69 Si de momentanea possessione fuerit appel-
latum.
70 Ne liceat in una eademq; causa tertio pro-
vocare, uel post duas sententias iudicium
quas definitio praefectorum roborauerit
eas retractare.
71 Qui bonis cedere possunt.
72 De bonis auctoritate iudicium possidendis,
seu uenūdādis et de separationibus bonor-
73 De priuilegio fisci.
74 De priuilegio dotis.
75 De reuocandis ijs quae in fraudem credito-
rum alienata sunt.

LIBRI VIII.

- 1 DE interdictis.
2 Quorum bonorum.
3 Quorum legatorum.
4 Vnde ui.
5 Si per uim uel alio modo absentis possessio

turbata sit.

6 Vti possidetis.

7 De tabulis exhibendis.

8 De liberis exhibendis seu deducendis: et de libero homine exhibendo.

9 De Precario, & Saluiano interdicto.

10 De edificijs privatis.

11 De operis noui nuntiatione.

12 De operibus publicis.

13 De ratiocinijs operum publicorum, & de patribus ciuitatum.

14 De pignoribus, & hypothecis.

15 In quibus causis pignus, vel hypotheca tacite contrahatur.

16 Si aliena res pignori data sit.

17 Quae res pignori obligari possunt: vel non: & qualiter pignus contrahatur.

18 Qui potiores in pignore habeantur.

19 De ijs qui in prioru creditoru locu succedunt.

20 Si antiquior creditor pignus uendiderit.

21 Si communis res pignori data sit.

22 De pretorio pignore: & ut etiã in actionibus debitoru missio pretory pignoris pcedat.

23 Si in causa iudicati pignus captum sit.

24 Si pignus pignori datum sit.

25 De partu pignoris, & omni causa.

26 De remissione pignoris.

27 Etiam ob chirographariam pecuniam pignus teneri posse.

28 De distractione pignorum.

29 Debitorem uenditionem pignoris impedire non posse.

30 Si uendito pignore agatur.

31 De luitione pignoris.

32 Si unus ex pluribus heredibus creditor is.

vel

uel debitoris, partem suam debiti solue-
rit uel acceperit.

- 33 Si pignoris conuentionem muneratio pecu-
nia sequuta non sit.
- 34 De iure domini impetrando.
- 35 De pactis pignorum, et commissoria lege in
pignoribus rescindenda.
- 36 De exceptionibus, & prescriptionibus.
- 37 De litigiosis.
- 38 De contrahenda et committenda stipulatione.
- 39 De inutilibus stipulationibus.
- 40 De duobus reis stipulandi & promittendi.
- 41 De fide iussoribus & mandatoribus.
- 42 De nouationibus & delegationibus.
- 43 De solutionibus & liberationibus.
- 44 De acceptilationibus.
- 45 De euictionibus.
- 46 Creditorem euictionem pignoris nō debere.
- 47 De patria potestate.
- 48 De adoptionibus.
- 49 De emancipationibus liberorum.
- 50 De ingratiss liberis.
- 51 De post liminio reuersis, & de redemptis
ab hostibus.
- 52 De infantibus expositis, liberis & seruis: et
de ijs, qui sanguinolentos nutriendos ac-
ceperunt.
- 53 Que sit longa consuetudo.
- 54 De donationibus.
- 55 De donationibus que sub modo uel condi-
tione, uel ex certo tempore faciuntur.
- 56 De reuocandis donationibus.
- 57 De donationibus causa mortis.
- 58 De infirmis pœnis cœlibatus & orbi-
tis, & decimarum sublati.

39 De iure libertorum.

LIBRI IX.

- 1 **Q** Vi accusare non possunt.
- 2 De accusationibus et inscriptionibus.
- 3 De exhibendis et transmittendis reis.
- 4 De custodia reorum.
- 5 De priuatis carceribus inhibendis.
- 6 Si reus uel accusator mortuus fuerit.
- 7 Si quis imperatori maledixerit.
- 8 Ad legem Iuliam maiestatis.
- 9 Ad legem Iuliam de adulterijs & stupro.
- 10 Si quis eam cuius tutor fuerit, corruperit.
- 11 De mulieribus, quae seruis proprijs se coniunxerunt.
- 12 Ad legem Iuliam, de ui publica siue priuata.
- 13 De raptu uirginum, seu uiduarum, necnon sanctimonialium.
- 14 De emendatione seruorum.
- 15 De emendatione propinquorum.
- 16 Ad legem Corneliam de sicarijs.
- 17 De ijs qui parentes uel liberos occiderunt.
- 18 De maleficis & mathematicis, & ceteris
similibus.
- 19 De sepulchro uiolato.
- 20 Ad legem Flauiam de plagiarijs.
- 21 Ad legem Visceliam.
- 22 Ad legem Corneliam de falsis.
- 23 De ijs qui sibi ascribunt in testamento.
- 24 De falsa moneta.
- 25 De mutatione nominis.
- 26 Ad legem Iuliam de ambitu.
- 27 Ad legem Iuliam repetundarum.
- 28 De crimine peculatus.
- 29 De crimine sacrilegij.
- 30 De seditiosis, & ijs qui plebem audent con-

tra Rempublicam colligere.

- 31 *Quando civilis actio præiudicet criminali,
& an utraque ab eodem exerceri possit.*
- 32 *De crimine expilata hereditatis.*
- 33 *De vi bonorum raptorum.*
- 34 *De crimine Stellationatus.*
- 35 *De iniurijs.*
- 36 *De famosis libellis.*
- 37 *De abigeis.*
- 38 *De Nili aggeribus non rumpendis.*
- 39 *De ijs qui latrones, uel alijs criminibus. reos
occultauerunt.*
- 40 *De requirendis reis.*
- 41 *De quaestionibus.*
- 42 *De abolitionibus.*
- 43 *De generali abolitione.*
- 44 *Vti intra certum tempus criminalis qua-
estio terminetur.*
- 45 *Ad senatusconsultum Turpillianum.*
- 46 *De calumniatoribus.*
- 47 *De pœnis.*
- 48 *Ne sine iussu principis certis iudicibus li-
ceat confiscare.*
- 49 *De bonis proscriptorum seu damnatorum.*
- 50 *De bonis eorū qui mortē sibi conscuerunt.*
- 51 *De sententiam passis & restitutis.*

Trium posteriorum librorum Codicis Rubricæ.

LIBRI X.

- 1 **D**E iure fisci.
- 2 De conueniendis fisci debitoribus.
- 3 De fide instrumentorum, & de iure
hære fiscalis, & de additionibus.

De

- 4 De uenditione rerum fiscalium communium cum priuatis.
- 5 Ne fiscus rem quam uendidit euincat.
- 6 De ijs qui ex publicis rationibus mutuum acceperunt pecuniam.
- 7 Pœnis fiscalibus creditores praeferrî.
- 8 De fiscalibus usuris.
- 9 De sententijs aduersus fiscum latis retrahendis.
- 10 De bonis uacantibus, & de incorporatione.
- 11 De delatoribus.
- 12 De petitionibus bonorum sublati s.
- 13 De ijs, qui se deferunt.
- 14 Si liberalitatis imperiali s socius sine herede decesserit.
- 15 De thesauris.
- 16 De annonis & tributis.
- 17 De indictiombus.
- 18 De superindicto.
- 19 De exactoribus tributorum.
- 20 De superexactoribus.
- 21 De capiendis & distrahendis pignoribus tributorum causa.
- 22 De apochis publicis, & descriptionibus curialium, & distributionibus civilibus.
- 23 De canone largitionum titulorum.
- 24 Ne opera à collatoribus exigantur.
- 25 De immunitate nemini concedenda.
- 26 De conditis in publicis horreis.
- 27 Vt nemini liceat in emptione specierum se excusare, & de munere sitoniae.
- 28 De collatione donatorum uel releuatorum, aut translatorum, seu adaratorum.
- 29 De collatione aris.
- 30 De discussoribus.

- 31 De decurionibus & filiis eorum: & qui decuriones habeantur: & quibus modis à fortuna curia liberentur.
- 32 Si servus aut libertus ad decurionatū aspiraverit.
- 33 De prædys decurionum sine decreto non alienandis.
- 34 Quando & quibus quarta pars ex bonis decurio debetur: et de modo distributionis eorum.
- 35 De imponenda lucrative descriptione.
- 36 De præbendo & salario.
- 37 Si curialis relicta civitate rus habitare maluerit.
- 38 De municipibus & originariis.
- 39 De incolis: & ubi quis domicilium habere videtur, & de iis qui studiorum causa in alia civitate degunt.
- 40 De muneribus & honoribus non continuandis inter patrē & filiū, & de intervallis.
- 41 De muneribus patrimoniorum.
- 42 Quemadmodū civilia munera indicuntur.
- 43 De iis qui sponte munera publicā subeunt.
- 44 De iis qui a principe vacationē acceperūt.
- 45 De vacatione muneris publici.
- 46 De decretis decurionum super immunitate quibusdam concedenda.
- 47 De excusationibus munerum.
- 48 De quibus muneribus vel prestationibus nemini liceat se excusare.
- 49 Qui ætate vel possessione se excusant.
- 50 Qui morbo se excusant.
- 51 De iis qui numero liberorum vel paupertate excusationem meruerunt.
- 52 De professoribus & medicis.
- 53 De athletis.

- 54 De ijs qui non impletis stipendiis sacramen-
to soluti sunt.
- 55 Quibus muneribus excusantur ij, qui post
impletam militiã uel aduocationem per
provincias suis commodis uacantes com-
morantur, & de privilegijs eorum, & de
conductoribus uectigalium fisci.
- 56 De libertinis.
- 57 De infamibus.
- 58 De reis postulatis.
- 59 De ijs qui in exiliũ dati, uel ab ordine mo-
- 60 De filijs familias, & quemadme- (ti sunt.
dum pro his pater teneatur.
- 61 De periculo successorum parentis.
- 62 De mulieribus, & in quo loco munera se-
xui congruentia, uel honores agnoscant.
- 63 De legationibus.
- 64 De excusationibus artificum.
- 65 De potioribus ad munera nõ nominandis.
- 66 Si propter inimicitias creatio facta sit.
- 67 De sumptuum recuperatione.
- 68 Si post creationem quis decesserit.
- 69 De tabellarijs, scribis, logographis, & cen-
sualibus.
- 70 De susceptoribus, praposis, & arcarijs.
- 71 De ponderatoribus, & auri illatione.
- 72 De auri publici persecutoribus.
- 73 De ijs, qua ex publica collatione illata sunt
non usurpandis.
- 74 De auro coronario.
- 75 De irenarchis,
- 76 De argenti pratio quod thesauris infertur.

LIBRI XI.

E Enauicularijs seu naucleris publicas
species transportantibus: & de
tollenda

tollenda lustralis auri collatione.

- 2 De prædijs & omnib. rebus nauiculariorū.
- 3 De nauibus non excusandis.
- 4 Ne quid oneri publico imponatur.
- 5 De naufragijs.
- 6 De metallarijs & metallis, & procuratoribus metallorum.
- 7 De murilegulis & gynaciarjs, & procuratoribus gynacy: & de monetarijs, & de bastagiarijs.
- 8 De uestibus holobaris, & auratis, & de intinctione sacri muricis.
- 9 De fabricensibus.
- 10 De ueteris numismatis potestate.
- 11 Nulli licere in franis & equestrib. sellis, & baltheis margaritas, & smaragdos, & hyacinthos aptare: & de artific. palatinis.
- 12 De clasticis.
- 13 De curialibus urbis Romæ.
- 14 De privilegijs corporatorum urbis Romæ.
- 15 De pistorijs.
- 16 De suarijs & susceptoribus uini, & ceteris corporatis.
- 17 De collegiatis, & chartopratis, & nummularijs.
- 18 De studijs liberalibus urbis Romæ, & Constantinopolitane.
- 19 De honoratorum uehiculis.
- 20 De privilegijs, urbis Constantinopolitane.
- 21 De metropoli Beryto.
- 22 De canone frumentario urbis Romæ.
- 23 De frumento urbis Constantinopolitane.
- 24 De ammonis ciuilibus.
- 25 De mendicantibus ualidis.
- 26 De nautis Tyberinis.

- 27 De frumento Alexandrino.
- 28 De Alexandria primatibus.
- 29 De iure Reipublica.
- 30 De administratione rerum publicarum,
- 31 De uendendis rebus ciuitatis.
- 32 De debitoribus ciuitatum.
- 33 De periculo nominatorum.
- 34 De periculo eorum qui pro magistratibus
interuenerunt.
- 35 Quo quisque ordine conueniatur.
- 36 Ne quis liber inuitus actum Reipublica ge-
rere cogatur.
- 37 Sumptus iniuncti muneris ad omnes colle-
gas pertinere.
- 38 De ijs qui ex officio quod administraue-
runt, conueniuntur.
- 39 De solutionibus & liberationibus debito-
rum ciuitatis.
- 40 De spectaculis scenicis, & lenonibus.
- 41 De expensis ludorum.
- 42 De aqueductibus.
- 43 De gladiatoribus.
- 44 De uenatione ferarum.
- 45 De maiuma.
- 46 Vt armorum usus in scio principe interdicitur.
- 47 De agricolis & censitis & colonis.
- 48 De capitatione ciuium censibus eximenda.
- 49 In quibus causis, coloni censiti dominos ac-
cusare possunt.
- 50 De colonis Palaestinis.
- 51 De colonis Thracensibus.
- 52 De colonis Illyricanis.
- 53 Vt nemo ad suum patrocinium suscipiat
rusticanos, uel uicos eorum. (iur.
- 54 Ne rusticani ad ullum obsequium deuocentur.
Non

- 55 Non licere habitatoribus metrocomia loca
sua ad extraneum transferre.
- 56 Ut nullus ex uicarijs pro alienis uicario-
rum debitis teneatur.
- 57 De censibus & censitoribus & peraquato-
ribus, & inspectoribus.
- 58 De omni agro deserto, & quando steriles
fertilibus imponuntur.
- 59 De fundis limitrophis, & terris, & palludi-
bus, & pascuis limitaneis, & castellorū.
- 60 De pascuis publicis & priuatis.
- 61 De fundis patrimonialibus, & saltuēsis,
& emphyteuticis, & eorū conductoribus.
- 62 De mancipijs, & colonis patrimonialiū, et
saltuēsiū, & emphyteuticorū fundorū.
- 63 De fugitiuis colonis patrimonialibus, sal-
tuensibus, & emphyteuticis.
- 64 De collatione fundorum patrimonialium et
emphyteuticariorum.
- 65 De fundis rei priuata, & saltibus diuine
domus.
- 66 De fundis & saltibus rei dominice.
- 67 De agricolis & mancipijs dominicis, & fi-
scalibus publica rei uel priuata.
- 68 De pradijs tamiacis, & de ijs qui ex colōis
dominicis, alijsque libera conditionis pro
creantur.
- 69 De diuersis pradijs urbanis & rusticis tem-
plorū & ciuitatū, & omni redditu ciuili.
- 70 De locatione pradiorū ciuiliū, nel fiscaliū, si-
ue tēplorū siue rei priuata uel dominica.
- 71 De conductoribus, & procuratoribus, siue
exactoribus pradiorum fiscalium & do-
mus Augustæ.
- 72 Quibus ad conductionem pradiorum fisca-
lium

- lium accedere non licet.
- 73 De collatione fundorū fiscalium, uel rei priuata, uel dominica, uel ciuitatis, uel templi.
- 74 De priuilegijs domus Augusta, uel rei priuata: uel quarum collationum excusationem habent.
- 75 De grege Dominico.
- 76 De palatijs & domibus dominicis.
- 77 De cupressis ex lucio Daphnes, uel Perseidis per Aegyptū non excidendis uel uendēdis.

L I B R I X I I.

- 1 **D**E dignitatibus.
- 2 De pratoribus & honore pratura, & collatione, & gleba, & clauis, & pholli, & septem solidorū functione sublata.
- 3 De consulibus, & non spargendis ab his pecunijs: & de praefectis & magistratibus militum & patricijs.
- 4 De praefectis Praetorio, siue, urbis, & magistris militum in dignitatibus exaquadis.
- 5 De praepositis sacri cubiculi, & de omnibus cubicularijs, & priuilegijs eorum.
- 6 De quaestoribus & magistris officiorū et comitibus sacrarū largitionū, et rei priuata.
- 7 De primicerio, et secundicerio, & notarijs.
- 8 Ut dignitatum ordo seruetur.
- 9 De magistris sacrorum scriniorum.
- 10 De comitibus consistorianis.
- 11 De comitibus & tribunis scholarium.
- 12 De comitibus reis militaris.
- 13 De comitibus & archiatris sacri palatii.
- 14 De comitibus qui prouincias regunt.
- 15 De professoribus qui in urbe Constantino-politana docentes, ex lege comitiuam habere meruerunt.

- 16 De silentarijs & decurionibus.
- 17 De domesticis & protectoribus.
- 18 De prepositis laborum.
- 19 De proximis sacrorum scriniorum caterisque
qui in sacris scrinijs militant.
- 20 De agentibus in rebus.
- 21 De prepositis agentium in rebus.
- 22 De principibus agentium in rebus.
- 23 Decuriosis & stationaris.
- 24 De palatinis sacrarum largitionum & re-
rum priuatarum.
- 25 De stratoribus.
- 26 De castrensijs & ministerianis.
- 27 De decanis.
- 28 De mensoribus.
- 29 De priuilegijs eorum qui in sacro palatio
militant.
- 30 De priuilegijs scholarium.
- 31 De castrensi omnium palatinorum peculio.
- 32 De equestri dignitate.
- 33 De perfectissimatus dignitate.
- 34 Qui militare possunt, uel nō, & de seruis ad
militie dignitatē aspirantibus; & ut nemo
duplici militia uel dignitate simul utatur.
- 35 Negotiatores ne militent.
- 36 De re militari.
- 37 De castrensī peculio militū et p̄fecti annonæ.
- 38 De erogatione militaris annonæ.
- 39 De excoctiōe et trāslatiōe militaris annonæ.
- 40 De militari ueste.
- 41 De metatis & epidemeticis.
- 42 De salgatio hospitibus non prestando.
- 43 De com meatu.
- 44 De tyronibus.
- 45 De litorum & itinerum custodia.

- 46 De desertoribus & occultatoribus.
- 47 De ueteranis.
- 48 De filijs officialium militarium qui in bello moriuntur.
- 49 De oblatione uotorum.
- 50 De numerarijs & actuarijs, & chartularijs, & adiutoribus sine scriniarijs, & exceptoribus, sedis excelsae, ceterorumque iudicum tam militarium, quam civilium.
- 51 De cursu publico, et angarijs, et paragarijs.
- 52 De tractatorijs & stativis.
- 53 De apparitoribus praefectorum pratorio, & privilegijs eorum.
- 54 De apparitoribus praefecti urbis.
- 55 De apparitoribus magistrorum militum, & privilegijs eorum.
- 56 De apparitoribus proconsulis & legati.
- 57 De apparitoribus comitis Orientis.
- 58 De cohortalibus & principibus cornicularijs, ac primipilarijs.
- 59 De apparitoribus praefecti annonae.
- 60 De diuersis officijs & apparitoribus iudicum & approbatorijs eorum.
- 61 De exceptoribus & exactoribus.
- 62 De lucris aduocatorum, & concussionibus officiorum seu apparitorum.
- 63 De primipilo.
- 64 Publicae latitiae, uel consulũ nuntiatore, uel insinuatores cõstitutionũ, & aliarũ sacrarũ, uel iudicialiũ literarũ, ex descriptione, uel ab inuitis ne quid accipiũt immodicũ.

Rubricæ Feudorum.

LIBRI I.

- I** **Q** Vi feudũ dare possunt, et qui nõ: & qualiter acquiratur & retineatur.

De

- 2 De feudo guardia & castaldie.
- 3 Qui successores feudum dare teneantur.
- 4 Si de inuestitura feudi controuersia fuerit.
- 5 Quibus modis feudum amittatur.
- 6 Episcopum, uel abbatem, uel abbatissam,
uel dominū plebis, feudum dare non posse.
- 7 De natura feudi.
- 8 De successione feudi.
- 9 Qui successores teneantur.
- 10 De conuentione inter dominum & fidelem
de inuestitura feudi.
- 11 De pignori dato feudo quid iuris sit.
- 12 De contentione inter me & dominum de
portione feudi fratris mei defuncti.
- 13 De alienatione feudi.
- 14 De feudo marchie, uel ducatus, uel comi-
tatus.
- 15 An maritus succedat uxori in beneficio.
- 16 De feudis datis minimis ualuasoribus quid
iuris sit.
- 17 Quibus modis feudum amittatur.
- 18 Apud quem uel quos controuersia feudi de-
finiatur.
- 19 Constitutiones feudales domini Lotarij Im-
peratoris, quas ante ianuā beati Petri in
ciuitate Romana condidit, obseruandas.
- 20 De beneficio fratris, & qualiter frater in
beneficio fratris succedit.
- 21 De feudo sine culpa non amittendo.
- 22 Quo tēpore miles inuestiturā petere debeat.
- 23 De contentione inter dominū & uasallum.
- 24 Quemadmodū feudum ad filiam pertineat.
- 25 Quibus modis feudum constitui potest.
- 26 Si de inuestitura inter dominum & uasal-
lum alius oriatur.

27 De feudo dato inuicem legis commissoria reprobando.

28 De usu Mediolanensium secundum quosdam.

LIBRI II.

1 DE feudi cognatione.

2 Quid sit inuestitura feudi.

3 Per quos fiat inuestitura, & per quos recipiatur.

4 Quid precedere debeat, an inuestitura, uel fidelitas.

5 Qualiter iurare debeat uasallus domino si

6 De forma fidelitatis. (delitatem.)

7 De Noua forma fidelitatis.

8 De inuestitura de re aliena facta.

9 Qualiter olim poterat feudum alienari.

10 Quis dicatur dux, marchio, comes, uel capitaneus, uel ualuafor.

11 De successione fratrum, uel de gradibus succedentium in feudum.

12 De fratribus de nouo beneficio inuestitis.

13 De inuestitura quam Titius accipit à Sempronio.

14 De uasallo decrepita etatis, qui feudum refutauit, ut filij inuestirentur.

15 De inuestitura in maritum facta.

16 De cōtrouersia feudi apud pares termināda

17 De eo qui sibi uel heredibus suis masculis, & fæminis inuestituram recepit.

18 De duobus fratribus à capitaneo inuestitis.

19 An remoueri debeant testes qui pares esse desierunt.

20 De cōtrouersia inter episcopū & uasallum.

21 De uasallo milite qui arma bellica deposuit

22 De uasallo milite qui contumax est.

23 In quibus causis feudum amittatur.

Que

- 24 *Quæ fuit prima causa beneficij amittendi.*
- 25 *Si uasallus de feudo ab aliquo interpellatus fuerit, & dominus eũ defendere noluerit.*
- 26 *Si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatos uasalli.*
- 26 *De pace tenenda & eius uiolatoribus.*
- 28 *Hic finitur lex: deinde consuetudines regni incipiunt.*
- 29 *De filijs natis ex matrimonio ad morgantican contracto.*
- 30 *De feudo fœminæ.*
- 31 *Si uasallus feudo priuetur, cui deferatur.*
- 32 *Qui testes necessarij sunt ad nouam inuestituram probandam.*
- 33 *De consuetudine recti feudi.*
- 34 *De lege curandi.*
- 35 *De clerico, qui inuestituram facit.*
- 36 *An mutus uel aliàs imperfectus feudum retineat.*
- 37 *An ille qui interfecit fratrem domini sui, feudum amittat.*
- 38 *De uasallo, qui contra constitutionem Leutharij regis beneficium alienauit.*
- 39 *De alienatione paterni feudi.*
- 40 *De capitulis Contradi.*
- 41 *De controuersia inter masculum & fœminam de beneficio.*
- 42 *De controuersia inter dominum, & emptorem feudi.*
- 43 *De controuersia inter uasallum, & alium de beneficio.*
- 44 *Quid iuris sit si uasallus post alienationem feudum recuperet.*
- 45 *An agnatus, uel filius defuncti possit retinere feudum repudiata hereditate.*

- 46 An apud iudicem uel curiam domini qua-
stio feudi debeat terminari. (tur.
47 Qualiter dominus proprietate feudi priue
48 De feudo nō habēte propriā feudi naturā.
49 De eo qui finē fecit adgnato de feudo pater
50 De natura successionis feudi. (no.
51 De capitaneo qui curiam uendidit, an in-
telligitur beneficium uendidisse.
52 De prohibita feudi alienatiōe per Lothariū
53 De pace tenenda inter subditos, & iuramē-
to firmanda, & uindicanda, & pœna iu-
dicibus apposita, qui eam uindicare, &
iustitiam facere neglexerint.
54 De allodijs.
55 De phibita feudi alienatione p Fridericiū.
56 Que sunt regalia.
57 Quot testes sunt necessarij ad probandam
feudi ingratitude.
58 De notis feudorum.
59 De statutis, & cōsuetudinibus contra liber-
tatem ecclesie inductis, & immunitate lo-
corum religiosorū ubiq; morantiū, et fori
privilegio, & Gazaris, & Patarenis, &
alijs hereticis, eorumque successoribus, &
nanigys peregrinis, & aduenis quocūque
locorum hospitantibus, eorumque succes-
soribus, & agricolarum securitatibus.

Constitutiones Friderici secundi Impe-
ratoris: quas nonnulli Collationem
xj. appellant: & alij Extrauagantes.

1. **Q**uomodo in lese maiestatis crimine
procedatur.

2. **Q**ui sint rebelles.

3. De pace Constantia composita inter impe-
ratorem.

ratorem Fridericum, & filium eius Henricum, & quosdam nobiles Alemanie ex una parte, & ciuitates Lombardie, Marchie, & Romandiola ex altera.

Rubricæ Digesti Veteris.

LIBRI I.

E iustitia, & iure.

- 1 **D**e origine iuris civilis, & omnium magistratuum, & de successione iurisperitientium.
- 2 De legibus, & senatusconsultis, & longa consuetudine.
- 3 De constitutionibus principum.
- 4 De statu hominum.
- 5 De iis, qui sunt sui, uel alieni iuris.
- 6 De adoptionibus, & emancipationibus, et alijs modis, quibus ius patrie potestatis soluitur.
- 7 De rerum diuisione, & qualitate. (tur.
- 8 De senatoribus.
- 9 De officio consulis.
- 10 De officio praefecti praetorio.
- 11 De officio praefecti urbis.
- 12 De officio quaestoris.
- 13 De officio praetoris.
- 14 De officio praefecti uigilum.
- 15 De officio proconsulis, & legati.
- 16 De officio praefecti augustalis.
- 17 De officio praesidis.
- 18 De officio procuratoris Caesaris, & rationalis.
- 19 De officio iuridici Alexandriae.
- 20 De officio eius cui mandata est iurisdictio.
- 21 De officio assessorum.

LIBRI II.

- 1 **D**e iurisdictione omnium iudicum.
- 2 Quod quisque iuris in alium statuere possit.

- 1 rit, ipse eodem iure utatur.
- 2 Si quis ius dicenti non obtemperauerit.
- 3 De in ius uocando.
- 4 Si quis in ius uocatus non ierit, siue cum quis uocauerit, quem ex edicto non debuerit.
- 5 In ius uocati ut eant, uel satis, uel cautum dent.
- 6 Ne quis eū, qui in ius uocatus est, ui eximat.
- 7 Qui satisfacere cogantur: uel iuramento promittāt, uel suae committantur promissioni.
- 8 Si ex noxali causa agatur, quemadmodum caueatur.
- 9 De eo per quem factum erit, quo minus quis in iudicio sistat.
- 10 Si quis cautionibus iudicio sistendi causa factis non obtemperauerit.
- 11 De feriis, & dilationibus, & diuersis temporibus earum, & ex quibus causis feriae non impediuntur.
- 12 De edendo.
- 13 De pactis.
- 14 De transactionibus.

LIBRI III.

- 1 DE postulando.
- 2 De ijs qui notantur infamia, uel de infamibus.
- 3 De procuratoribus, & defensoribus.
- 4 Quod cuiusque nniuersitatis nomine, uel contra eam agatur.
- 5 De negotijs gestis.

- 6 DE calumniatoribus.

LIBRI IIII.

- 1 DE integrum restitutionibus.

- 2 De eo quod metus causa gestum erit.
- 3 De dolo malo.
- 4 De minoribus XXV. annis.
- 5 De capitis deminutione.
- 6 Ex quibus causis maiores in integrum restituantur.
- 7 De alienatione iudicij mutandi causa acta
- 8 De receptis arbitris: & qui arbitrium recipiunt ut sententiam dicant.
- 9 Nautae, caupones, stabularij, ut recepta restituant.

LIBRI V.

- 1 **D**E iudicijs: & ubi quis agere vel conveniri debeat.
- 2 De inofficioso testamento.
- 3 De petitione hereditatis.
- 4 Si pars hereditatis petatur.
- 5 De possessoria hereditatis petitione.
- 6 De fideicommissaria hereditatis petitione.

LIBRI VI.

- 1 **D**E rei vindicatione.
- 2 De publiciana in rem actione.
- 3 Si ager vectigalis vel emphyteutecarius petantur.

LIBRI VII.

- 1 **D**E usufructu, & quemadmodum quis utatur fruatur.
- 2 De usufructu accrescendo.
- 3 Quando dies usufructus legati cedat.
- 4 Quib. mod. usufructus vel usus amittatur.
- 5 De usufructu earum rerum quae usu consumuntur.
- 6 Si usufructus petatur, vel ad alium pertinere negetur.

- 7 De operis seruorum.
- 8 De usu & habitatione.
- 9 Vsufructuarius quemadmodum caueat.

LIBRI VIII.

- 1 **D**E seruitutibus.
- 2 De seruitutibus urbanorum pradiorum.
- 3 De seruitutibus rusticorum pradiorum.
- 4 Communia pradiorum tam urbanorum quam rusticorum.
- 5 Si seruit, uendit, uel ad aliū ptinere negetur.
- 6 Quemadmodum seruitus amittatur. (tur.

LIBRI IX.

- 1 **S**I quadrupes pauperiem ferisse dicatur.
- 2 Ad legem Aquiliam.
- 3 De ijs qui deiecerunt, uel effuderunt.
- 4 De noxalibus actionibus.

LIBRI X.

- 1 **F**inium regundorum.
- 2 Familiae eriscunde.
- 3 Communi diuidendo.
- 4 Ade exhibendum.

LIBRI XI.

- 1 **D**E interrogatorijs actionibus.
- 2 De quibus rebus ad eundem iudicem eat.
- 3 De seruo corrupto.
- 4 De seruis fugitiuis.
- 5 De alea lusu & aleatoribus.
- 6 Si mensor falsum modum dixerit.
- 7 De religiosis, & sumptibus funerum.
- 8 De mortuo inferendo, et sepulchro adificando.

LIBRI XII.

- 1 **D**E rebus creditis, & si certū petatur.
- 2 De iureiurando siue uoluntario, siue necessario siue iudiciali.

De in litem iurando.

4 De cōdictione causa data, causa nō secuta.

5 De cōdictione ob turpem causam.

6 De cōdictione indebiti.

7 De cōdictione sine causa.

LIBRI XIII.

1 E cōdictione furtiua.

2 **D** De cōdictione ex lege.

3 De cōdictione triticaria.

4 De eo quod certo loco dari oportet.

5 De constituta pecunia.

6 Commodati, uel contrā.

7 De pignoratitia actione.

LIBRI XIV.

1 E exercitatoria actione.

2 **D** Ad legem Rhodiam de iactu.

3 De institoria actione.

4 De tributoria actione.

5 Quod cum eo, qui in aliena potestate est,

negotium gestum esse dicatur.

6 Ad senatusconsultum Macedonianum.

LIBRI XV.

1 **D** E peculio.

2 Quando actio de peculio annalis est

De in rem uerso.

4 Quod iussu.

LIBRI XVI.

1 **A** D senatusconsultum Velleianum.

2 De compensationibus.

3 Depositi, uel contrā.

LIBRI XVII.

1 **M** Andati, uel contrā.

2 Pro socio.

LIBRI XVIII.

1 **D** E cōtrahēda emptione, & uēditio.

2 ne, & de pactis inter emptorē, &

uendito.

- 1 *uenditorē cōpositis: & quae res uēdi possūt.*
- 2 *De in diem addictione.*
- 3 *De lege cōmissoria.*
- 4 *De hereditate uel actione uendita.*
- 5 *De rescindenda uenditione: & quando liceat ab emptione discedere.*
- 6 *De periculo, & commodo rei uenditae.*
- 7 *De seruis exportantis: uel si mancipium ita uenierit, ut manumittatur, uel contra.*

LIBRI XIX.

- 1 **D**E actionibus empti, & uenditi.
- 2 *De locato, & conducto.*
- 3 *De aestimatoria actione.*
- 4 *De rerum permutatione.*
- 5 *De praescri. uerbis, & in factū actionibus.*

LIBRI XX.

- 1 **D**E pignoribus, & hypothecis, & quae liter ea cōtrahātur, et de pactis eorū
- 2 *In quibus causis pignus uel hypotheca tacite contrahatur.*
- 3 *Qua res pignori obligari non possunt.*
- 4 *Qui potiores in pignore uel hypotheca habeantur, & de iis qui priorum creditorum loco succedunt.*
- 5 *De distractione pignori, uel hypothecarum.*
- 6 *Quibus modis pignus, uel hypotheca soluitur.*

LIBRI XXI.

- 1 **D**E adilitio edicto, & redhibitoria, et quando minoris actione. (bus.
- 2 *De euctioibus, & dupla stipulationi.*
- 3 *De exceptione rei uenditae, & traditae.*

LIBRI XXII.

- 1 **D**E usuris & fructibus, & causis, & omnibus acceptionibus, & mora.
- 2 *De nautico faenore.*

- 3 De probationibus, & presumptionibus.
- 4 De fide instrumentorum.
- 5 De testibus.
- 6 De iuris & facti ignorantia.

LIBRI XXIII.

- 1 **D**E sponsalibus.
- 2 De ritu nuptiarum.
- 3 De iure dotium.
- 4 De pactis dotalibus.
- 5 De fundo dotali.

LIBRI XXIII.

- 1 **D**E donationibus inter viros, & uxores.
- 2 De diuortijs, & repudijs.

Rubricæ Digesti infortiati:

Et primò primi Libri, qui est
XXV. Digestorum.

- 1 **S**oluto matrimonio quemadmodum dos
petatur.
- 2 De impensis in rebus dotalibus factis.
- 3 De actione rerum amotarum.
- 4 De liberis agnoscendis uel alendis à paren-
tibus uel patronis.
- 5 De uentre inspiciendo, custodiendoq; partu.
- 6 Si uentris nomine muliere in possessionem
missa, eadem possessio dolo malo ad alium
translata esse dicatur.
- 7 Si mulier uentris nomine in possessione ca-
lumnia causa esse dicatur.
- 8 De concubinis.

LIBRI II.

- 2 **D**E tutelis.
 - 3 De testamentaria tutela.
 - 4 De confirmando tutore uel curatore
- De legitimis tutoribus & curatoribus.

De

- 5 De tutoribus uel curatoribus datis ab ijs qui ius dandi habent.
- 6 Qui petant tutores uel curatores, & ubi petantur.
- 7 De administratione & periculo tutorum uel curatorum.
- 8 De auctoritate & consensu tutorum, uel curatorum.
- 9 Quando ex facto tutoris uel curatoris minores agere uel conueniri possunt.
- 10 De suspectis tutoribus & curatoribus.

LIBRI III.

- 1 E excusationibus tutorum, & temporibus eorum.
- 2 **D**Ubi pupillus educari debeat, uel morari, & de alimentis ei praestandis.
- 3 De tutelis & rationibus distrahendis.
- 4 De contraria & utili actione tutela.
- 5 De eo qui pro tutore uel curatore negotia gessit.
- 6 Quod falso tutore auctore gestum esse dicetur.
- 7 De fideiussoribus & mandatoribus tutorum & curatorum.
- 8 De magistratibus conueniendis, uel eorum heredibus.
- 9 De rebus eorum, qui sub tutela uel cura sunt. sine decreto non alienandis uel supponendis.
- 10 De curatoribus furioso, uel alijs personis extra minores dandis.

LIBRI IIII.

- 1 E testamentis: & qui testamentum facere possunt.
- 2 **D**e liberis & posthumis heredibus instituendis uel exheredandis.
- 3 De iniusto rupto, & irritato facto testamento.

- 4 De iis qua in testamento delentur . . .
- 5 De heredibus instituendis.
- 6 De vulgari & pupillari substitutione .
- 7 De conditionibus institutionum .
- 8 De iure deliberandi.

LIBRI V.

- 1 De testamento militari .
- 2 **D**e acquirenda uel omittenda hereditate .
- 3 Quemadmodum testamenta aperiuntur, inspiciantur, & describantur .
- 4 Si quis omissa causa testamēti ab intestato, uel alio modo possideat hereditatem .
- 5 De senatuscons. Syllaniano & Claudiano .
- 6 Si quis aliquē testari phibuerit uel coegerit
- 7 De iure codicillorum.

LIBRI VI.

- 1 DE legatis & fideicommissis primo .

LIBRI VII.

- 1 DE legatis & fideicommissis secundo .

LIBRI VIII.

- 1 DE legatis & fideicommissis tertio .

LIBRI IX.

- 1 DE annuis legatis & fideicommissis .
- 2 De usu & usu fructu, & habitatione & operis per legatū uel fideicommissum relictis .
- 3 De seruitute legata .
- 4 De dote prelegata .
- 5 De optione legata .
- 6 De tritico, uino, & oleo legato .
- 7 De fundo instructo, uel instrumēto legato
- 8 De peculio legato .
- 9 De penu legata
- 10 De supellectile legata .

LIBRI X.

- 1 De alimentis & cibarijs legatis .

- 2 De auro & argento, mundo, ornamentis, unguentis, uestibus, uel uestimentis, & suis legatis.
- 3 De liberatione legata.
- 4 De adimendis, & transferendis legatis.
- 5 De rebus dubijs.
- 6 De ijs quæ pœna nomine relinquuntur.
- 7 De regula Catoniana.
- 8 De ijs quæ pro non scripto habentur.
- 9 De ijs quibus ut indignis legata auferuntur.

LIBRI XI.

- 1 **D**E conditionibus, & demonstrationibus & causis, & modis eorum quæ in testamentis scribuntur.
- 2 Ad legem Falcidiam.
- 3 Si cui plus, quàm per legem Falcidiam licuerit, legetur.

LIBRI XII.

- 1 **A**D senatusconsultum Trebellianum.
- 2 Quando dies legatorum uel fideicommissorum cedat.
- 3 Ut legatorum seu fideicommissorum seruandorum causa caueatur.
- 4 Ut in possessione legatorum uel fideicommissorum seruandorum causa esse liceat.

LIBRI XIII.

- 1 **D**E bonorum possessionibus.
- 2 Si tabula testamenti extabunt.
- 3 De bonorum possessione furioso, infanti, muto, surdo, ceco competenti.
- 4 De bonorum possessione contra tabulas.
- 5 De legatis præstandis contra tabulas bonorum possessione petita.
- 6 De collatione bonorum.
- 7 De collatione dotis.

- 8 De uentre in possessione mittendo, & cura
tore eius.
- 9 De cōiungēdis cum emancipato liberis eius.
- 10 De Carboniano edicto.
- 11 De bonorum possessione secundum tabulas.
- 12 Si quis à parente manumissus fuerit.
- 13 De bonorū possessione ex testamēto militis.
- 14 De iure patronatus.
- 15 De obsequijs & liberis, & libertis parenti
bus, & patronis praestandis.

LIBRI XIIII.

- 1 **D**E operis libertorum.
- 2 De bonis libertorum.
- 3 De libertis uniuersitatum.
- 4 De assignandis libertis.
- 5 Si quid in fraudem patroni factum sit.
- 6 Si tabule testamenti nullae extabunt.
- 7 Vnde liberi.
- 8 Vnde legitimi, & unde agnati.
- 9 Vnde cognati.
- 10 De successorio edicto.
- 11 De gradibus affinitatis.
- 12 Vnde uir & uxor.
- 13 De ueteranorum & militum successione.
- 14 Quibus non competit bonorum possessio.
- 15 Vt ex legibus et senatusconsultis bonorum
possessio detur.
- 16 Quis ordo in bonorum possessione seruetur.
- 17 De suis & legitimis heredibus.
- 18 Ad senatusconsultum Tertullianum, &
Orificianum.

Rubricæ Digesti noui: & primò
primi libri, qui est XXXIX. Di-
gestorum.

- 1 **D**E operis noui nuntiatione.
- 2 De damno infecto.
- 3 De aqua pluua arcenda.
- 4 De publicanis, & uectigalibus, & comis. s.
- 5 De donationibus.
- 6 De mortis causa donationibus.

LIBRI II.

- 1 **D**E manumissionibus.
- 2 De manumissis uindicta.
- 3 De manumissionibus que seruis ad
uniuersitatem pertinentibus imponuntur.
- 4 De manumissis testamento.
- 5 De fideicommissarijs libertatibus.
- 6 De ademptione libertatis.
- 7 De statuliberis.
- 8 Qui sine manumissione ad libertatem pueniunt.
- 9 Qui & à quibus manumissi liberi non fiat
& ad legem Aeliam Sentiam.
- 10 De iure aureorum annulorum.
- 11 De natalibus restituendis.
- 12 De liberali causa.
- 13 Quibus ad libertatem proclamare non licet.
- 14 Si libertus ingenuus esse dicatur.
- 15 Ne de statu defunctorum post quinquen-
nium queratur.
- 16 De collusione detegenda.

LIBRI III.

- 1 **D**E acquirendo rerum dominio.
- 2 De acquirenda uel amittenda possess.
- 3 De ususcaptionibus seu usurpationibus.
- 4 Pro soluto.
- 5 Pro emptore.
- 6 Pro hered.
- 7 Pro donato.
- 8 Pro derelicto.

9 Pro legato .

10 Pro dote .

11 Pro suo .

LIBRI IIII.

1 **D**E re iudicata, et de effectu sententia

2 De confessis (rum.

3 De cessione bonorum.

4 Ex quibus causis in possessionem eatur .

5 De bonis auctoritate iudicum possidendis
& uenundandis .

6 De privilegijs creditorum .

7 De bonorum separationibus.

8 De curatore bonis dando.

9 Qua in fraudem creditorum facta sunt, ut
in integrum restituantur .

LIBRI V.

1 **D**E interdictis seu extraordinarijs ac-
tionibus quæ pro eis competunt.

2 Quorum bonorum .

3 Quorum legatorum .

4 Ne uis fiat ei qui in possessionem missus est.

5 De tabulis exhibendis .

6 Ne quid in loco sacro fiat .

7 De locis & itineribus publicis.

8 Ne quid in loco publico uel in itinere fiat.

9 De loco publico fruendo,

10 De uia publica & itinere publico reficiendo

11 De fluminibus, & ne quid in flumine publi-
co ripare eius fiat quò peius nauigetur.

12 Ne quid in flumine publico, ripare eius fi-
at, quod aliter aqua fluat quàm in prioris
estate fluxit .

13 Ut in flumine publico nauigare liceat .

14 De ripa munienda.

15 De ui, & ui armata .

- 16 Vti possidetis.
- 17 De superficiebus.
- 18 De itinere actûq; priuato.
- 19 De aqua quotidiana & aestiua.
- 20 De riuis.
- 21 De fonte.
- 22 De cloacis.
- 23 Quod ui aut clauis.
- 24 De remissionibus.
- 25 De precario.
- 26 De arboribus cadendis.
- 27 De glande legenda.
- 28 De libero homine exhibendo.
- 29 De liberis exhibendis, uel deducendis.
- 30 Vtrobi.
- 31 De migrando.
- 32 De Saluiano interdicto.

LIBRI VI.

- 1 **D**E exceptionibus et præscriptionibus.
- 2 De exceptione rei iudicata.
- 3 De diuersis & temporaliibus præscriptionib.
- 4 De doli mali & metus exceptione.
- 5 Quarum rerum actio non datur: & de exceptione iurisiurandi.
- 6 De litigiosis.

LIBRI VII.

- 1 **D**E uerborum obligationibus.
- 2 De duobus res stipulandi & promittendi.
- 3 De stipulatione seruorum.

LIBRI VIII.

- 1 **D**E fideiussoribus & mandatoribus.
- 2 De nouationibus & delegationibus.
- 3 De solutionibus & liberationibus.
- 4 De acceptilationibus.

- 9 De pratoris stipulationibus.
 6 Rem pupilli uel adolescentis saluam fore.
 7 Iudicatum solui.
 8 Rem ratam haberi, & de rati habitione.

LIBRI IX.

- 1 DE priuatis delictis.
 2 De furtis.
 3 De tigno iniuncto.
 4 Si quis testamento liber esse iussus fuerit.
 5 Furti aduersus nautas, caupones, stabularios.
 6 Arborum furtim cesarum.
 7 Si familia furtum fecisse dicatur.
 8 Vi bonorum raptorum.
 9 De incendio, ruina naufragio.
 10 De iniurijs, & famosis libellis.
 11 De extraordinarijs criminibus.
 12 De sepulchro uiolato.
 13 De concussionibus.
 14 De abigeis.
 15 De pruaricatoribus.
 16 De receptatoribus.
 17 De furibus balnearijs.
 18 De effractoribus & expilatoribus.
 19 De crimine expilata hereditatis.
 20 De crimine stellionatus.
 21 De termino moto.
 22 De collegijs illicitis & corporibus.
 23 De popularibus actionibus.

LIBRI X.

- 1 DE publicis iudicijs.
 2 De accusationibus et inscriptionibus.
 3 De custodia & exhibitione reorum.
 4 Ad legem Iuliam mansuetis.
 5 Ad legem Iuliam de adulterijs, & furo. p
 h Ad

- 6 Ad legem Iuliam de vi publica.
- 7 Ad legem Iuliam de vi priuata.
- 8 Ad legem Corneliam de sicarijs.
- 9 Ad legem Pompeiam de parricidijs.
- 10 Ad legem Corneliam de falsis, & de senatusconsulto Liboniano.
- 11 Ad legem Iuliam repetundarum.
- 12 Ad legem Iuliam de annona.
- 13 Ad legem Iuliam peculatus.
- 14 Ad legem Iuliam de ambitu.
- 15 Ad legem Flauiam de plagiarjs.
- 16 Ad senatusconsultum Turpilianum, & de abolitionibus criminum.
- 17 De requirēdis reis, & absentibus dānādis.
- 18 De questionibus.
- 19 De pœnis.
- 20 De bonis damnatorum.
- 21 De bonis eorū qui ante sententiā mortē sibi conscinerunt, uel accusatores corruperunt.
- 22 De interdictis, relegatis, & deportatis.
- 23 De sententiā passis, & resitutis.
- 24 De cadaueribus punitorum.

LIBRI XI.

- 1 **D**E appellationibus & relationibus.
- 2 A quibus appellare non licet.
- 3 Quis & a quo appelletur.
- 4 Quādo appellandū sit, & intra quā tēpora.
- 5 De appellationibus recipiendis, uel non.
- 6 De libellis dimissorjs, qui apostoli dicuntur.
- 7 Nihil nouari appellatione interposita.
- 8 Quae sentētiæ sine appellatione rescindantur.
- 9 An per alium causa appellationis reddi possint.
- 10 Si tutor, uel curator, uel magistratus appellauerit.

- 11 Eum qui appellauit in prouincia defendi
- 12 Apud eum, à quo appellatur, aliā causa^m
agere compellendum.
- 13 Si pendēte appellatione mors interuenerit.
- 14 De iure fisci.
- 15 De captiuis & postliminio reuersis.
- 16 De re militari.
- 17 De castrensi peculio.
- 18 De priuilegijs ueteranorum.

LIBRI XII.

- 1 **A**D municipalem, & de incolis.
- 2 De decurionibus, & filijs eorum.
- 3 De albo scribendo.
- 4 De muneribus & honoribus.
- 5 De uacatione & excusatione munerum.
- 6 De iure immunitatis.
- 7 De legationibus.
- 8 De administratione rerum ad ciuitatem
pertinentium.
- 9 De decretis ab ordine faciendis.
- 10 De operibus publicis.
- 11 De nundinis.
- 12 De pollicitationibus.
- 13 De uarus & extraordinarijs cognitioni-
bus, et si iudex litem suam fecisse dicatur.
- 14 De proxenetis.
- 15 De censibus.
- 16 De uerborum & rerum significatione.
- 17 De regulis iuris.

Rubricæ Authenticorum.

COLLATIONIS I.

- 1 **D**E heredibus, & falcidia, constitutio
prima.
- 2 De nō eligēdo secūdō nubentes mulie-
res & alienatiōe lucri ante nuptias donatio-
nis,

nis, et de successiōibus earum, & filijs suis.

3 Ut determinatus sit numerus clericorum sanctissima maioris Ecclesie, & cāterarum Ecclesiarum.

4 De fidei iussoribus, & mandatoribus, & solutionibus.

5 De monachis.

6 Quomodo oporteat episcopos & reliquos clericos ad ordinationem deduci, et de expensis Ecclesiarum.

COLLATIONIS II.

1 E nō alienādis aut permutādis rebus Ecclesiasticis immobilibus. &c.

2 Ut iudices sine quoquo suffragio fiāt.

3 Insiurandū quod praestatur ab ijs qui administrationem accipiunt.

4 Ut ecclesia Romana centum annorum habeat praescriptionem.

5 De referendarijs sacri palatii.

6 De incestis & nefarijs nuptijs.

COLLATIONIS III.

1 De lenonibus.

2 De defensoribus civitatum.

3 De mensura ordinādorum clericorū.

4 De mandatis principum.

5 De triente & semisse, & successiōibus filiorum & nepotum naturalium, uel collationibus, aut distributionibus.

6 De filijs ante dotalia instrumenta natis.

7 De administrantibus officia in sacris appellationibus.

COLLATIONIS IIII.

1 De nuptijs.

2 De appellationibus, & intra quae tempora appellari debeat.

De

- 3 De consulibus. (neat)
- 4 Ut nullus mutuas agricola, terram eius te-
- 5 Nullum credentē agricola tenere illius ter-
- ram: & quantam debet usuram dare.
- 6 De restitutionibus, & ea quæ parit in un-
- decimo mense post mortem viri.
- 7 De tabellionibus, & ut protocolla dimis-
- tantur in chartis.

COLLATIONIS V.

- 1 **D**E ecclesiasticorum rerum immobi-
- lium alienatione & solutione.
- 2 De iureiurādo à moriēte præstito pro
- pter mensuram suæ substantiæ.
- 3 Ut præponatur nomen Imperatoris docu-
- mentis: & in latinis literis apertius tem-
- pore inscribantur.
- 4 Scenicas non solum si fideiussores præstent,
- sed etiam si iusiurandum dent, sine peri-
- culo discedere.
- 5 Ut non fiant pignorationes pro alijs perso-
- nis. & ut sicut principum donationes non
- egent gestis monumentorum, sic nec à pri-
- uatis imperatoribus facta donationes in-
- digeant.
- 6 De exhibēdis & introducēdis reis, & ut ij
- qui conveniuntur, post vigessimū diem
- presententur iudicibus &c.
- 7 Constitutio quæ ex adscriptio & libera-
- natos, liberos esse vult.
- 8 Ut de cætero commutationes Ecclesiastica-
- rum rerum non fortuitæ fiant ad pussi-
- imum imperatorem &c.
- 9 Ut ea quæ uocantur insinuatina super cleri-
- cis, in maiore Ecclesia quidem dentur, in
- alijs autem Ecclesijs penitus non dentur.

10. Ut clerici qui recedunt, alijs pro eis subrogatis praebeant emolumenta.
11. De ijs qui ingrediuntur ad appellationem: & quando per scripturam manus propriae fiat collatio literarum: & de inreivando dilationis &c.
12. Ut in privatis domibus sacra ministeria non fiant.
13. Ut defuncti seu funera eorum non iniuriuntur à creditoribus &c.
14. Ut immobilia ante nuptialis donationis, neque hypotheca dentur, neque omnino alienentur à viro, nisi consentiente uxore, nisi postea satisfieri possit uxori: hae verò etiam in dote valere.
15. De noui oper. nūciatione maritimi aspectus.
16. Ut facta nouae cōstitutiones, post insinuationes earum, post duos menses valeant, &c.
17. Ut nullus adificet oratorij domos, prater voluntatem episcopi &c.
18. Ut ab illustribus, & qui super eā dignitate sunt omnimodo super pecuniarijs causis, sed et iniuriarū criminaliter per procuratorem dicantur. clarissimis autē in pecuniarijs licere per procuratorem & per se litigās.
19. Ut ordinariae praefectura urbanae, & praetoriana duae et praefectura quae in cingulo, & quae in aëlu sunt, solae, non etiam honorarie liberent à curiali fortuna.
20. Ut oēs obediāt iudicibus prouinciariū & in criminalibus & in pecuniarijs causis &c.

COLLATIONIS VI.

1. **Q**uibus modis naturales efficiantur legitimi, & sui supra illos modos &c.
2. Ut ij qui obligatas se habere perhibent

bēt res minorū, aut obligati sunt eis, ad eorū gubernationē penitus nō accedāt, et ut curatores nullo modo suscipiant cessiones aduersus eos quorum curationem agunt, aut egerunt. hæc autem generaliter ualebunt &c.

3 De instrumentorum cautela & fide: Et primò de deposito, & de mutuo & alijs documentis priuatè quidem scriptis &c.

4 Hæc constitutio interpretatur priorem constitutionem de ijs, qui ingrediuntur in monasterium, & de substantijs eorum, ex quo tempore oporteat eam ualere.

5 Ut non luxuriētur contra naturam: neque iurent per capillos, aut aliquid huiusmodi, neque blasphementur in Deum.

6 Ut liberti de cetero aureo nō indigeāt annulo & ut pristinis restituantur natalib. &c.

7 Apud quos oportet causas dicere monachos & asceterias.

8 De quastore.

9 Constitutio qua dignitatibus & episcopatu filium liberat à patria potestate.

10 De iudicibus: & ut nullatenus cum iureiurando eligatur aliquis iudex &c.

11 Ut clerici apud proprios episcopos primū cōueniātur: & post hoc apud civiles iudices.

12 De consanguineis & uterinis fratribus.

13 De armis.

14 De deposito & denuntiationibus inquilinorum &c.

COLLATIONIS VII.

1 **Q**uibus modis naturales efficiuntur sui. & de eorum ex testamento, seu ab intestato successione.

2 De testibus.

- 3 De immensis donationibus in filios factis.
- 4 Ut sine prohibitione matres debitrices, & creditrices tutelam gerant minorum, neque insurandum praestent, quod non venient ad secunda nota.
- 5 Ut exactione instate dotis prima, et secunda viro ad secunda nota migrare, praeponat uxor prima, uel ex priori matrimonio, etc.
- 6 De administrationibus.
- 7 De executoribus, & qui conveniuntur, & reconveniuntur.
- 8 De equalitate dotis, & propter nuptias donationis, & de augmento dotis, et propter nuptias donationis, et de privilegio dotis, etc.
- 9 De duobus reis promittendi.
- 10 De tempore non soluta pecunie super date.

COLLATIONIS VIII.

- 1 **N**eq; uirum quod ex dote est, neq; mulierem ex spēsalitia largitate lucrum proprium habere, sed seruare dominium filiis suis: uel si ad secundas nuptias non ueniant, usu solo in lucra consistente, &c.
- 2 De appellationibus.
- 3 De testamentis imperfectis à parentibus in filios factis.
- 4 De restitutionibus.
- 5 De privilegijs dotis hereticis mulis, non praestandis.
- 6 De nauticis usuris.
- 7 Hac constitutio innouat constitutionem, quae per prescriptionem centum annorum uenerabilibus locis dederat.
- 8 De litigiosis, et decima parte litis ab actore cautela praestanda.
- 9 Ut neque miles, neque federatus obseruetur.

domui priuata, aut possessioni alicuius.

- 10 Vt diuine iussiones subscriptionem habeant gloriosissimi quæstoris.
- 11 In medio litis non fieri sacras formas, aut sacras iussiones, sed secundum antiquas leges generales lites decidi.
- 12 Vt cum de appellationes cognoscitur, secundum illius leges debeat iudicari, qua tempore lata sententia obtinebant, &c.
- 13 Vt liceat matri, & auiæ, & alijs parentibus post legitimam partem liberis derelictam, quomodo uoluerint residuam disponere facultatem suam, &c.

COLLATIONIS IX.

- 1 **D**E heredibus ab intestato uenientibus & de agnatorum iure sublato.
- 2 Vt sponsalitia largitas specialis sit contractus, et de diuersis capitulis.
- 3 De alienatione, & emphyteusi, & locatione, et hypothecis, et alijs diuersis contractibus in uniuersis locis rerum sacrarum.
- 4 Vt iudices non expectent sacras iussiones, sed quæ uidentur eis, decernant.
- 5 Vt litigantes iurent in exordio litis. quia neque promiserint dare iudicibus, neque dabunt &c.
- 6 De Ecclesiasticis titulis, & privilegijs, &c.
- 7 Vt fratrum filij succedant pariter ad imitationem fratrum, etiam ascendentibus existantibus: & ut mulieres non insinuata antenuptiali donatione non ledantur. non insinuans autem uir uel si competat nuptiale lucrum eo non fruatur.
- 8 De restitutione fideicommissi, & nomine familie, quod usque ad quartum gradum

locum habet, & quòd familia nomine, m-
rus etiam continetur.

- 9 Ut nulli iudicū liceat habere loci seruato-
nisi certis ex causis diuina cōcesserit iussio.
- 10 Ut differentes indices audire interpellan-
tium allegationes, cogantur ab Episcopis
hoc agere: et ut quando in suspicionem ha-
buerit indices pariter audiat causam, &
ciuitatis episcopus &c.
- 11 De usuris nauticis.
- 12 De interdictis collegijs hereticorum.
- 13 De raptis mulieribus, quæ raptoribus nu-
- 14 De collationibus, & alijs capitulis. (bunt.
- 15 De sanctissimis Episcopis, & Deo amabili-
bus, & reuerendissimis presbyteris, et cle-
ricis, & monachis.

Rubricæ Iuris Canonici.

Decretalium Libri I.

- 1 **D**E summa trinitate, & fide catholica.
- 2 De constitutionibus.
- 3 De rescriptis.
- 4 De consuetudine.
- 5 De postulatione prelatorum.
- 6 De electione, & electi potestate.
- 7 De translatione episcopi.
- 8 De auctoritate & usu pally.
- 9 De renunciatione.
- 10 De supplenda negligentia prelatorum.
- 11 De temporibus ordinationum, & qualitate
ordinarium.
- 12 De scrutinio in ordine faciendo.
- 13 De ordinatis ab episcopo, qui renuntiauerunt
episcopatu.

De

- 14 De etate, & qualitate, & ordine præsiciendorum.
- 15 De sacra unctione.
- 16 De sacramentis non iterandis.
- 17 De filiis presbyterorum ordinandis, uel nō.
- 18 De seruis non ordinandis, & eorum manumissione.
- 19 De obligatis ad ratiocinia ordinandis, uel nō.
- 20 De corpore uitiatis, ordinandis, uel non.
- 21 De bigamis non ordinandis.
- 22 De clericis peregrinis.
- 23 De officio archidiaconi.
- 24 De officio archipresbyteri.
- 25 De officio primicerij.
- 26 De officio sacriste.
- 27 De officio custodis.
- 28 De officio uicarij.
- 29 De officio, & potestate iudicis delegati.
- 30 De officio legati.
- 31 De officio iudicis ordinarij.
- 32 De officio iudicis.
- 33 De maiestate, & obedientia.
- 34 De tregua, & pace.
- 35 De pactis.
- 36 De transactionibus.
- 37 De postulando.
- 38 De procuratoribus.
- 39 De syndico.
- 40 De ijs, quæ ui metusve causa fiunt.
- 41 De in integrum restitutione.
- 42 De alienatione iudicij mutandi causa facta.
- 43 De arbitris.

LIBRI III.

- 1 DE iudicij.
- 2 De foro competenti.

- 3 De libelli oblatione.
- 4 De mutuis petitionibus.
- 5 De litis contestatione.
- 6 Vt lite non contestata non procedatur ad
testium receptionem, uel ad sententiam
diffinitiuam.
- 7 De iuramento calumnia.
- 8 De dilationibus.
- 9 De ferijs.
- 10 De ordine cognationum.
- 11 De plus petitionibus.
- 12 De causa possessionis & proprietatis.
- 13 De restitutione spoliatorum.
- 14 De dolo & contumacia.
- 15 De eo qui mittitur in possessionem causa rei
seruanda.
- 16 Vt lite pendente nihil innouetur.
- 17 De sequestratione possessionū, & fructuū.
- 18 De confessoris.
- 19 De probationibus.
- 20 De testibus, & attestationibus.
- 21 De testibus cogendis, uel non.
- 22 De fide instrumentorum.
- 23 De presumptionibus.
- 24 De iureiurando.
- 25 De exceptionibus.
- 26 De prescriptionibus.
- 27 De sententia & re iudicata.
- 28 De appellationibus, & recusationibus.
- 29 De clericis peregrinantibus.
- 30 De confirmatione utili uel inntili.

LIBRI III.

- 1 **D**E uita & honestate clericorum.
- 2 De cohabitatione clerico, & mulierū.
- 3 De clericis coniugatis.

- 4 De clericis non residentibus in ecclesia, vel
prabenda.
- 5 De prabendis & dignitatibus.
- 6 De clerico agrotante, vel debilitato.
- 7 De institutionibus.
- 8 De concessione prabenda, & Ecclesia non
uacantis.
- 9 Ne sede uacante aliquid innoetur.
- 10 De ijs que sunt a prelato sine consensu ca-
pit.
- 11 De ijs que sunt à maiori parte capituli.
- 12 Vt ecclesiastica beneficia sine diminutione
conferantur.
- 13 De rebus Ecclesie alienandis, vel non.
- 14 De praeiuris.
- 15 De commodato.
- 16 De deposito.
- 17 De emptione, & uenditione.
- 18 De locato & conducto.
- 19 De rerum permutatione.
- 20 De feudis.
- 21 De pignoribus, & alijs cautionibus.
- 22 De fideiussoribus.
- 23 De solutionibus.
- 24 De donationibus.
- 25 De peculio clericorum.
- 26 De testamento, & ultimis uoluntatibus.
- 27 De successione ab intestato.
- 28 De sepulturis.
- 29 De parochijs, & alienis parochianis.
- 30 De decimis, primitiis, & oblationibus.
- 31 De regularibus, & transcurrentibus ad religio-
nem.
- 32 De conuersione coniugatorum.
- 33 De conuersione infidelium.

- 34 De voto, & voti redemptione.
- 35 De statu monachorū, & canonicorū regu.
- 36 De religiosis domibus, ut episcopo sint sub-
iecta.
- 37 De capellis monachorū, et aliorum religio.
- 38 De iure patronatus.
- 39 De cēsis, exactionib. & procuratoribus.
- 40 De consecratione Ecclesie, vel altaris.
- 41 De celebratione missarum, & sacramento
Eucharistie.
- 42 De baptismo, & eius effectū.
- 43 De presbytero non baptizato.
- 44 De custodia Eucharistie, Crismatis, & alio-
rum sacramentorum.
- 45 De reliquijs, & ueneratione sanctorum.
- 46 De obseruatione ieiuniorum.
- 47 De purificatione post partum.
- 48 De Ecclesijs edificandis vel reparandis.
- 49 De immunitate Ecclesiarum, cæmeterij, &
rerum ad eas pertinentium.
- 50 Ne clerici vel monachi secularibus negotijs
se immisceant.

LIBRI IIII.

- 1 **D**E sponsalibus, & matrimonijs.
- 2 De sponsatione impuberum.
- 3 De clandestina desponsatione.
- 4 De sponsa duorum.
- 5 De conditionibus apposis in dispensatione
vel alijs contractibus.
- 6 Qui clerici vel uouentes matrimonium con-
trahere possunt.
- 7 De eo, qui duxit in matrimonium, quem
polluit per adulterium.
- 8 De coniugio leprosorū.
- 9 De coniugio seruorum.

De

- 10 De natis ex libero ventre.
- 11 De cognatione spiritali.
- 12 De cognatione legali.
- 13 De eo, qui cognouit consanguineam uxoris
sua, uel sponsa.
- 14 De consanguinitate, & affinitate.
- 15 De frigidis, et malefic et impotētia coeūdi.
- 16 De matrimonio contracto contra interdi-
ctum Ecclesie.
- 17 Qui filij sunt legitimi.
- 18 Qui matrimonium accusare possunt, uel
contra illud testificari.
- 19 De diuortijs.
- 20 De donationibus inter uirum, & uxorem,
& de dote post diuortium restituenda.
- 21 De secundis nuptijs.

LIBRIV.

- 1 **D**E accusationibus, inquisitionibus, &
denuntiationibus.
- 2 De calumniatoribus.
- 3 De simonia: & ne aliquid pro spiritalibus
exigatur, uel promittatur.
- 4 Ne prelati uices suas, uel ecclesias sub an-
nuo censu concedant.
- 5 De magistris: & ne aliquid exigatur pro
licentia docendi.
- 6 De Iudeis, & Saracenis, & eorum seruis.
- 7 De hereticis.
- 8 De schismaticis, & ordinatis ab eis.
- 9 De apostatis, & reiterantibus baptismum.
- 10 De ijs, qui filios occiderunt.
- 11 De infantibus, & languidis expositis.
- 12 De homicidio uoluntario, uel casuali.
- 13 De torneamentis.
- 14 De clericis pugnantis in duello.

- 15 De sagittarijs & balistarjs.
- 16 De adulterjs & stupro.
- 17 De raptoribus, incendiarijs, et uiolatoribus
Ecclesiarum.
- 18 De furtis.
- 19 De usuris.
- 20 De crimine falsi.
- 21 De sortilegis.
- 22 De collusione detegenda.
- 23 De delictis puerorum.
- 24 De clerico uenatore.
- 25 De clerico percussore.
- 26 De maledicis.
- 27 De clerico excommunicato, deposito, uel in
terdicto ministrante.
- 28 De clerico non ordinato ministrante.
- 29 De clerico per saltum promot.
- 30 De eo qui ordines furtiue suscepit.
- 31 De excessibus prelatorum & subditorum.
- 32 De noui operis nuntiatione.
- 33 De priuilegijs, et excessibus priuilegiatorum.
- 34 De purgatione canonica.
- 35 De purgatione uulgari.
- 36 De iniurijs, & damno dato.
- 37 De poenis.
- 38 De poenitentjs & remissionibus.
- 39 De sententia excommunicationis, & suspē
sionis, & interdicti.
- 40 De uerborum significatione.
- 41 De regulis iuris.

Rubricæ sexti libri De
cretalium.

LIBRI I.

- 1 De summa Trinit. & fide catholica.

De

- 2 De constitutionibus.
- 3 De rescriptis.
- 4 De consuetudine.
- 5 De postulatione pralatorum.
- 6 De electione, & electi potestate.
- 7 De renuntiatione.
- 8 De supplenda negligentia pralatorum.
- 9 De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.
- 10 De aetate & qualitate, & ordine praeficiendorum.
- 11 De filiis presbyterorum, & alijs illegitimis natis.
- 12 De bigamis.
- 13 De officio iurisperiti.
- 14 De officio & potestate iudicis delegati.
- 15 De officio legati.
- 16 De officio ordinarij.
- 17 De maiestate, & obedientia.
- 18 De pactis.
- 19 De procuratoribus.
- 20 De ijs quae vi metusve causa fiunt.
- 21 De restitutione in integrum.
- 22 De arbitrjs.

LIBRI II.

- 1 De iudicijs.
- 2 De foro competenti.
- 3 De litis contestatione.
- 4 De iuramento calumniae.
- 5 De restitutione spoliatorum.

10 De testibus & attestationibus.

11 De iureiurando.

12 De exceptionibus.

13 De prescriptionibus.

14 De sententiis & re indicata.

15 De appellationibus.

LIBRI III.

1 **E**nita & honestate clericorum.

2 **D**e clericis coniugatis.

3 **D**e clericis non residentibus in Ecclesia uel prebenda.

4 De prebendis & dignitatibus.

5 De clerico agrotante.

6 De institutionibus.

7 De concessione prebende & Ecclesia non vacantis.

8 Ne sede vacante aliquid innouetur.

9 De rebus Ecclesia non alienandis.

10 De rerum permutatione.

11 De testamentis & ultimis uoluntatibus.

12 De sepulturis.

13 De decimis.

14 De regularibus transuentibus ad religionem.

15 De uoto, & uoti redemptione.

16 De statu regularium.

17 De religiosis domibus.

18 De capellis monachorum.

19 De iure patronatus.

20 De censibus, exactionibus, & procuratoribus.

21 De consecratione Ecclesia uel altaris.

22 De reliquijs, & ueneratione sanctorum.

23 De immunitate Ecclesiarum, cimiteriorum aliorum locorum religiosorum.

24 Ne clerici uel monachi secularibus negotijs se immisceant.

LIBRI IIII.

- 1 **D**E sponsalibus & matrimonijs.
- 2 De desponsatione impuberum.
- 3 De cognatione spirituali.

LIBRI V.

- 1 **D**E accusationibus inquisitionibus, & denuntiationibus.
- 2 De hereticis.
- 3 De schismaticis.
- 4 De homicidio.
- 5 De usuris.
- 6 De excessibus prelatorum.
- 7 De privilegijs.
- 8 De iniurijs, & damno dato.
- 9 De penis.
- 10 De poenitentijs & remissionibus.
- 11 De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.
- 12 De uerborum significatione.
- 13 De regulis iuris.

Rubricæ Clementinarum.

LIBRI I.

- 1 **D**E summa Trinitate, & fide catholica.
- 2 De rescriptis.
- 3 De electione, & electi potestate.
- 4 De renuntiatione.
- 5 De supplenda negligentia prelatorum.
- 6 De etate & qualitate, & ordine presbiterorum.

LIBRI I.

1 E iudicijs.

2 **D** De foro competenti.

3 De causa possessionis & proprietatis

4 De dolo & commutacia.

5 Velite pendente nihil innouetur.

6 De sequestratione possessionū & fructuum.

7 De probationibus.

8 De testibus.

9 De iureiurando.

10 De exceptionibus.

11 De sententia & re iudicata.

12 De appellationibus.

LIBRI II.

1 De uita & honestate clericorum.

2 **D** De præbendis & dignitatibus.3 De concess. præbende, & ecclesia non
uacantis.

4 De rebus ecclesie non alienandis.

5 De rerum permutatione.

6 De testamentis & ultimis uoluntatibus.

7 De sepulturis.

8 De decimis, & primitiis, & oblationibus.

9 De regularib. et transentibus ad religionē.

10 De statu monachorum, & canonicorum re-
gularium.11 De religiosis domibus, ut episcopo sunt sub-
iectæ.

12 De iure patronatus.

13 De censibus, exactionib. & procurationibus.

14 De celebratione missarum, & alijs diuinis
officijs.

15 De baptismo, & eius effectu.

16 De reliquijs, & ueneratione sanctorum.

17 De immunitate Ecclesiarum.

LIBRI

LIBRI IIII.

- 1 E consanguinitate & affinitate.
- 2 **D** De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.
- 3 De iudeis, & Saracenis.
- 4 De hæreticis.
- 5 De homicidio uoluntario, uel causali.
- 6 De uisuris.
- 7 De excessibus prælatorum.
- 8 De priuilegiis & excessibus priuilegiatorum.
- 9 De pœnis.
- 10 De pœnitentijs & remissionibus.
- 11 De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti.
- 12 De uerborum significatione.

FINIS.

1	De la nature de l'homme
2	De la formation de l'homme
3	De la vieillesse de l'homme
4	De la mort de l'homme
5	De la vieillesse de l'homme
6	De la mort de l'homme
7	De la vieillesse de l'homme
8	De la mort de l'homme
9	De la vieillesse de l'homme
10	De la mort de l'homme
11	De la vieillesse de l'homme
12	De la mort de l'homme

211

Angelo Toma.

[Signature]

C.
Wm. Angelo Toma

Wm. Angelo Toma